

- ratam. & num. 33.
- 33 Obligatus penes actuarium potest recipi, etiam absente creditore.
- 34 Acta per notarium deputatum scribi debet, nec possit per alium prosequi.
- 35 Acta iudicij scribi debent, per notarium à Rege creatum: vel per duos scriptores priuatos de iure communi. Et quid seruetur in regno.
- 36 Princeps sine causa iuri gentium detrahere non potest.
- 37 Acta scripta per priuatum in loco, ubi priuatus actorum magister esse consuevit, an faciunt probam esse, & an ista communis error sus faciat. & name. 18. 19.
- 38 Consuetudo tanti temporis, cuius initij non est memoria, habet vim priuilegij.
- 39 Acta reciproca scripta per priuatum, per alteram partem impugnari non possunt.
- 40 Scriptura inhabilis reus, non potest sensim contra se productam impugnare.
- 41 Dictio vnus statut de voluntate paritum.
- 42 Acta iudicij in scriptis celebrari debent: alijs non valent nisi in causis breuioribus.
- 43 Acta iudicij an per testes probari possint.
- 44 Acta coram iudice non requirunt testes, sed sic coram arbitro.
- 45 Acta ante publicationem publicam fidem non habent.
- 46 Attestationes non publicate, etiam semiplene non probant.
- 47 Acta non publicata, equiparantur imbreuitate notarij.
- 48 Acta iudicij non possunt fieri in die

feriato.

- 29 Libellus potest presentari, & recipi die feriato etiam ad honorem Dei
- 30 Latio insignis potest mitti ad furcas, etiam die feriato ad honorem Dei.
- 31 Acta voluntaria iurisdictionis, die feriato exerceri possunt.
- 32 Testes etiam die feriato ad honorem Dei examinari possunt.
- 33 Acta pia & requirementa celeritate, fieri possunt die feriato.
- 34 Decretum super alienatione rerum minoris, die feriato interponi non potest.
- 35 Debitor fugiuus capi potest, etiam die feriato ad honorem Dei.
- 36 Confessio etiam in die feriato, potest in iudicio recipi.
- 37 Processus factus die feriato ad honorem Dei, valet, quando iudicij iurisdictione erat tempore peritura.
- 38 Processus potest fieri die feriato ad honorem Dei, in curia principis.
- 39 Excommunicationis sententia die feriato fieri potest.
- 40 In causis carceratorum die feriato proceditur.
- 41 Actus omnes iudicarij expediri possunt in ferijs messijs, & vindemiarijs.
- 42 Acta de die, & non de nocte, fieri debent.
- 43 Acta iudicij, locum, mensem, diem, & annum, in quo celebrantur, continere debent: alijs non valent.
- 44 Actis deperditis, & alijs de nouo confectis, si prima postea reperiantur, quibus potius debet fides adhiberi, & secundum qua debet iudicari.
- 45 Acta omnia regulariter sunt edenda: alijs potest appellari & non edens praesumitur in dolo.

Actorum

- 46 Actorum editio, est species defensionis.
- 47 Actorum editio, per notarium iudice mandante fieri debet, & non aliter.
- 48 Attestationes testium, ante publicationem edis non debent parti.
- 49 Interrogatorum copia, parti dari non debet.
- 50 Allegationes iuris, an debeant edi parti.
- 51 Notarius acta edere non tenetur sine salario.
- 52 Nomina testium non tenetur quis edere parti ante publicationem.
- 53 Acta debent edi cuiusque pretendenti interesse, etiam si non sint ad eius instantiam celebrata, secus in instrumentis.
- 54 Acta debent edi sumptibus petentis.
- 55 Copia libelli, sumptibus actoris dari debet.
- 56 Acta originalia non debent edi, sed solum copia sub plena fide.
- 57 Acta edi debent, cum die, consule, loco & tempore.
- 58 Acta semel edita, possunt milies periri iterum edantur, secus in instrumentis: quia regulariter non eduntur, nisi semel.
- D**ecimus actus, qui successiue consideratur in iudicijs, est actorum editio super quo breuiter examinabo tres quest. priuicipales. Prima erit, quid veniat appellatioe actorum. Secunda, an indistincte omnia acta iudicij faciant plenam fidem, & qualiter. Tertia, quirit. quid qualiter ista acta sint edenda pteoribus.
- VENIO Ad primam quest.**
- 1 super qua concludo. quod acta

dicuntur omnes scripturae in iudicio factae coram iudice, & scripturae manu officialis, scilicet tabellionis ad hoc deputati: vt declarat Alex. in l. acta. & in l. actorum. ff. de re iud. vbi dicit, quod etiam sententia venit appellatioe actorum. idem tenet Abb. in c. quoniam contra. col. ij. in fin. de proba. vbi vide Bal. plene declarantem, quae scripturae veniant appellatioe actorum. hoc etiam declarat Bald. in aurben. quae supplicatio col. j. verficul. item licet scriptura, & c. de pre. imoffe. vbi dicit, quod non ex eo solo, quod scriptura est facta per tabellionem actorem, dicitur de actis iudicij, nisi fiat coram iudice vel iudice mandante. adde Bald. in l. interrogatam. C. de liber. causa. & Bar. in l. illud col. ij. verficul. deinde nota, & c. & ibi etiam Bar. C. de sac. sanct. eccle. & Card. in clem. saepe. §. & quia in ix. q. de verb. sig. & Alex. in l. j. in princ. ff. de verb. oblig. & Bald. in c. j. item sacramenta. col. pen. in fin. verficul. quart. in super. & c. de pace iur. fir. & quod sententia venit appellatioe actorum. est tex. cum glo. & Bar. in l. in fraudem. §. neque. ff. de iure fisci. ¶ An autem instrumenta, & aliae scripturae productae in iudicio, dicantur effecta de actis, eo ipso quod sunt productae? Inno. in c. cum in iure. in fin. de offic. deleg. tenet, quod ipsum instrumentum quantum ad contractum & obligationem in eo contentam, non est de actis,

G 5 ctis,

Actis sed sola productio instrumentorum & scripturarum, est de actis. Idem tenet Bald. in l. ij. col. iij. ver. iuxta hoc queritur, & c. C. de ed. vbi per hoc infert, quod instrumentum productum in actis, editur sine die & consule, sed solum editur dies productionis: quia quantum ad productionem, est effectum commune instrumentum iuxta l. ij. edenda. §. ff. de eden. sed certe, si ista opin. Innoc. & Bal. ita simpliciter intel ligeretur, resultare possent aliqua absurda, & maxime, quia altera pars non posset petere copiam tenoris instrumenti producti in actis, sed solum copiam presentationis ipsius. nam si tenor non est de actis, ergo non est effectus communis, & sic non esset edendus: quod est contra d. §. edenda. Præterea, si in tenore instrumenti esset aliquod verbum faciens contra producentem, & in favorem aduersarii, non posset aduersarius eo vii prosequi non est de actis, quod est contra not. per gl. & moder. in l. §. editiones. ff. de eden. vbi habetur communiter, quod producens instrumentum in iudicio, cõsetur approbare omnia cõtena in eo, etia contra se facientia, & aduersarius potest eo vii prosequi, sicut dicimus in testibus, qui deponere debent pro vtraque parte. ita plene declarat Ias. in d. §. editiones. vnde causa vitandi ista cõtraria, videtur esse dicendum, quod tam productio, quam tenor in-

strumenti producti sit de actis maxime cum tota die videamus communiter praticari, quod eo ipso, quod instrumentum vel alia scriptura producitur in iudicio, potest aduersarius petere eius copiam, & sibi editur cum die & consule, & cum toto tenore scripture: ergo tota est effecta de actis, & tota communis. ¶ * Puto in ista varietate posse dari istam declarationem, videlicet quando aliquis producit instrumentum in iudicio, & non facit illud registrari in actis de verbo ad verbum sed solum notarius scribit in actis, die tali, & c. talis produxit vnum instrumentum procuratoris, vel debiti, vel aliud simile, quod incipit sic, & finit sic, & c. sed eius tenor non apparet extensus in actis, puta quia producens retinuit sibi instrumentum penes se: & tunc verum dicit Innoc. & Bald. quod sola productio, est de actis, & non tenor instrumenti: ex quo tenor non reperitur in actis, & dato, quod notarius fecerit de eo mentionem, quod viderit, non tamen in hoc sibi creditur: vt not. Alexand. in consil. vj. col. ij. in fin. in iij. volum. & per Moder. in authen. si quis in aliquo. C. de eden. nam si tenor esset de actis faceret publicam fidem, sicut alia acta absque eo, quod orti ginale producat. quod est falsum, secundum Alex. ibi & doct. in d. authen. si quis in aliquo. Sed si queris, an isto casu possit aduersarius

uersarius petere copiam tenoris instrumenti. Dic, quod sic. nam licet non sit de actis propter deficientiam registrationis, tamen quia parcepit eo vii in iudicio per productionem, ratione huius vsus tenetur illud edere. ita tenet Bald. & Alexand. in l. ij. ff. de eden. per d. §. edenda sunt omnia. & tunc posset procedere opin. Bald. in d. l. ij. C. de eden. si licet quod edatur sine die & consule. Nec semper sequitur illa consequentia: ista scriptura non est de actis: ergo non debet editi. Nam si quis facit mentionem de instrumento in libello, per dictionem limitatiuam, tenetur illud edere ante litem contestatam, & tamen non est de actis: vt not. Barto. & docto. in l. edita. C. de edend. Quandoque producens instrumentum, facit ipsum registrari in actis: vel quia relinquit ipsum originale authenticum in actis cum præsentata sub tali die & c. vel quia facit ipsum exemplari autoritate iudicis, & facit ipsum collationari per actum notarium, cum fide sua in calce, quod ipsum collationauit scilicet exemplum cum originali, & concordat de verbo ad verbum, & illa copia collationata relinquitur in actis, continens totum tenorem instrumenti: originale autem recipitur per producentem, ne forte aliquo casu perdat, & istud quotidie videmus seruari in iudiciis. Et tunc dico, quod totus tenor intru-

menti est de actis, non solum ipsa productio, adeo quod illa productio illius copie registratæ & collationatæ facit dictam copiam habere publicam fidem, absque eo, quod producat originale. ita tenet Bal. in l. fina. in v. quest. C. de edic. diui. Adrito. & de merte Specul. in titu. de instru. edi. §. nunc dicamus. col. iij. versic. illud autem scias & c. pro hoc est glossa in dicta authent. si quis in aliquo. & ibi etiam Barr. & communiter doct. & glossa & Barto. in l. chirographis. ff. de adm. tut. & Angel. in §. illud. in authen. vt frat. filij & c. ¶ * Hoc tamen intel lige & declara, dummodo talis registratio sit facta parte præsentate & non contradicte, vel parte citata: aliàs nullam fidem faceret talis copia, quantum collationata. ita tenet Alex. in d. consil. vj. colum. si in prin. in iij. vol. & est de mente Barto. & doct. in dicta authent. si quis in aliquo. quod nota perpetuo: quia raro hoc aduertunt litigantes, & actori notarij: vnde in allegationibus iurisperitales scripturas destruere. ¶ De reliquis autem que veniunt appellatione actorum, traditur plene in d. c. quoniam contra de probat. tam in tex. quam in gl. & per doct. ibi. * inter que adde. pp. non solum acta, que fiunt in iudicio contentioso, & contradictorio, veniunt appellatione actorum, sed etia omnia alia, que fiunt in iudicio voluntario: in quibus decretum iudicis interpo-

nitur: prout sunt tutelæ & emancipationes, & alia similia, secundum Imo. in c. col. de probat. quæ alio vocabulo dicuntur acta forensia, secundum eum ibi. ex eo, quia in foro agitur. & not. etiam Bald. in l. comparationes. col. iij. vers. querit etia de forensi & c. de fide instr. ¶ Ista autem acta, quæ sunt in iudiciis, quædam dicuntur acta iudicij propriè, & quedam acta litis siue causæ, & differunt inter se: quia acta iudicij sunt illa, quæ tendunt ad iudiciorum solennitatem & ordinem: prout sunt citationes, libelli, satisfactiones, & litis contestatio, publicatio & conclusio, & alij similes actus. Acta verò causæ seu litis sunt, quæ respiciunt factum pro victoria causæ obtinenda, prout sunt attestaciones, confessiones, scripturæ, & alij probationes. ita declarat glo. in cle. lxxpe. in vers. defensiones. & ibi etiam Car. in tertio not. & in j. q. de verbor. sig. asic. & Abb. in c. causam, quæ in primo no. de testib. * & propterea in materia actorum solet fieri distinctio tri membris: videlicet, Quædam sunt acta, quæ respiciunt litem ordinatorem: & sunt illa, quæ modo appellauit acta iudicij. Quædam sunt quæ respiciunt veritatis indaginem: & sunt illa, quæ modo appellauit acta litis seu causæ. Quædam sunt quæ respiciunt litis decisionem: & sunt sententiæ diffinitivæ, de quibus plenè per Bart. in l. is apud quæ. C. de eden.

& in l. eum lite mortua. ff. iudic. solu. & Abb. Fely. & cõmuni ter doct. in d. c. causam, quæ. in quibus locis plenè declarat, quæ acta pereat perempta in statuta. & ad ibi dicta meremito, & aliqua dixi in materia instantiæ, supra in quinta parte principali huius tractat. ¶ Quæ autem sit differentia inter acta, gesta, & monumenta: Dic quod acta, propriè sunt illa, quæ sunt scripta coram nota rio & iudice, scilicet, per ipsum notarium actorum. Gesta possunt fieri ea, quæ sunt facta, sed non scripta. Item, gesta censentur facta magnorum principum: & omnia registrata in archiuis publicarum personarum, possunt appellari gesta. Sed monumenta, dicuntur scripturæ publicæ & priuæ, quæ quis habet penes se extra iudicium, ex eo quia causam ipsius muniunt, quæ alio vocabulo appellantur documenta, vt habetur in cap. cordi. de appella. lib. vi. & in authen. si quis in aliquo. C. de eden. & ita hanc differentiam declarat Cardin. in cle. lxxpe. §. quia in vij. q. de verbo. signifi. Aliquando tamen acta & gesta confunduntur, & vnum & idem important, vt est text. in l. gesta. C. de re iudic. & not. Bart. in l. j. ff. de offic. procur. casa.

VENIO Ad secundam questionem principale, videlicet, * an indistinctè omnia acta iudicij, faciunt plenam fidem, & qualiter. Super qua oportet inuestigare, quæ requirantur ad validitatem

actor

actorum. ad hoc, vt tanquam publica faciatur plenam fidem. & dic quod plura requiruntur ¶ Et primo requiritur, quod fiat parte præsentè vel citata, & absente per contumaciam, aliàs nõ probant, nec alteri parti præiudicant, in casu, in quo sumus in cõtradiatorio iudicio. l. de vnoquoq. ff. de re iud. l. nam ita diuus. ff. de adopt. l. si quando. C. de testibus. 10 & c. ij. de testib. ¶ Secundo requiritur, quod acta fiant altera parte instante, adeo quod debet apparere ex actis, ad cuius instantiam actus celebratur, aliàs acta non valent. Ita tenet Angelus in consil. cclxvj. cap. ij. vbi præcipuè requiritur de sententia lata, quod non valeat, nisi appareat ad cuius instantiam lata fuit, vnde sententia nunquam debet ferri, nisi vna pars faciat instantiam, & faciat aliam partem citari ad sententiam, aliàs non valet. ita tenet Imol. in d. l. de vnoquoq. ff. de re iud. & Bar. in l. j. C. vt que def. aduo. Pau. de Cast. in l. j. C. de iudi. & Ias. in l. propter adu. §. & si quidem. col. j. C. de iud. ¶ Tertio requiritur, quod fiant coram iudice, vel iudice mandante: vt not. Alex. & Imo. in l. acta. ff. de re iud. gl. & Bald. in l. illud. C. de sacrosanct. eccl. & Bal. in l. interrogatam. C. de lib. causa. & Luc. de pæna in l. instar. C. de iure fil. 12 lib. x. vbi per hoc inferunt, non valere obligationè recepta penes acta curie, nisi sit recepta coram iudice. Adde etiam, vel nisi rece-

pta sit iudice mandante, vt habetur in decis. cxxxv. consil. Neap. vbi plus dicitur, * quod ratione iuramenti in ea appositi, potest recipi talis obligatio penes acta, etiam absente creditore. Et per hoc patet, quod ista obligationes quas quotidie recipiunt notarii extra locum iudicij, & sine præsentia iudicis, & dicunt illas recepisse penes acta, non valent, nec habent executionem paratam. vt est de mente Lucæ de pæna. in d. l. instar. & expressius tenet Matth. de Afflictis. in consil. magistri camerarij. col. penul. & cõsili. cordi nobis. col. pe. in prin. quod nota: quia quotidie notarij actorum errant in hoc. ¶ Quarto requiritur, quod acta scribantur per notarium actorum deputatum: adeo quod ille notarius, qui incipit scribere acta vnius processus, ille debet scribere reliqua, aliàs acta nõ probant, nisi iste esset impeditus: quia tunc potest alius surrogari. ita tenet Bal. per illum text. in l. j. C. de sportul. & Bald. in l. ij. C. quom. & quado iu. & Barr. in l. j. ff. de offic. consu. & Bald. in l. repetita. C. de episc. & clerici. Ludou. Roma. in consilio cclxxxj. & Bald. & Paulus de cast. in l. testamenta omnia. C. de testamentis. ¶ Quinto requiritur, quod ille, qui scribit acta, sit notarius creatus a rege, aliàs acta scripta ab alia persona, non valent in hoc regno: secus est de iure communi, quia vbi non potest haberi notarius, possunt adhib

adhiberi duo scriptores, etiã priuati ad scribendum acta, quorũ scripta faciunt publicam fidem in iudicio, vt est textus in capitulo, quoniam contra de probatio. imò dicit simpliciter Bald. in l. comparationes. col. tertia. vers. querit etiam de forensi &c. C. de fide instrum. quòd de madoato iudicis possunt scribi per alium quàm per tabellionem. Sed hodie in regno est iuri communi derogatũ per constitutiones regni: quibus inductũ est, vt acta non fiant per aliam personam, nisi per notarium creatũ a rege, & sic in hoc est correctã dispositio dicti capituli, quoniam contra. vt est constitut. quæ incipit, magistri camerarij, & ita illam constitutionem intelligit ibi Matthi. in pen. col. scilicet quòd per eam sit derogatum iuri cõmuni. Sed certe ego puto quòd nõ fuit ista mens illius constit. scilicet velle corrigere dictum capit. quoniam contra. Nam legum correctio semper est euitanda, vbi non apparet expressẽ. l. præcipimus. C. de appel. & l. sancimus. C. de testa sed dico, quòd potius illa constitut. est cõformis cum iure communi. Nam ius commune ponit duos casus, scilicet quòd magister actorũ, debet esse notarius, vbi haberi potest: sed vbi deest copia notariorum, possunt adhiberi duo probi, & idonei viri ad scribendũ acta: quorũ fides æquiparatur fidei tabellionis. Sed constitutio regni prouidit solum in

vnum casum, scilicet, q magister actorũ sit notarius, & in hoc est conformis cum iure communi, & vitrà non progreditur corrigendo ius commune de duobus scriptoribus. Ergo ille secundus casus, tanquã ommissus per regni constitutionem debet remanere in dispositione iuris communis. Ibi cum dotem in principio. ff. soluto matrimo. & l. commo disim. ff. de liber. & posthu. vt euitetur legũ correctio. Præterea, illa constit. non dicit quòd siue possit haberi copia notariorum, siue non, semper magister actorum debeat esse notarius creatus à rege, aliàs acta non valeant: merito debet declarari & limitari per legem antiquam iuris communis, scilicet, quòd adhibeatur notarius creatus à rege, vbi copia notarij haberi potest: aliàs sufficiunt duo scriptores priuati viri idonei, vt lex noua distinguatur per veterem. l. sed & posteriores. ff. de legi. cum debeat lædere ius commune in minus, quàm potest. Præterea, ius commune in hoc fuit conforme cum iure gentium, secundum quod in ore duorum vel trium stat omne verbum. capitulo notit. de iudic. l. vbi numerus. ff. de testib. Vnde satis iniusta fuisse illa constit. quando in defectum notarij voluisset detrahere fidei duorum testium, quos lex cõmunis in hoc adhibuit vt scriptores & testes, æquiparando eos fidei notarij: quia videretur detrahe-

re iuri gentium: quòd sine causa princeps huius seculi facere non potest, vt plenè tradit Fely. cap. quæ in ecclesiærum. colum. ij. & col. x. & sequen. de const. Ex quibus rationibus firmo hanc conclusionem, quòd dispositio dicti capit. quoniam cõtra. nõ est hodie correctã in regno: imò est in viridi obseruantia. Vnde etiam hodie in defectum notarij possunt adhiberi duo scriptores. ¶ Sed iuxta hoc cadit quodiudicium dubium, in multis locis, terris, & ciuitatibus huius regni. est quedam antiqua obseruantia, quòd in curijs solet esse vnus actorum magister priuatus, & non notarius, qui tolerante populo scribit acta iudicij, & coram eo partes litigant sine cõtractiõne aliqua: quæro an acta scripta ab isto, faciant publicam fidem, illi fortè altera pars videns se succubere vult venire ad hoc refugium miserorum, & allegare nullitatem actorum & processus: prout pluries hic casus mihi euenit in facto. Et certè nulli est dubium, quòd scriptor talis nec de iure communi, cum sit solus, nec per regni constitutionem, habet publicam fidem. vnde eius acta non valent, solum potest esse dubium, an ille communis error populi, qui tenuit eum, vt actorum magistrum, faciat ius iuxta ea, quæ traduntur in l. Barbarius. ff. de off. prætor. Super isto casu pro decisione pono hanc cõclusionem negatiuã,

quòd talia acta non habeant publicam fidem, quia ille est casus expressus cõtra constitutionem regni prædictam, quæ vult, quòd quando magister actorũ est vnus debet esse notarius, & consuetudo contraria non possit tollere illam constitut. quia in procemio constitutionum, in fine, imperator tollit omnes consuetudines, etiam futuras, quæ facerent contra illam constitut. vt not. ibi gl. & probatur in alia constitutio. quæ incipit, puritatem. vbi man dat primò seruari constitutiones regni, & in defectum earum tunc seruentur consuetudines. vnde dato, quòd populus per consuetudinem introduxisset, q priuatus scriptor possit esse actorum magister, non tamen potuit derogare constitutioni regni. Nec obstat quòd cõmunis error facit ius: quia in contrariũ est veritas in casu isto, ex quo communis error non potest facere notarium eum, qui non est. vnde acta facta per talem notarium putatiuum, non valent ita plene concludit Ias. in d. l. Barbarius. col. xij. super illa q. an instrumenta gesta per notarium putatiuum valeant. & cõcludit quòd non, & plures allegat. tantò fortius in casu isto, vbi populus fecit eum non esse notariũ. vnde cessat ille cõmunis error, in titulo notariatus. nam populus velle tunc vdicare sibi auctoritatem regiam, scilicet, creãdi tabellionis & publicas personas, quorũ

& quarū scripturis detur plena fides, quod fieri non potest, vbi per laf. ¶ Itam conclusionem limito deobus modis. Primo, nisi esset consuetudo, cuius initij non esset memoria, quod semper in tali loco & ciuitate fuerunt magistrī actorum priuati, & non reperitur memoria interruptionis huius consuetudinis nam tūc ex quo talis consuetudo habet vim specialis priuilegij Principis, potio q̄ talia acta facerēt plenam fidem ex p̄sumpto priuilegio Principis per ea, que not. Abb. in in c. super quibusdā. §. p̄terea. de verb. sign. pro hoc est text. in l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua. quotid. & astiu. & tenet And. de Yser. in c. imperialē. §. p̄terea ducatus. col. pen. in prin. de prohi. feud. alie per Fed. & in cōstit. si dubitatio. col. iij. Nam per tantum tempus, cuius initij non est memoria, & c. p̄scribuntur omnia regalia, & principi reseruata, vt tenet idē And. de Yser. in cōstit. quadragenalem. col. j. & in c. primo. versic. flumina nauigabilia. col. secunda que sint in regal. ¶ Secundo limito, quando duo litigauerunt coram iudice, vbi erat scriptor priuatus, & ambo produxerunt iura coram illo priuato actorum magistro, & fecerunt pariformiter per illum scribi reciprocōs actus in iudicio, nulla ip̄orum partium discrepantiam si in fine cause velle altera partiū annullare processū, tanquā scriptū

per non publicam personam, dico quod non debet audiri: quia censetur dictum scriptorem & eius fidem approbare, patiendo ab eo examinari suos testes, & alia sua acta scribi. vnde non potest modo illius fidem impugnare. & mouet per ea, quod plenē cumulat lafon. in l. j. §. editiones colū. tertia & quarta. ff. de eden. & idem laf. in l. j. in princ. colum. 20 iij. ff. quod quisque iur. * vbi plura exempla ponit de eo, qui vitur aliqua scriptura in inhabili per se vel approbat aliquam personam in aliquo officio: nam non potest vlterius dictam scripturam vel personam in eodem vel simili officio impugnare: vbi multos docto. allegat, & ad ibi allegata me remitto. Nec possit obstarē, quod priuati vellent creare tabellionē: quia dico, quod non creātur, nec officium publicū sibi venditur: sed solum dāt fidem vni viro priuato, quod potest fieri per partes. l. Theopompus & ibi Bar. & doct. ff. de dote p̄leg. & Bar. in l. Lucius. ff. de fidei iussu. dicto decimus etiam in arbitro electo per partes, cui per compromissum datur fides, vt stetur dicto ipsius. Eodem modo possunt partes eligere vnum scriptorem, cuius scriptis habeant dare plenā fidē in earum p̄iudicium, cum nihil repugnet, nec in aliquo leatur hic publica vitilitas, imō in hoc casu suggerit aequitas illius edicti, q̄ quisq; iuris, & c. Nā eo ipso, quod ego produco iura mea

mea coram tali scriptore, & facio per eum examinari meos testes, & scribi omnia acta mea in processu, videor habere hanc intentionem, vt illa acta mea faciant publicam fidem, & profint mihi ad victoriam obtinendam contra aduersarium meum: vnde non possum postea impugnare processum, quem semel approbavi: quia debeo pati, quod similiter acta aduersarij mei per eundem scriptorem recepta, faciant fidem contra me, propter aequitatem dicti edicti, per ea, que not. laf. in d. l. j. & in d. §. editiones. ¶ Sexto requiritur, quod acta reducantur in scriptis, nisi cause essent breuiores: quia tūc non requiritur scriptura, per autē. nisi breuiores, & ibi Bart. C. de sentent. ex breui. reci. ita tenet Abb. in d. c. quonia cōtra. in iij. notab. per illum rex. & ibi etiam Fely. de probat. & declarat And. de Bar. in c. cum ad sedem. de re sti. spo. * & super hoc potest cadere illud dubium, an acta iudicij possint probari per testes: & sic aliter, quā per scripturam. Nam secundum cōmūnem conclusionem, acta curiæ non requirunt testes: quia sine testibus habent publicam fidem: Barto. in l. emancipatione. C. de fide instr. & Bald. in l. gesta. versic. quare, nunquid acta & c. C. de re iudic.

24 * Quod tamen notabiliter intellige, de actis factis coram iudice: scilicet, si fiant coram arbitro: quia non valent sine testi-

bus, etiam si per notarium scribantur. ita tenet Alexā. in cōsil. xliij. in iij. colū. in j. vol. & cōsil. xix. col. iij. in iij. vol. Quod nota perpetuū: quia poteris annullare multos processus arbitrorum: quia nunquam vel rarō aduertunt in adhibendo testes in eorum actis. vnde ad quā incidenter motam, dico quod acta possunt probari per testes, dum modo deponant de tenore ip̄orum. text. est in l. quoniam. C. de hereti. & Bald. in l. ne in arbitris. colum. ij. versic. venio ad vers. si autem & c. C. de arbit. quod tamē intellige, quando acta requirunt scripturam, fuerūt celebrata in scriptis, & sunt deperdita. tūc enim possunt probari per testes, secus si nunquam fuerunt scripta: quia ex quo non valent, non oportet ea probari per testes. Sed si sunt talia acta, que de necessitate non requirunt scripturā, possunt indistinctē probari per testes, ita declarat Bald. in d. l. emancipatione. & Lanfranc. in d. cap. quonia. cōtra. colū. iij. & habetur per Cano. in ca. Albericus. de testib.

25 ¶ Septimo requiritur, quod acta sint in iudicio publicata: nā ante publicationem non habent publicam fidem. l. gesta. C. de re iudic. & Bald. in l. publicati. in v. & Bald. in l. gesta. de testib. * Et dicit Bal. in l. in bonæ fidei. col. iij. versic. item quæritur. C. de reb. credit. q̄ etiā semel non probant attestations nō publicatæ. * Acta enim non publicata, sunt ad instar im-

breviaturę notarij non solęnis, 31
 vt not. gl. & Barto. in l. fidei com-
 missa. §. j. ff. de leg. iij. & hoc re-
 quisitum potest referri solum ad
 attestatiōem. Verum magis com-
 munitis cōclusio est in contrariū,
 scilicet, quod corā eodem iudice
 vel surrogato in eius locū, acta
 faciunt fidem, etiam sine publi-
 catione: quia alias sequeretur,
 quod non valeret sententia lata
 obmissa publicatione cuius con-
 trarium tenet Bart. in l. prolatā.
 C. de sentent. & hoc tenet Abb. s.
 causam quę. col. ij. de testib. vbi
 optime declarat hęc materiam.
 & ibi etiam Franc. de Arg. in j. &
 28 ij. colum. ¶ Octavo requiritur,
 quod acta scribantur & recipiā-
 tur in die nō feriato: alius nō va-
 lent maxime, si est dies feriatius
 ad honorē Dei. l. si. C. de fer. & c.
 si de fer. sunt tamen multi actus,
 qui possunt celebrari die feria-
 to, qui signatur pro fallentis ad
 29 hanc regulā. ¶ Et primo limita
 ta non procedere in porrectione
 libelli: quia potest offerri & reci-
 pi in die feriato, etiā ad hono-
 rem Dei i. miles. §. sexaginta. ff.
 de adul. & idē in libello appella-
 torio. l. j. & ibi Bald. C. de ter. &
 not. Bartol. in l. ij. ff. si quis in ius
 voc. non te. Et vide quę dixi su-
 pra in cap. de libelli oblatione. in
 hac sexta parte. vbi tractaui ple-
 30 nē de veritate huius dicti. ¶ Se-
 cundo limita in executiōe faci-
 endā cōtra latronē insignem:
 quia potest mitti ad furcas, etiā
 in die feriato. l. prouinciarum. &

ibi Bar. & Bald. C. de fer. ¶ Ter-
 tio limita in omnibus actis vo-
 luntarię iurisdictionis: quia pos-
 sunt exerceri die feriato: prout
 est emancipare, adoptare, tuto-
 res dare, & instrumenta ac testa-
 menta conficere, & alia similia.
 ita tenet Spec. in tit. de fer. §. se-
 quitur. vers. quid fit in feriis, & c.
 & vers. porro. & Abb. in cap. con-
 questus. col. v. de fer. & est tex. in
 l. actus. C. de fer. ¶ Quarto li-
 mita non procedere in examina-
 tione testium: quia possunt exa-
 minari in die feriato ad honorē
 Dei. Declar. iurauerunt in die
 non feriato. glo. est in Clemē j.
 de offi. deleg. & est titus magoę
 curiæ in num. 47. incipientis, ut,
 quod si deur. & c. dixi supra in
 ver. testium productio. & tenet
 Specul. in titu. de fer. §. sequitur
 versiculo, quid fit tunc testis & c.
 33 ¶ Quinto limita, in omnibus
 actis piis, & requiritibus cele-
 ritatem. de quibus in l. j. & ij. ff.
 34 de fer. ¶ An autem decrerem in
 alienatione rerum minoris, pos-
 sit interponi die feriatie: ad quod
 non, secundum Specul. in d. §. se-
 quitur. in fine. ¶ Sexto limita in
 captura debitoris suspecti de fu-
 ga: qui potest capi, etiā in die fe-
 riatu ad honorē Dei. gl. est sin-
 gularis in l. si. C. de fer. & Alb.
 & cōmuniter doct. in l. si feriatius. ff.
 de fer. & Bal. in c. si. extra de fer.
 & Ias. in l. ij. col. vj. in princ. ff. de
 36 iur. om. iud. ¶ Septimo limita
 in confessione partis, quia po-
 test recipi in iudicio etiam in die
 feria

feriato secundum Bar. in margi-
 nis verb. feriatie. vers. vlr. & Inn. in
 37 vltra tertiam. de test. ¶ Octa-
 uo limita, quando iurisdictionis iu-
 dicialis esset tēpore peritura: quia
 tunc potest procedere tempore
 feriato ad honorē Dei & homi-
 num, secundum Abb. in c. si. col.
 si. de iud. & Spec. in tit. de fer. §.
 38 sequitur vers. pen. ¶ Nono li-
 mita in curia principis: quia in
 ea procedi potest die feriato, vt
 tenet Spec. in tit. de fer. §. j. vers.
 est autem. ¶ Decimo limita in
 sententia excommunicationis,
 quę potest ferri die feriato, secū-
 dum Spec. in titu. de fer. §. sequi-
 tur. ver. porro ea. & Fed. de Sen.
 40 in consi. xj. ¶ Undecimo li-
 mita in causis carceratorū: quā in
 eis procedi potest die feriato. l.
 diuus. & ibi Alex. & doct. ff. de
 fer. & habetur in l. castus. ff.
 41 de publi. iud. ¶ Duodecimo
 generaliter limita hodie in re-
 gno quoad ferias mensū & vin-
 demiarum: quia omnes actus iu-
 diciali j. possunt in talibus feriis
 expediri, ex quo in regno de cō-
 suetudine sunt sublata, & non
 feruatur. gloss. est in consi. tre-
 goi. quę incipit, baiulos omnes.
 42 ¶ Nono principaliter requiri-
 tur quod acta fiant de die, & non
 de nocte. c. consuluit. & ibi gloss.
 & Abb. in fin. col. de offi. deleg. &
 presertim sententia non potest
 ferri de nocte, vt not. doct. in
 l. non minore. C. de transact.
 Quid autem si extaret consue-
 tudo contraria, in quibus casi-

bus valeant acta de nocte: vide
 Ias. in d. l. non minore. & Fely.
 in d. cap. consuluit. col. antepen.
 43 ¶ Decimo principaliter requiri-
 tur pro validatione actorum,
 quod in eis singulis inferatur lo-
 cus, dies, & mensis, & annus, in
 quo celebrantur. tex. est in c. quo-
 niam contra. & ibi gloss. in vers.
 tempora de prob. & habetur in
 capit. abbate sanē. circa fio. de re
 44 iudi. libr. vj. ¶ Sed iuxta hoc
 potest cadere dubium: quid si
 sunt facta acta alicuius processus,
 & postea perditur processus,
 adeo quod est necesse face-
 re acta de nouo, & deinde celebra-
 tis nouis actis reperitur primus
 processus, cui est danda fides, &
 an credatur primis vel secundis
 actis, id est, qd si nondum est lata
 sententia super secundo processu,
 creditur primo tantum, & nō
 secundo, & secundum prima acta
 debet ferri sententia. Secus si
 esset sententiarum super secun-
 dis actis, ante, quā essent in-
 uenta prima. ita tenet Andr. de
 Yser. in consi. cordi nobis

VENIO Ad tertiam qua-
 45 stionē principalem, scilicet, quāli-
 ter sunt edenda acta, super qua
 firmo nonnullas conclusiones
 veras, & cōmunes. Et prima con-
 clusio generalis est, qd omnia
 acta iudicialia siue causę ciuilibis
 siue criminalis, debent edi litig-
 atibus petentibus l. iij. cum sua
 materia. C. de edend. in tantum,
 quod si non edantur, potest ap-
 46 pelli. l. ij. C. vt lite pen. & c. G.

perpetuus. de fide instr. Probatur etiam in l. j. §. edenda. ff. de eden. ea præsertim ratione attenda: quia actus iudicarius eo ipso, quod factus est, censetur communi nisi alteri parti, & ideo potest petere copiam, vt supra dixi. & habetur in d. §. edenda & §. editiones. & ibi nota. cod. tit. Item is, qui iudice mandante non vult acta edere, præsumitur in dolo, secundum Alexand. in l. ybi. ff. de edend. pro hoc est text. in l. non potest dolo. ff. de regul. iur. * Potest etiam assignari ratio: quia editio actorum, est species defensionis. Patet, quia fit ad effectum vt petens possit deliberare, an velit cedere an contendere. l. j. in princip. ff. de edend. & auth. offeratur. C. de litis contestata. Item fit ad effectum veritatis inuestiganda, vt dicit text. in d. l. is apud quem, nam habitia copia facilius potest quis respondere consistendo vel obiciendo. & sic merita causarum partium assertionem panduntur. l. fin. C. si per vim vel alio modo. vnde iudex poterit de veritate causæ facilius iudicare, & ipsam veritatem inquirere visis allegationibus vtriusque partis. * Limita hanc conclusionem, dummodo talis editio fiat iudice mandante: aliâ sine mandato iudicis non tenetur notarius actorum edere acta, secundum Bal. in d. l. is apud quem col. j. in prin. per illum text. in ver. iubebit, vbi etiam Paul. 48 de Castr. C. de eden. * Secundò

limita non procedere in auditionibus testium quæ ante publicationem edere non debent parti, sed debent esse secretæ penes iudicem & actorum notarium, timore subornationis. gloss. est in d. l. is apud quem per illum text. secundò quintam leg. C. de eden. & ibi Bal. hoc expressè tenet in ij. col. ver. venio ad quintam & per §. quia verò in auth. de testi. 49 * Tertiò limita in interrogatoris testium: quæ licet sint de actis non tamen debent edere alteri parti ad evitandum subornationem testium, vt not. Abb. & doct. in c. per tuas de testi. & Alexand. in d. l. is apud quem 50 * Quarto limita in allegationibus iuris, quæ licet sint in actis productæ, tamen non debent edere alteri parti, ex quo fiunt ad meram instructionem iudicis. ita tenet Innoc. in d. c. per tuas, de testi. & Alex. in authen. iubeamus. C. de iud. contrarium tamè tenuit Ias. in d. l. is apud quem. col. ij. & in d. l. j. §. edenda. ff. de ede. & ratio est secundum eum, quia postquam allegationes sunt retractæ in actis, sunt effectæ communes: vnde debent edere, sicut alia communia. sed Matth. de Afflict. doct. or Neapol. in constit. dam. col. xij. tenet primâ partem scilicet: quod non datur copia allegationum, & dicit quod hoc iure vtum. Ego puro esse distinguendum. Aut is qui producit allegationes, facit scribi in eis presentatam, & facit illas registrari in actis:

actis: & tunc teneo opi. Ias. quòd edere debent. per d. §. edenda. Aut nõ presentat illas in modum actorum in processu, sed dar illas in manica iudicis, ad meram iudicis instructionem, & non vult, quod sint de actis: & tunc procedat alia opin. scilicet, quod non edantur. & ita quotidie video seruari in 54 practica: quia iudicis pars nõ potest petere copiam ex quo non sunt effectæ communes: cum sint productæ extra processum, vnde finita causa potest produciens illas sibi recipere: quia de necessitate non debent in processu remanere: cum non sint de processu. * Quintò limita, dummodo offeratur salarium actorum magistro, aliâ sine mercede non tenetur edere acta. text. est in l. argentarius. in princ. & ibi 55 cõmuniter doct. ff. de ede. * Sextò limita in nominibus testium, in iudicio productori, & examinandorum: quia ante eorum publicationem non tenetur pars, quæ vult aliquos testes examinare, edere nomina eorũ alteri parti, ne subducantur vel subornentur sed soli iudici nominare tenetur. ita tenet Spec. in tit. de teste. §. qualiter. ver. post hoc. & Alex. in l. j. §. editiones. col. pen. ff. de eden. * Secunda principalis conclusio in hac q. est, quod acta publica iudicij debent edere indistinctè cuiuscunque suum interesse præcedentiam si ad ius instatam, non sunt ista acta celebrata: licet secus sit in instrumento. ita te

net Alex. in d. l. is apud quẽ. C. de eden. & Barr. & mod. in l. j. §. editiones. ff. de eden. & Ang. in §. præcepta in authen. de defen. ciui. 54 * Tertia conclusio est, quod acta debent edere sumptibus petentis regulariter, secundũ Car. in cle. cau. sam in xxij. q. de ele. & per doct. in d. l. is apud quẽ. * Fallit in corpora libelli primi: quæ debet dari sumptibus a foris, vt est gl. in l. ij. in ver. oblatos. de app. & Card. in clem. sepe. in prin. in xvij. q. de ver. sign. & est regia prag. quæ incipit, comparate. * Quarta conclusio est, quod acta originalia nullo modo debent edere parti nec iudici appellacionis, sed tantum copia actorũ edenda est. & ibi per omnes doct. in c. quoniam cõtra de proba. & gl. Bar. & doct. in l. eos. §. super his. C. de app. & habetur in regia prag. quæ incipit conclusio. vbi imponitur pena falsi notario edenti originale processum. * Quinta conclusio est, quod acta debent edere eũ die, & consule, loco & tempore. vt d. c. quoniam cõtra. & ibi gl. in ver. tepora. & ibi cõmuniter doct. ponit & no. Bal. & doct. in l. j. C. de eden. & Alex. in l. j. §. editiones. col. ij. ff. de eden. De practica autem, qualiter fit facienda ista editio per notarium, vide Spe. in tit. de instr. edi. §. postquam in fi. ver. postremo. & de multis aliis in materia editionis vide per Nep. Fely. in c. j. de prob. & per Bal. & mod. in d. l. is apud quem. C. de eden. vbi est propria materia.

58 ¶ Sexta conclusio est, q̄ acta debent edi toties, quoties quis petit sibi edi, etiam millicies, siue amiserit prima acta edita, siue non. Et in hoc differt ista editio ab editione instrumenti, quæ nõ fit nisi semel: nisi probetur amissio, ita tenet Pau. de Castr. in l. veluti, §. hæc vox. & ibi cõmuniter doct. ff. de ed. & Alex. in l. ij. C. eo. tit. illud autẽ quod dixi de editione instrumenti, intelligitur quãdo instrumentũ continet tale, q̄ dependet ex volũtate duorum, secus si dependet ex voluntate vnus, scilicet petentis editione, quia millicies potest peti, vt edatur, siue sit amissum, siue non. & sine aliqua autoritate iudicis, ita tenet Spe. in tit. de instr. edi. §. postquã ver. j. & ver. sed nunquid. & Bal. in l. ne casu. C. de dis. scul. lib. x. & Alex. & doct. in d. §. hæc vox. & las. in l. quis, §. prætor ait. in v. not. ff. de ed. pro hoc est text. in l. vnũ. ff. de test. & in l. sempronius Proculo. ff. de leg. ij. & l. h. ff. de his que in testa. dele. Rober. Maranta. V. I. D.

De processibus publicatione.

1. Publicatio processus, quare & qualiter fiat. & quis sit effectus eius, & an sit de ordine iudicij.
2. Decretum primum, præambulum est ad secundum.
3. Publicatio processus fit ipso iure in regno eo ipso quod labitur terminus probatorius.
4. Publicatio obmissa vel facta die festo non ritatur processum.

Publicatio facta de voluntate partium, non valida de depositione testium non ritẽ examinatorum.

6 Delegatus, cui commissã est testium receptio, non potest illorum attestaciones publicare.

7 Publicatio non requiritur quando testes vtrique parte presentẽs, sunt examinati, sed solum quando in secreto.

8 Publicatio solum potest fieri in attestacionibus vnus partis, quãdo citus expedita fuerunt, & postea alterum.

Vñdecimus actus, qui succedat siue emergit in iudicio, est * publicatio processus: nam elapso termino probatorio siue sint prodigãt probationes, siue non potest altera partium instare, vt fiat publicatio in causa, & fit ad effectum, vt partes possint recipere copiam examinis testium extunc in antea. Item fit, vt seruetur ordo iudicij: quia publicatio est de ordine, secundum Bartol. in l. prolatam. C. de sent. Item per eam datur maius robore attestacionibus, vt habetur in l. gesta & ibi per Bal. & doct. C. de re iud. & per Can. in c. causam quæ de testi. & Bar. in l. solum. C. de testi. Est enim ordo præambulus ad conclusionem in causa, quæ postea sequitur. * sicut dicimus de primo decreto, quod est præambulum ad secundum, et tradunt Mod. & l. i. iube re caute. ff. de iuris. omn. iud. & Bartol. in l. si finitã. §. Iulian. ff. de man. infect. Fit autem ista publicatio partibus presentibus vel altera parte citata, & contumace, aliis

aliis non valet: ex quo pars per eam potest ledi: per regulam l. de vnoquoque. ff. de re iud. Notarius ergo actorum de mandato iudicis scribit in processu: die tãli & c. facta est publicatio in presenti causa siue processu, presentibus partibus, vel altera parte absente, citata tamen, ac relata & c. ita hæc omnia declarat Bal. in d. l. gesta. col. ij. verifico, quorqualiter & c. & ex tunc censetur præclusa via producendorum testium, nisi in casibus, quos ponit Bar. in authen. at qui semel. C. de prob. & Abb. & doct. in c. frat. nitatis. de testi. ¶ Hodie autẽ in regno fit publicatio ipso iure, eo ipso, quod labitur terminus probatorius siue sint testes examinati siue non: nisi pars infra quatuor dies post lapsum termini probauerit aliquid iustum impedimentum: quia debet allegare, quod publicatio habeatur pro nõ facta, ob tale impedimentum & c. De hoc est regia prag. quæ incipit: cursu dilatorum. in prin. vnde lapso termino non oportet petere publicationẽ fieri: sed instare, vt declaratur ipsam esse factam ipso iure. ¶ An autẽ possit obmitti ista publicatio, & si procedatur ad vltiora, ea nõ facta, an valeat processus: Com. munis conclusio est, quod sic, ita plenẽ tenent Abb. & Fely. in c. cum I. & A. de re iudic. & Bar. in l. prolatum. C. de sen. & Pet. Phil. Corn. in consil. c. i. col. fin. in litera R. in j. volumin. Plus etiam

dicat Pet. Philip. Corn. ibidem, quæ etiam fit publicatio fit in die feriato, non per hoc vitatur processus: tanto magis hodie in regno per iura municipalia sæpius allegata, sunt sublata omnia substantialia iudiciorum iuris positum, & sic potest sine dubio obmitti publicatio: imò nunquam potest dici obmissa, ex quo semper tacite fit ipso iure per dictã pragmaticam. ¶ Quid autem sit testes in processu fuerunt non ritẽ recepti, deinde sunt publicati de cõsensu vtriusque partis: an per hoc validerit eorum depositio: dic q̄ non, ita tenet Bald. in auth. si quis in aliquo. col. j. verifico. iuxta primam rationẽ & c. C. de eden. & tenet Innoc. in c. significauit. & c. cõ causam. de testi. quod nota, quia prima facie quilibet diceret contrariũ: sicut dicimus in exemplo publicatione de cõmuni cõsensu, quod facit si dem, secundum Bal. ibi dẽ: sed in testibus est contrarium. ¶ Sed queritur, pone quod iudex commisit se delegatũ alicui testium receptionẽ, & examinationẽ, an ipse idẽ delegatus possit eos publicare: dic quod nõ, sed debet examẽ clausum remittere ad delegantem, & coram ipso delegato fieri publicatio, secundum Bar. in l. cum ab initio. circa fin. ff. quemad. test. ape. ¶ R. requiritur autem ista publicatio, quãdo testes vtraque parte presentẽs, prout solent quandoque iudices sum-

matim cognoscendo: tunc non requiritur alia publicatio, secundum Bal. in athen. si quis in aliquo. col. ij. in fi. versic. sed aduer. &c. C. de eden. Reliqua de materia publicationis testium, vide per Specul. in ritu. de teste. §. satis vtiliter. per totum. ¶ Quid autem, si citius sit expeditæ examinationes testium vnius partis, quam alterius: an possit perferri publicationem, quod ad illas tantum, & postea copietis aliis fiat iterum alia publicatio in aliis? dic. q. sic. de hoc est ritus magne curiæ in numero exc. incipiens item, seruat ipsa curia, q. ii. examinationes &c. licet in fine illius ritus dicatur, q. ista non sunt in vsu. Rob. Maran. Venu. l. v. D.

De incidenti criminali contra aduersarium quid falso producentem.

- 1 Criminali incidens ritum & qualiter possit exerceri in iudicio ciuili. Quod reduciatur ad practicas, prom. in numero 3.
- 2 Testis puniatur de falso à iudice, coram quo falsum deposuit.
- 3 Clericus falsum deponens coram iudice laico, non potest per eum puniri.
- 4 Clericus etiam de mandato sui episcopi non potest puniri, neque torqueri per iudicem laicum.
- 5 Laicus examinatus, qui coram iudice ecclesiastico falsum deposuit, per iudicem ecclesiasticum & secularem puniri potest.

D Vodecimus actus, qui successiue emergit in iudiciis, est: quia plerumque facta publicatione, & recepta copia processus, altera partium aduertit in processu esse aliquam falsitatem in testibus, vel scripturis, & vult aduersarium accusare de falso. vtrum & qualiter possit istud incidens criminale exerceri in iudicio ciuili, videamus. & certe ista accusatio potest obici, l. in pendente, vt habetur in l. nulli. C. de testi. & per Abb. & Ioan. de Ana. in c. j. de fal. & Bal. & doct. in l. fi. C. de fide instr. & est ritus magne curiæ in nu. 195. incipiens, item, seruat dicta curia non concedere, &c. Verum, si queris an faciat superferri in causa principaliter intentata, dic. si questio falsi mouetur contra testes, proceditur interim in causa: secus, si mouetur contra principale: qui testes vel scripturam falsam produxit. ita tenet Bal. in d. l. si. circa fi. & Bal. in l. si quis testibus col. ij. in fi. ver. quæro, positio, &c. C. de testi. de qua materia vide aliqua per Mar. de as. sit. in consil. si ciuilit. agens. col. pe. & si vbi allegat quandam nouellam cõstit. regis catholici. ¶ Et potest tunc testis falsus puniri per iudicem, coram quo deposuit, etiam si aliis esset suus incompetens iudex: quia ratione suæ falsæ depositionis efficitur de eius foro: vt d. l. nullum. & ibi Bal. & Saly. & habetur in d. t. j. de crim. fal. ¶ Ex hoc autem inoleuit

leuit practica, q. facta publicatione in causa, pars que vult aduersarium accusare de falso, solum ipsum interrogari facere, si vult vti testibus & scriptura per eum productis. & si ille dicit, q. sic: potest tunc accusare & falsitatem probare: quia probata puniatur ad amissionem causæ, & est regia prag. quæ incipit, teste falsum. vltra quam pœnam puniatur etiam pœna falsi, vt ibi dicitur, & probatur etiam in l. in fraudem. §. quotiens. ff. de iure fisci. Dicta autem interrogatio sic ad effectum, vt si aduersarius dicit se velle vti, non possit postea renuntiare testibus infra octo dies post publicationem, & evitare pœnam: vt dicitur in dicta prag. & de hac materia qualiter debeat fieri repositio ad istam interrogationem, videlicet, simpliciter vel conditionate: tractatur in decis. clxxxix. consil. Neapo. & dixi de instrumenti productione, supra in viij. actu. versic. quid autem, si productur instrumentum falsum &c. ¶ Sed quid si fuit productus clericus in testem coram iudice laico, & falsum deponit: an possit puniri per iudicem laicum? Bald. in d. l. nullum tenet quod sic. Sed magis communis opinio est in contrarium: per c. si diligenti. de foro compet. nam si clericus deliquit coram iudice ecclesiastico non suo, verum est quod potest per eum puniri: seus per secularem. ita tenent Innoc. Ioan. And. & Anton. de But-

in cap. verum. de foro compet. & Ioan. de Ana. in d. c. j. col. ij. de cri. fal. & habetur in deci. cxxx. consilij Neapolit. ¶ iudex enim secularis non potest imponere maximum in clericum, causa punitionis, etiam de mandato sui episcopi, adeo quod etiam si episcopus mandaret iudici laico, quod leuiterum torqueret, vel verberaret, non possit hoc facere: sed capere tantum potest ex suo mandato. sepiusq. & remittere eum episcopo. ita tenet Io. de Ana. in ca. ij. col. ij. in fi. de cri. fal. & Pet. de Anch. in c. vniuersitatis. in fin. de sen. exc. ¶ Quid autem eorum ratio? ne, q. laicus fuit examinatus contra iudicem ecclesiastico, & falsum deposuit: an possit puniri per iudicem ecclesiasticum & secularem? dic. q. potest per vtrumque iudicem puniri. & habet locum prædictio. si is, coram quo prius accusatur, procedit contra eum. ita habetur in decis. ccxix. consil. Neapo. vbi plures allegantur. Vbi etiam plus dicitur, q. dato q. laicus procedat contra talem testem, & puniat eum, potest nihilominus etiam iudex ecclesiasticus procedere & punire eum pœna ecclesiastica per eas que habentur in cap. felicis. de pœnis. lib. vj. & in aliis locis ibi allegatis.

Robet. Maran. Venu. V. I. D.
De testium reposita. Et quæ, quorūve sint ad eius vj. q. necessaria. Et quibus illa contingat.

- 1 Repulsa testium qualiter & quando petatur. & quis terminus deitur ad eam & quid de repulsa repulsi.
- 2 Repulsa testium, sit contra personas vel contra dicta: & ut concedatur alterum de tribus, requiritur maxime protestatio.
- 3 Repulsa contra testes debet criminari in specie continere. nec sufficit probare in genere quod quis sit criminiosus.
- 4 Testis deponens in favorem partis adversa, non facit fidem, quando sit contra eum protestata causa ipsius repulsandi.
- 5 Repulsam petes, & non probas saltem semiplene, punitur ad x. reos. Idem, si producit articulos impertinentes.
- 6 Testes debent citari & etiam examinari infra terminum datum ad repulsam, & eo elapso non admittuntur.
- 7 Repulsa testium dicitur odiosa.
- 8 Repulsa testium an possit simul fieri in primis & principalibus causis.
- 9 Repulsa non fit contra scripturas: sed solum contra testes.
- 10 Producent testem pro se, non potest illum reprobare: etiam in alia causa.
- 11 Producent testem, potest illum repulsare, ex supervenienti causa.
- 12 Producent testem potest illum, quo ad eius dicta, repulsare.
- 13 Repulsa an & quando admittatur in causa appellationis.
- 14 Repulsa an admittatur in causa attentatorum.
- 15 Repulsam opponens, & non probans contra testes, an teneatur iniuriarum.
- 16 Repulsa non permittitur in testibus per producentem approbatis.
- 17 Repulsa non conceditur in crimine

lese maiestatis.

Repulsa non admittitur in causa blasphemie Dei.

Repulsa in causis summarijs, ubi semiplene probationes sufficiunt, non admittuntur.

Tertiusdecimus actus, qui successit emergit in iudicio est repulsa testium. Nam facta publicatione processus, si aliqua partium habet testes contrarios, qui valde urgeant contra eam, potest in iudicio petere terminum ad repulsam: qui terminus conceditur per iudicem: & est medietas primi termini probatorij, ut deciditur per regiam prag. cursu dilationis. & petitur iste terminus immediate post lapsos octo dies, concessos per dictam prag. ad percurrendum processum: quo termino dato ad repulsam elapso, ipso iure censetur publicatus in causa repulsi. Sic diximus supra de publicatione in causa principali. Etsi facta dicta publicatione, si altera pars videt se gravari per dictam repulsam, id est, quia sui testes fuerunt probati, potest petere novum terminum ad repulsam repulsi, & datur sibi medietas termini dati ad repulsam, & elapso hoc termino, fit publicatio super ista repulsa repulsi, & ulterius non datur alia repulsa, ne procedatur in infinitum. Ita hac omnia habentur in dicta pragmatica cursu dilationum. ¶ Pro aliquis tamen introductione iuvenum, ad hanc materiam

formo tres q. Prima erit qualiter debeat fieri ista repulsa testium. Secunda, an possit quis reprobare testes per eum productos. Tertia erit, an testes possint repulsari in causa appellationis, qui non fuerunt reprobat in causa principali. ¶ Ad primam q. est sciendum, q. repulsa fit altero de duobus modis: videlicet, uno modo contra personas: alio modo contra dicta testium. Ite præsuppono, q. repulsa non conceditur petenti, nisi concurrat alterum de tribus requisitis, quæ traduntur in c. præsentium. de testibus. Primum est, q. ante publicationem sit protestatus se vel reprobare testes. & ex hoc inolevit illa practica, quæ quotidie videntur procuratores, vt tempore quo comparent visuri iuramentum testium, protestentur contra personas testium, & dicenda per eos, non tamen nego, quin quocumq; in alio actu ante publicationem possit fieri dicta protestatio, vt d. c. præsentium. de testi. vbi vide Franci. de Arct. de veritate huius dicti. Hoc tamen intellige, quando testis habet aliquæ defectum, per quem reprobaratur favore ipsius reprobatantis: quia tunc requiritur protestatio: aliis videtur consentire, & testem approbare. Secus, si defectus esset in odium ipsius testis, vt quia esset edemunicatus vel banaitus: quia tunc etiam sine protestatione potest repulsari. ita declarat Baldus, in l. si

quis testibus. col. ij. in fin. versic. dubitatur hic & c. de testi. licet subdat, q. cauti advocati semper interponunt dictam protestationem eo modo, quo supra. Secundum requisitum est, quando probat, quod post publicationem habuit notitiam de defectibus & exceptionibus contra testes, idem si forte fuisset absens tempore receptionis testium, vsque ad publicationem. secundum Bald. in d. l. si quis testibus, versic. dubitatur hic, & c. circa fin. & nota. glossa, & Bald. in l. laudabilem. C. de aduoc. diuer. iud. Tertium requisitum est, quando non fuit protestatus, iure se non petere repulsam ex malitia: aliis sibi non conceditur, vt in d. cap. traduntur. ¶ Reuertor nunc ad primum modum repulsandi: scilicet contra personas testium: quo casu non sufficit allegare crimina in genere: dicendo qualiter sunt homines male vite, fures, adulteri, vel quid simile: sed est necesse, in quod crimine opponantur, in specie: puta quod fecerunt tale crimen, tale furum, vel simile. ita tenet Bartolus, in l. testium. §. lege Iulia. ff. de testib. & Baldus, in authent. si dicitur in fin. C. de testi. & Bartol. in l. j. in fin. C. de testa. pro hoc est text. in cap. presentium. §. testes de testib. lib. vj. & similiter, quando vult quis repulsare dicta testium, debet in specie obicere, q. sunt falsarij: quia falsum

sum deposuerunt ob talem rationem: & in tali loco examinis. Item, q. sunt varij in eorū dictis in tali loco examinis, & c. iuxta l. qui falsa aut varia. ff. de testi. & no. per Bar. in l. eos. ff. de fal. Item quia sunt singulares: iuxta not. Bal. plenē in l. testium. C. de testi. Item, quia nō deponunt de sensu proprio: iuxta not. per Alex. & Mod. in l. j. ff. si certum pe. & dixi suprà de testium productione & sic de aliis similibus. Pars verò contraria eodem tempore facit articulos comprobatorios, probando quòd sunt homines bonę vitę, & emendatę: & quòd per triennium perseuerant in eorum bonis moribus & emendatione: quò casu per tantum tēpus pręsumunt boni & emendati. text. est & ibi Ange. in fin. in auth. de monachis. §. j. Item, postest articulare, quòd non sunt varij: sed reducibiles ad concordiam: iuxta no. per Alex. & doct. in l. j. §. creditum. ff. si cert. peta. & Fely. in c. cum tur. & c. in not. infra. & ibi gl. de testi. & Bart. in l. Gallus. §. ille casus. ff. de liber. & posthu. & sic patet ex prædictis, quando repulsantur testes, quoad personas, & quando quoad dicta. ¶ Vnū tamen scias, quòd illa protestatio quę fit contra testes habet vnum mirabilem effectum: qui est talis: videlicet, q. si contingat testes deponere aliquid in fauorem alterius partis protestantis, non faciunt fidem in eius fauorem: & ratio est, quia

per dictam protestationem censetur declarare se nolle eis fidē adhibere, ita de hoc est text. in d. c. pręsentium in fi. de testi. vbi hoc expresse tenet Fely. in vlt. not. quod est mensi tenendum: quia quotidie in singulis causis sunt istę protestationes, & pauci aduertunt: nam ex hoc possunt esse damnosę protestationibus. vñ de caueant procuratores, ne passim faciant istas protestationes: nisi quando omnino sunt certi, quòd volunt testes repulsare. De cuius tamen dicti declaratione & veritate, vide omnino Franc. de Are. in d. c. pręsentium col. an tepe. & pen. ¶ Ad evitandas tamen malitias petentium repulsas, est in regno prodita vna regia pragmat. quę incipit, crimina quę irrogat pœnam decē tarenorum opponenti crimina contra testes: si illa non probauerit saltem semiplene, vel per famam publicam: & similiter si quis vob colore repulsę producit novos articulos impertinentes: qui post publicationem producti non poterant, obstantibus regulis traditis in authen. at qui semel. & ibi per Bar. C. de prob. punitur pro quolibet articulo impertinenti producto in causa repulsę: ad quinque tarenos, si fuerit principalis: sed procurator punitur duplicata pœna: vt est alia pragmat. quę incipit, contingit lape. & c. ¶ Super hac repulsā est sciendum, quòd testes debent citari & etiam examinari

infra

infra terminum datum ad repulsam: aliàs elapso termino non admittuntur: vt est ritus magnę curię in nume. celvj. qui incipit, item quòd facta & c. & est ratio:

- 7 * quia repulsā est odiosa & restringenda: & dilaciones in ea conceduntur cum grandi caussę cognitione: secundum Abb. in c. licet dilectus. in fin. de test. licet secus sit in causa principali: vbi non viget tale odium: quia testes citati & iurati infra terminū possunt examinari post terminum: vt dixi suprà in versic. dilatio circa fi. & in versic. testium.
- 8 productio. ¶ Quid autem, si quis in primis articulis vellet repulsare testes: & facere suas probationes simul tunc repulsas: an possit? Dic q. non: quia sunt articuli impertinentes tunc: vñ de non admittuntur nisi post publicationem: nisi vellet quis repulsare ex causa inlicita: quia potest ante publicationem & nō ex alia causa. de hoc est alius ritus magnę curię in nume. 235. qui incipit, item, seruat ipla curia, q. in exceptionibus. ¶ Fuit
- 9 12 q. in introductione repulsā solum contra testes: sed contra scripturas non conceditur, sed bene datur facultas parti accusandi vten tem falsis scripturis, vt dixi suprà in actu præcedenti. & de hoc est
- 10 ritus magnę curię in nume. 355. incipiens, item seruat dicta curia non concedere. & c. ¶ Ad secundam q. principalem dico, quòd communis conclusio est, quòd

producing testē profē, non potest illum reprobare: quia per productionem censetur approbatus vñde non auditur volendo illum repulsare, tanquam sibi ipsi contrarius. text. est & ibi Bald. in l. si quis testibus. C. de testi. & in c. de testi. & ibi Abb. & Fely. extrā, de testi. & Lud. Ro. in consil. c. iij. in fi. & Lanfran. in c. quoniam contra. in vers. testium vnum non obmittit. & c. de proba. & Bar. in consil. xcij. col. penult. & Iason. in l. j. §. editiones. col. iij. in fin. versic. adde fortius & c. ff. de eden. vbi hoc ampliat, etiā si producatur postea contra eū in alia causa: & per aliam personam ita tenet Ioan. And. in add. Spec. in tit. de teste. §. sepe versic. quid si produxit, & c. Et censetur approbatus testis per solā productionem: licet aliās producens eo non vratur: secundum Fely. in d. c. pręsentium. col. iij. & verba habet locum & c. de testi. & haec opi. tenet Ioan. And. in d. §. sepe versic. sed quid si eum, & c. licet Spec. ibi aliter distinguat.

¶ Fuit tamē hoc, quando post productionem nasceretur noua causa: puta, quia superuenirent inimicitie: quia potest repulsari ex noua causa: vt est text. in l. si quis testibus. C. de testibus.

¶ Secundo limitata, quo ad repulsam personarum, procedere istud: secus quo ad repulsam dictorū per testes, quia potest producing reprobare testes quo al

falsum

falsum deposuerit ita tenet Ab.
 in d.c. presentium. col. iij. & iijj.
 fateor tamen, quod si facta pu-
 blicatione producents taceret:
 & non reprobaret dicta testium:
 censeretur approbare: & ita pos-
 set procedere difum Lud. Ro.
 in cōf. c. iij. in fi. vbi videtur con-
 trariari huic dictō. Abb. ¶ Ad
 tertium quest. principale respon-
 deo, q̄ ista quest. decidit per
 Andr. de Yser. in const. iurisperi-
 torum. vbi tenet, quod in causa
 appellationis non admittitur repul-
 sa, nisi ex sola causa falsitatis:
 & ita feruatur in regno. vnde
 quilibet litigator nitatur repro-
 bare testes in causa principalis:
 quia postea non admittitur in
 causa appellationis, nisi vellet
 eos redarguere de falso. Verum
 ego restringo istud dictū pro-
 cedere in testibus iā examinatis
 in causa principali: secus est, si
 quis nouos testes produxit in
 causa appellationis: quia puto,
 q̄ aduersarius potest illos repro-
 bare: ex quo non poterunt repul-
 sari in causa principali, quia
 non fuerant producti, arguendo
 à ratione cessante. ¶ Quid autē
 in causa attentatorum, an admit-
 tatur repulsa: vide decisio. cccij.
 15 consil. Neapo. ¶ Et quid si oppo-
 nens crimina, contra testes non
 probat: an teneatur actione in-
 iuriarum ipsis testibus: & quid si
 fuerit protestatus, q̄ non animo
 iniuriandi &c. vide vñ pulchrū
 consil. Soc. in consil. cxviiij. col. iij.
 16 & iij. in j. vol. ¶ Vltimō ex ij. q.

17 præcedenti potest colligi vna li-
 mitatio ad regulam, quæ se ha-
 bet, quod repulsa testium est re-
 gulariter permissa: nam fallit in
 testibus approbatis per produ-
 centem: vbi fuit dictum, & not.
 Card. in cle. fi. in de test. ¶ Se-
 cundō limita: in causa criminis
 læsæ maiestatis: nam in ea non
 habet locum repulsa testium l. fa-
 mosi. & l. in questionibus, & ibi
 18 Bar. ff. ad leg. Iul. maie. ¶ Ter-
 tiō limita in causa blasphemie
 Dei: quia non admittitur repul-
 sa: quia hæc æquiparatur crimi-
 ni læsæ maiest. ita tenet Paris in
 tract. syod. in ver. condemnatio.
 col. iij. in fin. ¶ Quarto limita
 in causis summaris: vbi sufficit
 semiplene probatio: quia nō
 admittitur in eis repulsa: vt not.
 Abb. in c. veniens. el. ij. col. v. in
 princ. de test. & ibi etiam Felyn.
 in vj. col. de cuius dicti veritate
 vide Fran. de Aret. in d. c. venies.
 col. ix. vbi distinguit. Robert.
 Maranta Venus. V. I. D.

De quaestione: quæ duplici no-
 mine admittitur. In quibus
 locum illa habeat. Et
 quo ordine ad
 eam perue-
 niat.

1 Tortura quandoque datur ad panam,
 quandoque ad veritatem eruendam
 numero 4.
 Tortura ad panam, est meri imperij
 Banna facta ab officialibus sub tor-
 tura panæ, an valeat

- 1 Tortura pro quibus criminibus irro-
 gari potest.
 6 Tortura irrogari potest testibus va-
 cillantibus tam in causa ciuili, quam
 in criminali.
 7 Tortura an possit irrogari in crimine
 iururum.
 8 Tortura an possit in causa appellatio-
 nis irrogari.
 9 Tortura quandoque datur ad emendā
 solam repositionem affirmatiuā vel
 negatiuā. Et tunc ad eam deueni-
 tur sine iudicij.
 10 Processus criminalis qualiter, & quo
 ordine debet à iudice fabricari, & ne
 sit ad torturam deueniri.
 11 Iudex habens aliunde plenas proba-
 tiones, peccat mortaliter, torquendo
 reum.
 12 Tortura inuenta est ad veritatem
 investigandam, ob desectum proba-
 tionum.
 13 Tortus in membris corporis, si lesiōe
 non pati debet.
 14 Iudices cautelā interponant decre-
 tum de torquendo reum, ne datur ma-
 teria appellandi.
 15 Confessio in tortura ratificari debet
 extra tormenta cum breui termino ad
 producendum defensiones.
 16 Indicia purgata sunt, reo in tortura,
 non consistente.

Quartūdecimus actus, qui
 successiue emergit in iu-
 dicio, est tortura: quæ datur ad
 duplicem effectum: quandoque
 enim datur ad pœnam: & quan-
 doque ad veritatem eruendam.
 De primo casu non est materia
 nostra: quia illa est potius exe-
 cutio sententiæ: nam datur tor-

tura ad pœnam in omnibus crimi-
 nibus, in quibus est pœna ar-
 bitraria: in quibus permittitur
 iudici acriter verberare in cor-
 pus. iuxta l. final. ff. de iniur. & in
 quampluribus aliis legibus iu-
 ris ciuilibus hoc cauetur: vt notat
 Bartol. & moder. in l. imperium.
 ff. de iur. om. iudi. & Bart. in l. in-
 terdū. §. qui furem. ff. de fur. & in
 l. cum feruus. ff. de condic. ob-
 causam. in quibus locis dicit Bar-
 2 quod tunc * tortura est meri im-
 perij: ex quo irrogatur pro pœ-
 na criminis. * potest etiam poni
 exemplum in bannis officialiū:
 qui vt plurimum faciunt banna,
 quod nullus ambulet de nocte,
 vel portet arma, ad pœnam qua
 tuor tractuum cordæ: quæ banna
 quando fiunt per istos officiales
 inferiores non habentes pote-
 statem statuendi, non valēt quia
 non possunt alterare pœnas le-
 gales. ita declarat Paris in tra-
 ctatu syn. ver. tortura. in ca. an in
 causa pecuniaria &c. Solū ergo
 ista banna valerēt in criminibus,
 in quibus esset pœna arbitraria,
 vt supra dixi: quia potest iudex
 tunc ex furo arbitrio eligere istā
 4 pœnam. ¶ De secundo effectū,
 haberemus nos tractare scilicet,
 quando irrogatur ad veritatem
 eruendam. & quia hæc est ma-
 teria multum proluxa: & in mul-
 tis libris & tractatibus ventila-
 tanam plenè cam tractat Paris
 in d. ver. i. tortura. Et Angelus
 de Arc. in tract. malè in ver. fa-
 ma publ. &c. & Gand. in tract. m.

lé. in tit. de quæstionibus & tormentis. & Franc. Bennis in suo soléni tract. de iudiciis & tortura. & Capol. in quâ pluribus suis consiliis. & nouissimè tractatur satis copiosè per sublimis ingenij modernum Hypollitum de Marfilis in sua lect. super tit. ff. de quæstionibus. adeo quòd si vellemus hic ponere tractatum suo ordine, non esset aliquid addendum: sed solum transcribendum: quod putauit superuacuum. ideo quantum ad hunc tract. ero sola remissione contentus ad ea præallegata: solum pro introductione iuuenand ad actû prædictæ, tangam duas breues quæstio. Et prima erit, in quibus causis habet locum, & potest irrogari tortura. Secunda erit, quò ordine sit deueniendû ad torturam. ¶ Ad primâ quæst. dico, quòd tortura quòdoq; datur principali, quando quæstibus, primo casu, quandoque datur principali ad veritatem eruendû irrogatur solum in causis criminalibus irrogatibus pœnâ vltra relegatione: & non in aliis criminalibus. & ita seruatur in regno: prout de hoc est capitulû regni, quòd incipit, tormenta, & aliud, quòd incipit, si iuste. potest etiâ de iure irrogari tortura in causis civilibus habentibus crimen annexû: vt est tex. & ibi Abb. in c. grauis. depositi. & tenet Soc. in col. ccxix. x. in ij. vo. In causis autè merè civilibus nõ deuenitur ad torturâ quia in illis succedit regula: actore

non probâte & c. l. qui accusate. C. de eden. & c. h. de iureiur. * Secundo casu, quando sumus in testibus, possunt torqueri testes tã in causa ciuili, quàm criminali, quando variant seu vacillant propter suspicionè falsi, vt in auth. de testib. §. si verò ignoti. & not. Bald. in l. presbyteri. col. j. C. de episco. & cler. & Bar. in l. j. qui quæstionem ff. de quæst. & Alex. in col. lxxij. in j. vol. & Capol. in consil. lx. & And. de Yser. in consil. si dama clandestina. & Bald. in l. militis. C. de quæsti. ¶ An autem in crimine vsurarû possit irrogari tortura, vide Socin. tenentè quòd sic in consil. ccxix. in fi. in ij. vol. * & quid in causa appellationis, an possit irrogari tortura: vide Ioã. de Ana. in consil. j. in fi. ¶ * Scias tamen quòd quandoq; potest irrogari tortura nã ad eruendam veritatem: sed ad eruendam solum responsionem affirmatiuam, vel negatiuam. & tunc datur sine aliis iudiciis: vt quando accusatus vel inquisitus non vult respondere iudici si propter accusatione, vel inquisitione: nam potest torqueri ad hoc, vt respondeat. ita tenet Bald. in l. accusatione. in ij. col. C. qui accusa. non pos. & ipsum sequitur Paris. in tract. synd. in verli. tortura. in cap. sequitur. quo & c. in fac. ¶ * Ad secundâ quæstionè principalem, dico quòd iste est communis ordo, qui seruatur in criminalibus ad aliquè torquendû: nam si proceditur per accusacionem,

nem, & crimen est tale, quòd si probaretur, veniret irroganda pœnâ vltra relegatione: citatur accusatus, & datur sibi copia libelli sumptibus accusatoris, & super eo lis contestatur, & datur terminus ad probandum, & sunt articuli & probationes, sicut in ciuilibus. Sed si proceditur per inquisitionem, iudex volens cautius agere, ne instruat reum ad fugam, debet prius capere informationem honesto modo, & clã parte non citata: & si videt extræ iudicia per illam informationem tunc capit reum de persona, ne fugiat: & si extat fama publica contra eum, formabit capitula inquisitionis: nam illa fama succedit loco accusatoris: & sine ea non posset regulariter fieri inquisitio: quòd tunc, vt plenè dixi supra circa princ. huius sextæ, partus, in versic. inquisitio. & not. Philip. Decius in consil. clxx. col. ij. & consil. clxxx. col. fin. deinde formatis capitulis iudex facit reum citari ad recipiendum copiam capitulorum quæ capitula sunt sicut articuli in ciuilibus: nam continere debet omnia crimina, quæ inquiredo probare intendit iudex contra reum. & comparente reo in termino, interrogabit primò iudex ipsum sigillatim super vno quoque capitulo: & eius responsionem facit per notarium actorem annotari in calce vsus cuiusque capituli: & illa responsio habet vim litis contestatione,

nis: deinde dat sibi copiam capitulorum, & responsionum suarum, ad hoc, vt possit formare suas exceptiones, & facere suas defensionès, & dat sibi terminum ad probandum & defendendum: qui terminus est communis etiam curiè inquirenti, & infra illum terminû iudex repetit testes parte citata: quia alias non facerent iudicium: vt dicit Bar. in l. si. in ff. de quæstio. & fabricato processu siue per accusationem, siue per inquisitionem, vt supra, iudex facit citari reum ad publicatione, sicut in ciuilibus, & dat copiam processus reo, si vult, sumptibus tamen ipsius rei, ad hoc, vt possit consulere aduocatum, & facere allegationes, & disputationes ad euacuanda iudicia: & si vult terminum ad repullam reus, conceditur sibi. Et facta publicatione super repulla & admittis allegationibus reus iudex mature videt, si ex processibus extant plene probationes, concedit iudici seruato iuris ordine, ad pœnam legitimam, sine alia tortura. ¶ * Nam peccat mortaliter iudex, tunc torquedo reus: si habet aliunde plenas probationes: vt dicit Andr. de Yser. in dict. constit. si dama. columna septima. ¶ Nam tortura vult inuenta ob defectum probationû ad veritatem inuestigandam: vt dicit idem Andr. de Yser. in cap. j. in super. columna prima. de conten. inter do. & fide. de inuest. si verò non est plene proficiatum,

batum, & tunc si iudicia, quæ ex-
tant, non sunt sufficientia libe-
rabit reum præstito sibi prius iu-
ramento purgationis, vt decla-
rat las. in l. tertia. in princip. col-
lumna quinta de iure iurand. iu-
dices tamen pro maiori securi-
tate curiæ solent in isto casu li-
berare reum cum si de iustioria cau-
tione ad effectum vt sit in futu-
rum emergant noua iudicia, pos-
sit iterum procedi contra eum:
ne delictum remaneat impuni-
tum: si verò iudicia sunt suffi-
cientia ad torturam, & tunc iu-
dex potest reum tormentis subii-
cere, & ipsam torquere sufficien-
ter & moderate, habito respectu
ad complexionem & robustitatem
ipsius reuinit vt non lædatur

per eum in aliquo membro: * nã
in tortura debet adhiberi hoc
moderamen, vt tortus non pati-
atur læsionem in membris cor-
poris: vt inquit Andr. de Ysern.
l. d. constituti. si damna. columna
vj. Et quæ & qualia sint ista iudi-
cia sufficientia, non pono hic,
quia declaratur plene per doct.
in locis præalleg. * Solent hic
cauti iudices nõ interponere de-
cretum palam de torquendo rei:
ne detur materia appellandis: nã
cum ista sit executio irretractabi-
lis, ligantur manus iudicis per
solum appellationem ante in-
hibicionem: vt dicitur infra in
materia appellacionis: sed ducto
reo in pede tonduis, statim cum
incipit ligari, solent interpone-
re decretum de torquendo, & eo

interposito immediate torque-
tur. * qui reus, si constitetur in tor-
tura, iudex ante, quam condem-
netur, debet illam confessionem
ratificari facere extra tormenta:
puta in die sequenti: alius non
posset condemnare. secundum
Barol. in l. j. ff. de custod. reo. &
Abb. in capitulo. qualiter & quan-
do. el. secundo. in fin. de accus. &
etf. tex. in l. ij. C. de custod. reo. &
facta ratificatione extra tornea-
ta debet iudex dare vnum bre-
uem terminum reo ad produ-
cendum omnes suas defension-
es aduersus suam confessionem.
puta duorum dierum: qui termi-
nus est de communi obseruanti-
a: vt ex nulla parte remaneat
reus indefensus: vt not. Salice. in
dist. l. ij. C. de custod. reo. & habet
per Matth. in const. si dama
columna nona. per l. quart. §. si
ad diem. ff. de milit. & l. si non
defendantur. ff. de pœnis. * si ve-
rò reus non constitetur in tor-
mentis: tunc per torturam sunt
purgata iudicia, & debet absol-
ui: sed si facta probatione vi-
detur iudex, quod ex processu non
sunt iudicia sufficientia, tunc nõ
expectata sententia debet statim
liberare reum à carcere sub fide-
iussoribus: vt est capitulum regi,
Rob. Maranta. V. I. D.

*De conclusione in causa, &
de eius verbi energia.*

*Conclusio in causa qualiter fiat de
iure communi. & qualiter secundum*

*iura municipalia regum, & quid im-
portet.*

- 2 Allegari in iure potest post conclusio-
nem in causa.
- 3 Restitutio in integrum post conclusio-
nem in causa peti potest.
- 4 Conclusio facta in causa, defertur
iuramentum suppletorium.
- 5 Probatio per confessionem admittitur,
conclusioe facta in causa.
- 6 Probatio per rei euidenciam, & loci
aspectum admittitur, post conclusio-
nem in causa.
- 7 Interrogatio potest fieri post conclusio-
nem in causa ad instantiam partis, in
summaris.
- 8 Probatio ad defensionem rei admittit-
ur in criminalibus conclusioe facta
in causa.
- 9 Conclusio in causa an sit de substan-
tia iudicij.

Quintusdecimus actus, qui
necessariè in iudiciis con-
sideratur, est conclusio in causa.
* nam facta probatione, & lapsis
omnibus terminis, ipso iure con-
secrur in causa conclusum hodie
in regno, per regiam prag. quæ
incipit, cursu dilationu. vnde nõ
est opus instare, quod fiat cõclu-
sio: sed solum quod declaratur
esse facta ipso iure. fed de iure
communi deberet fieri cõclusio,
per quam conclusionem impo-
nitur finis productionis actoru,
adeo quod ea facta nihil aliud
produci potest in causa: & non
expectatur nisi sola sententia. Et
hoc significat iste terminus. Con-
clusio: id est, renunciatio omni-
bus probationibus & defensio-

nibus producendis: vt est gl. in c.
2 cum dilectus, de fide inst. * Sed
in iure potest allegari post con-
clusionem, secundum Bal. in auth.
iubemus. C. de iudic. * Itẽ, potest
peti restitutio in integrum per mi-
nores, mulieres & ecclesiã: quia
eo ipso, quod est conclusum, in-
ducitur læsio contra tales perso-
nas, dum restitui debet: vt tenet
And. de Ysern. in const. obscurita-
tem. & habetur per doct. in cau-
ditis. de de integ. restit. * Item, po-
test deferri iuramentum suppleto-
rium, dummodo sit petitum ante
conclusionem: vt declarat las. in
repe. l. admonendi. col. iij. ff. de
iureiur. & ibi per alios doct. & ita
debet intelligi, quod dicit Alex.
in const. iij. col. ij. in j. vol. * Itẽ,
admittitur probatio per confes-
sionem partis post conclusionem: vt
tenet Bal. in ru. C. de probat. col.
ij. vers. ego aliter & c. & ibi etiã
Paul. de Cast. * Item, admittitur
probatio per rei euidenciam, &
aspectu loci: quia ista probatio
superat omne genus probatio-
nis: secundum Bald. in l. contra ne-
gantem in fi. C. ad aquil. & Bal.
in l. si quis testib. in fi. C. de testi.
* Item, potest fieri interrogatio,
ad instantiam partis, maxime
in summaris post conclusum in
causa: vt not. gl. in versu, interro-
gabit. in cle. si p. de verb. sig. &
Abb. in c. cum loãnes. & ibi etiã
Fely. de fide instr. & Alex. in l. iij.
§. hoc autem iudicij, col. iij.
ff. de dam. infest. de qua materia
plenè dixi supra, in quarta parte

300

D. ROB. MARAN. PARS VI.

h ius tractat. Item, admittitur omnis probatio ad defensionem rei in criminalibus: secundum Bar. in l. diui fratres. ff. de pœnis. & in l. prima. §. si. ff. de questio. ¶ Autem conclusio in causa, sit de substantia iudicij, ita quod obmitti non possit: vide Abb. & Fely. in cap. cum l. & A. de re iudic. & Card. in cle. saepe §. & quia. in xix. quaest. o. de verb. sig. ubi dicunt, quod conclusio non est de substantia: sed potius ex quadam consuetudine. unde si obmittatur, non vitiat processum: ratio magis in causis summariis: in quibus de necessitate non requiritur: est text. in d. cle. m. saepe. §. & quia. idem tenet I. Andr. in addit. Spec. in tit. de re iudic. & conclus. in prin. & ibi vide per Spec. de reliquis facientibus ad hanc materiam.

Rober. Maran. Venaf. V. I. D.

De allegatione, & disputatione super dubijs causis.

1 *Terminus an & quando detur partibus ad allegandum.*

2 *Aduocatus actoris debet prius proponere & allegare, quam aduocatus*

rei.
Sextusdecimus & vltimus actus, qui emergit in iudicij in hac secunda parte, est allegatio & disputationem facta conclusionem solet iudex statueret terminum ambabus partibus ad allegandum in iure: pro institutio causae & iudicij: & quoad: conuocatur aduocatus vtriusque partis

ad disputandum super dubijs causis coram iudice ante quam proferratur sententia: prout eodem nuntiat seruatur in sacro cons. Neap. quia disputando & merita causae discutientur, veritas magis elucescit. & haec materia tractatur per Spec. in tit. de disput. & alleg. per totum. An autem de istis allegationibus iuris debeat dari copia parti, tergi supra in ver. actoris editio. & ad ibi dicta me remittit.

¶ Quis autem ex aduocatis debet prius incipere ad allegandum in disputationibus? dicitur aduocatus actoris, debet esse prior in dicendo & allegando iura sui clientium: & postea aduocatus reus, quia iste est ordo iudicij: vt primo praecedant acta actoris: & postea lequatur acta reuicti dixit Bald. in l. Nelenius. ff. de negot. gest. & in l. qui prior. ff. de iud. Et ex his remanet expedita ea, quae dicenda erant super ista secunda parte huius sextae partis. veniamus igitur ad tertiam & vltimam partem. Rob. Mar. Ven. V. I. D.

Decisio iudicij, tribus membris distincta nempe Sententia, Appellatio & Executio.

PRIMVS ACTVS.

1 *Sententia quid sit: unde dicatur, & in quo differat ab interlocutoria. numero 2 & 3.*

2 *Sententia diffinitiva condemnationis, vel absolutioem seu a quo pollens continere debet. & num. 121.*

4 *Sententia interlocutoria lata super crimine, non insanae secus in diffinitiva.*

5 *Sententia appellatioem tenet diffinitivam an. em interlocutoria nisi in materia indifferenti: & quando absurditas non requirit.*

6 *Assententia interlocutoria non appellatur. & si appellatur, non suscipitur executio anti. inhibitionem.*

7 *Sententia interlocutoria potest quandoque per iudicem reuocari: etiam in calculo diffinitiva sententia. & per iudicem appellatioem a diffinitiva.*

8 *Sententia diffinitiva lata super officio iudicis nobis, potest per eundem in dicem eodem imperio reuocari.*

9 *Sententia interlocutoria per alia duas sententias confirmata, non potest reuocari.*

10 *Sententia interlocutoria potest in causa appellationis, ex primis citis tantum & non ex nouis reuocari. Secus in diffinitiva.*

11 *Sententia interlocutoria fertur in aliquibus casibus sine partis citatione: secus diffinitiva.*

12 *Sententia diffinitiva debet ferri & recitari in scriptis: sed postea debet valeat sine scriptis: sed postea debet in scriptis reuocari. & num. 16.*

13 *Sententia lata de consilio iurisperiti non valet: quando solum consilium legitimum est: & nulla scribitur sententia post consilium.*

14 *Sententia relata ad consilium, quod non apparet in actis non valet.*

15 *Sententia in qua iudex pronuntiat quem esse condemnandum, vel absolutendum, an valet. & quid si dicat, pronuntio proxi in tali consilio continetur: quando in consilio cancelatur, quae*

esse condemnandum, vel absolutendum de futuro. & num. 12. & 126.

16 *Capit. de electis non soluit solemnitate sententiae, sed processus tantum.*

17 *Sententia etiam in summarijs in scriptis ferri debet.*

18 *Appellatio ab interlocutoria, quod sit finis in scriptis.*

19 *Conditio penalit facta per diffinitivam sententiam, durat per penam scilicet, si per interlocutoriam, quae durat durante officio iudicis interlocutoris.*

20 *Sententia interlocutoria non reuocatur ordinem iudicariis, sicut diffinitiva.*

21 *Sententia interlocutoria potest per in dicem corrigi. & in ea addi & minui: secus diffinitiva.*

22 *Sententia interlocutoria nullam producit actionem.*

23 *Sententia duplex est: scilicet, diffinitiva, & interlocutoria.*

24 *Sententia per quam pronuntiat in instrumentum fore executum, est diffinitiva.*

25 *Sententia per quam pronuntiatur executanda esse, interlocutoria dicitur.*

26 *Sententia per quam pronuntiatur appellatioem fore deserviam seu facta elapsa esse, vel non licere iterum pronuncari, dicitur interlocutoria.*

27 *Præceptum de iudicando, an sit sententia interlocutoria vel diffinitiva.*

28 *Præceptum, quod sit incoisum, an dicatur sententia vel non.*

29 *Decretum an habeat vim diffinitivam, vel interlocutorie.*

30 *Bannum, sententia interlocutoria dicitur.*

31 *Sententia, multa est interlocutoria: & potest sic vt alia interlocutoria reuocari.*

Sententia

I 3 Sententia

- 32 Sententia bannii & multa aq̄uiparantur.
- 33 Absolutoria ab obsecratione iudicij quòd sit interlocutoria.
- 34 Sententia super instantia, secundum l. diffamari. C. de iuge. & manu. an sit interlocutoria.
- 35 Sententia super possessione an sit diffinitiva vel interlocutoria.
- 36 Condemnatio expensarum an dicatur interlocutoria vel diffinitiva.
- 37 Sententia interlocutoria, que fertur simul cum diffinitiva, reuocari non potest.
- 38 Expensarum condemnatio in interlocutoria obmissa, potest per iudicem addi quantumcunque vsque ad diffinitiuam, secus, si est obmissa in diffinitiva, quia non potest nisi eadem die addi.
- 39 Sententia super exceptione peremptoria, qualis dicatur.
- 40 Sententia lata super excommunicatione est interlocutoria.
- 41 Excommunicatio ab homine diffinitiuè pro pena delicti irrogari non potest, sed solum ob contumaciam.
- 42 Sententia interlocutoria aliam potest se sententiam habere non sperans, diffinitiuam dicitur.
- 43 Interlocutoria, per quam finitur officium iudicis, habet vim diffinitiuam.
- 44 Interlocutoria, quæ diffinitiuum articulum substantiualem causæ principalis, vim diffinitiuam habere dicitur.
- 45 Interlocutoria continens aliquid dandi vel ferri, vim diffinitiuam habet.
- 46 Sententia interlocutoria habentes vim diffinitiuam, an indistinctè non possint reuocari.
- 47 Sententia qualiter ferri debeat, &
- quid debeat continere vi valeat.
- 48 Sententia lata a iudice non sedente, non valet.
- 49 Sententia debet a iudice legi, nec potest alij mandare eius lectionem, nisi sit illius rei persona vel episcopus, & num. 50.
- 50 Sententia an continere debeat causam, que mouetur iudex.
- 51 Sententia lata sine causæ cognitione est ipso iure nulla.
- 52 Sententia consideratur per quatuor causas principales.
- 53 Sententia nomen iudicis continere debet, & sic causam efficiunt, & num. 56.
- 54 Sententia lata a iudice ignorante seu damentum sua potestatis, non valet.
- 55 Sententia an & quando ferri possit a iudice stante & non sedente.
- 57 Sententia debet prius scribi, deinde recitari.
- 58 Causa materialis in sententia consideratur, & que sit, & num. 64.
- 59 Sententia sine processu non valet: nã debet ferri secunda allegata et probata.
- 60 Sententia lata sine probationibus an valeat.
- 61 Sententia debet ferri cõformis libello.
- 62 Sententia fertur non cõformis libello, ubi proceditur sola facti veritate inspecta, & quando unum petitur, & aliud per confessionem constat.
- 63 Index potest petentem debitum condemnare ad restitutionem pignoris, etiam non petiti.
- 65 Sententia super libello sen inepto processu non valet de iure communi, sed hodie in regno valet.
- 66 Sententia lata pro eo, qui agit sine actione an valeat.
- 67 Intellectus ad gl. in versio. secundum in si.

- in fin. inst. de oblig. in prin. & num. 68. & 69.
- 68 Agens sine actione, repellitur officio iudicis.
- 69 Libellus, in quo actio inepta exprimitur, an vitetur.
- 70 Sententia habet causam formalem, que tripliciter consideratur.
- 71 Sententia ferri debet in loco solito maiorum a iudice ordinario.
- 72 Delegatus ad unam causam, potest sibi eligere locum, quem vult, etiam in camera sua ad ferendam sententiam.
- 73 Delegatus ad numeratas causas, sententiam ferre debet in loco tribunali delegantis.
- 74 Vicarius in loco tribunali principalis sententiam ferre debet.
- 75 Delegatus ad unam causam potest in quolibet loco, etiã extra iurisdictione delegantis, procedere sine assensu domini illius loci, secus ordinarius.
- 76 Delegata iurisdictioni, potest prerogari de loco ad locum.
- 77 Delegata iurisdictioni, non coheret territorio.
- 78 Episcopus potest in quolibet loco sue diocesis curiam regere, & citare.
- 79 Sententia potest ferri in loco non solito, de consensu partium.
- 80 Arbitrarius potest sibi eligere locum honestum, ubi curiam regat.
- 81 Index appellacionis potest in domo sua & loco honesto iustitiam regere, & sententiam ferre.
- 82 Vicarius generalis potest in omni loco sue provincie ius reddere.
- 83 Sententia fertur in loco non solito, quando locus solitus non est iustus.
- 84 Episcopus expulsus potest in aliena diocesi conuicinia, contra expulsores & eorum fautores procedere.
- 85 Sententia lata in alio loco solito maiorum, valet in causis summarijs.
- 86 Cause voluntarie iurisdictionis, in omni loco, etiam in itinere deambulando expediti possunt.
- 87 Index non tenetur seruare locum maiorum in actis respicientibus liti ordinationem.
- 88 Sententia die feriata lata, non valet.
- 89 Sententia die & hora, in qua facta est citatio, ferri debet, non ante vel post nisi citatus contumax sit.
- 90 Sententia iudicis lata post instantiam, vel appellacionem deserta, non valet.
- 91 Sententia arbitri post compromissam expiratum lata, non valet.
- 91 Sententia iudicis an possit ferri de nocte.
- 93 Sententia lata dilatione pendente, non valet.
- 94 Sententia lata ante habitum consilium sapientium, non valet.
- 95 Sententia viri, qui parte absente lata non valet, etiam si se absentem, postquam iudex incepit legere sententiam, antequam compleat.
- 96 Sententia lata a persona priuata non valet.
- 97 Sententia a iudice incompetenti lata non tenet.
- 98 Furiosus, surdus, mutus, impubes, seruus & mulier, iudices esse non possunt.
- 99 Excommunicati iudicis sententia, est nulla.
- 100 Sententia iudicis publice infamis, non valet.
- 101 Sententia lata a iudice, qui ignorat se iudicem, vel aliter dubitat, nulla est.

- 102 Sententia lata à iudice, postquam delitit appellations nihil valet.
- 103 Sententia lata à iudice post inhibitionem superioris, non tenet.
- 104 Causa formalis consideratur in sententia, respectu litigantium, & hoc prout respectibus.
- 105 Sententia lata contra minorem indefensum non valet, sed pro eo sic, secus in surioso vel infante, quia etiam pro eo non valet. & num. 106.
- 107 Sententia lata contra mortuum, vel graviter infirmum, non valet.
- 108 Procurator litigantis mortui, potest condemnari.
- 109 Procurator prelati vel rectoris ecclesie, quantum sit litis effectus dominus, eius tamen mandatum extinguitur quandoque per mortem prelati vel rectoris.
- 110 Sententia lata contra defensorem, non legitimum seu falsum procuratorem non valet.
- 111 Sent. lata in iudicio agitata nomine mortui, & vivere putabatur, nulla est.
- 112 Sent. lata contra dominum non valet, quando lis agitata fuit cù procuratore.
- 113 Sententia lata contra tutorem inhabilem, est ipso iure nulla.
- 114 Sententia lata contra carceratum, vel alio modo simili impeditum, non valet, si iudex impedimentum scivit.
- 115 Causa formalis in sententia principaliter consideratur multipliciter. & num. 116. 117. 118. 119. 120. & 121.
- 116 Sententia manifestam iniquitatem continens est ipso iure nulla.
- 117 Sententia continens expressum iuris errorem, qui corporali oculo legi potest, nulla est.
- 118 Sententia falsam vel erroneam casum continens, vitatur.
- 119 Sententia lata contra aliam sententiam, que transit in rem iudicatam, non valet.
- 120 Sent. incerta, & regulariter non valet.
- 121 Sententia faciens mentionem de procuratore, de cuius mandato non apparet, non tenet.
- 122 Sententia casum finale continere debet, & que sit.
- 123 Verbum, quod potest esse equipollens absolute in re condemnationis.
- 124 Sententia, per quam declaratur que tenens ad centum, perinde habeatur ac si condemnasset.
- 125 Condemnare ad dicitur iudex, si dicit pronuntio Titii condemnationem.
- 126 Consulator dixit, consulo Titium condemnationem, & iudex postea in sententia dixit, pronuntio prout in consilio, an videatur condemnare.
- 127 Sententia an valeat, si iudex dicit condemnatio si probatum est.
- 128 Res indicata, quid sit, & quid importent ista verba.
- 129 Sententia facit de non ente ens, & de albo nigrum
- 130 Sententia lata ex consilio doctoris, nunquam transit in rem iudicatam.
- 131 Sententia lata ex iudicio peritorum, in iudicatum non transit.
- 132 Sententia lata ex iudicio mercatorum, non transit in rem iudicatam.
- 133 Sententia lata ex presumpis probationibus, nunquam transit in rem iudicatam.
- 134 Sententia lata per testes deponentes de creditate, non transit in rem iudicatam.
- 135 Sententia lata in causa matrimoniali, non transit in iudicatum.
- 136 Sententia super etate ex aspectu lata, in rem iudicatam non transit.

Sent 118

- 137 Sententia super executione debitoris lata, non transit rem iudicatam.
- 138 Sententia in re iudicatam non transit quando debitor illam iniquam esse fateatur.
- 139 Sententia ex probationibus reprobatum lata, non transit in rem iudicatam.
- 140 Sententia in rem iudicatam non transit quando quis condemnatur ad publicationem honorum in casu prohibito.
- 141 Sententia non transit in rem iudicatam quando ex eius tenore iudicium penditur.
- 142 Sententia in causa usuraria lata, in rem iudicatam nunquam transit.
- 143 Sententiam latam per testes adsignantes causam, quia sunt vicinus, vel consanguineus, in rem iudicatam non transit.
- 144 Idem, quando apparet de iniquitate per eundem facti.
- 145 Idem, si sententia lata est ex falsis testibus, vel instrumentis.
- 146 Sententia lata preteritis iuramenti necessarij falsi, non transit in iudicatum.
- 147 Idem quando agitur de periculo animæ.
- 148 Idem quando causa redit ad non causam.
- 149 Sententia lata à corrupto per pecuniam in iudicatum non transit.
- 150 Sententia lata in causa beneficij ecclesiastici, non transit in rem iudicatam quo ad præiudicium superioris.
- 151 Excommunicationis sententia, nunquam transit in rem iudicatam.
- 152 Sententia contra vinorem ex falsis allegationibus lata, non transit in iudicatum.
- 153 Sententia nulla, nunquam transit in rem iudicatam.
- 154 Nullitas sententia usque ad triginta annos potest proponi & allegari.
- 155 Querela intentari potest contra sententiam, que non transit in rem iudicatam, quando ab eis infra decem dies non est appellatum.

Expedita Secunda parte huius sextæ partis iudicij capio tertiam & vltimam partem, que continet decisoria iudicij. Nā fabricata tela processus per ordinem, vel supra dictum est, sequens est, ut veniatur ad finem ipsius processus: qui finis imponitur per diffinitivum sententiam, vnde in ista vltima parte habemus consideranda solum tres actus principales, videlicet primus est, sententia. Secundus est, appellatio. Tertius, executio. & licet in rei veritate duo tantum actus essent considerandi, scilicet sententia, & executio; quia isti duo tantum clauduntur sub eodem iudicio incepto per citationem, secundum ordinem præpositum; appellatio verò non clauditur sub eodem iudicio: imò inducit novum iudicium: quia tamen ista appellatio emergit post sententiam, & dependet ab eodem processu, vt saltem habeatur de ea aliqua notitia; volui ipsam inferere in hac vltima parte; quia hic congruentius cadit; & plerumq; executio suspenditur per appellacionem, & sic actus, qui præcedit executione; vnde cum habeamus tractare de executione, que est quod confite quens, opportuum erit tractare

I 5 de

de appellatione quæ solet præcedere: vt habemus totam materiam iudicij completam.

VENIO Igitur ad primum actum, scilicet ad tententiam. Et quoniam ista materia est valde copiosa & proluxa, quam si vellem attingere per ordines, opus esset facere de hoc vniuerso longum tractatum, propter eam non nimis me extendam, sed solum examinabo breuiter, tres exam. principales, per aliqui introductio, & de reliquis remittam me ad suos congruentes titulos, vbi hæc materia ventilatur. vide licet, C. de senten. per totum. & ff. de re iudi. per totum. & extrâ, de senten. & re iudi. per totum. 3 & ibi per doct. & per Spec. in tit. de senten. ¶ Prima igitur questio, erit, quid sit sententia, & quoti-plex sit. Secunda questio, erit, qualiter sententia ferri debet, & quid debeat continere, vt valeat. Tertia, in quibus casibus sententia nõ trãsit in rem iudicacæam, vt nõ sit quoad eumq; retractari. ¶ Venio ad primam q. in qua dicas, qd sententia, est diffinitio iudicialis, controuersie finem imponens: continens abolitionem vel condemnationem ita diffinit. Abbat. in rubr. extrâ. de re iud. col. pe. & Spe. in tit. de senten. prola. §. j. ¶ Dicitur autem sententia, à sententia de ex eo quia iudex iudicac, secundum quod sentit. l. sicuti. §. sed si queratur. ff. si serui. vendi. Et ista diffinitio conuenit soli sententia diffinitiuæ: quia illa est

quæ imponit finem controuersie: vt infra dicitur. interlocutoria autem alio modo describitur. Nam est sententia iudicis, quæ fertur inter principij & hæc causæ super aliquo incidenti vel emergenti. vt not. glo. in cle. j. in versu diffinitiuæ. de seque. post. & fruct. & Spe. in tit. de senten. prola. §. ij. in princ. in iij. parte Spe. & declarat Ale. in rub. ff. de re iud. col. ij. vbi dicit, quod omnis vox iudicis, faciens ad causam, dicitur interlocutoria, & idem dicit Bald. in l. arbitro. ff. qui fat. cog. & Ange. in l. ex stipulatione. C. de sen. pro hoc est text. in c. significantis. de offic. deleg. & cap. significauerunt. de test. ¶ In hoc ergo differt sententia diffinitiuæ ab interlocutoria, & in hoc cognoscitur: quia per diffinitiuæ diffinitur negotium principale, scilicet, illud, quod principaliter in iudicio deductum fuit, condemnatio vel absolucio. aliàs nõ diceretur sententia, si non contineret condemnationem vel absolucionem. l. præses. C. de senten. & l. j. ff. de re iudi. & tenet Spe. in tit. de senten. §. ij. versu. diffinitiuæ. ff. interlocutoria non tangit negotium principale, sed diffinit aliquam exceptionem in iudicio emergentem, & per eam non imponitur finis controuersie principali. ita hæc differentia declarat Ang. in c. xliiij. & cons. cxv. & Alex. in d. rubr. ff. de re iud. ¶ Secundo, differt, quia condemnatur per sententiam diffinit

diffinitiuam in aliquo crimine, efficitur infamis. l. j. §. qui in iudicio. ff. de his qui nota. inf. & l. 7. infamem. ff. de pub. iudic. & not. Pet. Phil. Cor. in consilij. col. ij. in litera e. in iij. volu. & probatur per cons. regni, quæ incipit, cordi nobis. Sed per interlocutoria nunquam quæ efficitur infamis, secundum Alex. in l. sepe. col. xx. in princ. ff. de re iud. alleg. text. cū glof. in liquid. ergo. §. quantum. ff. de his qui nota. inf. ¶ Tertio differt, quia in dubio appellatio ne sententia, in statuto vel in alia materia, intelligitur solum de diffinitiuæ, non de interlocutoria, vbi aliud non apparet: ita declarat Alex. in rub. ff. de iudic. in princ. & in l. quod iussit. in princ. co. tit. & Fely. in rub. de re iudic. in v. colu. quod limita, nisi essemus in materia indifferenti: quia tunc venit etiam interlocutoria: secundum Alex. in consilij. col. pen. in ij. volu. idem quando non reulatur absurditas, secundum Abbat. in c. causam matrimonij. de offic. delegat. ¶ Quarto differt, quia à sententia diffinitiuæ potest appellari, & sola appellatio suspendit executionem abiq; inhibitionem superioris, sed ab interlocutoria de iure ciuili nõ appellatur, vt habetur in l. ij. ff. de appellat. recip. & si appellatur, non suspenditur executio ante inhibitionem. cap. non solum. de appella. lib. vj. quod dicit, vt plenè dicam infra in secundo actu, vbi plenè tangam materiam appel-

lationis: & ibi tangentur plures differentia: vna cum ista ad fatu ritatem. ¶ Quinto differt, quia sententia diffinitiuæ, postquam est lata per iudicem, non potest illam vltimè reuocare, quia sanctas est officio suo. l. iudex post. quom. ff. de re iud. ff. interlocutoria potest reuocari quando cõsequatur per iudicem ante diffinitiuam, & quò ad eum, nunquam transit in rem iudicacæam. l. quod iussit. & ibi Bart. Alex. & doct. ff. de re iudic. cap. cùm cessante, de appel. & glo. in c. fi. de appel. lib. vj. in tantum, quòd iudex, qui tulit vnam iniustam interlocutoriam, puta nõ admittendo quod admittere debebat, vel e contra, potest etiam in calculo ferendæ sententiæ diffinitiuæ habere de iure rationem circa ipsius reuocationem, emendando, quod malè fecerat, vt declarat Philip. Decius in consilij. lxxxij. colu. pen. & Card. in cle. sepe. §. & quia. in vij. not. de verb. significat. de qua materia, vide plene per Philip. in c. cum cessante, de app. maxime in x. colu. vbi plus dicit, scilicet, quòd iudex appellationis, potest reuocare interlocutoriam, à qua non fuit appellatum, sed solum fuit appellatum à diffinitiuæ. ¶ Limita primum membrum huius differentia: multum singulariter, quòd aliqui ellet petitiõ officio iudicis nobilit, & super eo est lata sententia: nã licet sit diffinitiuæ, ex quo diffinit principale negotium, tamen potest eodem officio

officio nobili reuocari. ita tenet Bart. in l. j. §. fin. ff. de preto. sup. & Alex. in d. l. iudex postquam. col. j. circa ff. de re iudic. vbi ponit nonnullas alias fallētas, ad quas sufficiat relatio. ¶ Limita etiā secundum membrum differentie non procedere, quando interlocutoria iudicis fuit per duas alias sententias confirmata, in cau sa appellantis, quia non potest ulterius reuocari: nam sicut non licet tertio prouocare, ita non licet reuocare tunc dictam sententiam. ita tenet Philip. in ca. directe. col. iij. in fi. de app. aliā aut fallentias collige ex dictis Alex. & doct. in d. l. quod iulsi. & in d. e. cum cessante. & ibi per Philip. 10 qui plenissime cumulat. ¶ Sexto differt, quia diffinitua potest in causa appellantis iustificari ex eisdem & ex nouis actis, sed interlocutoria secus, quia non potest ex nouis, sed tantum ex primis actis reuideri. text est & ibi. Card. in cle. appellatus. de app. & Bart. in l. iij. ff. de appell. recip. & habetur in decisi. 79. consil. Neapol. De diffinitua probatur in l. per hanc. C. de tempor. appellat. 11 ¶ Septimo differt, quia diffinitua non potest ferri, nisi pate citata. aliās non valet, vt not. Card. in cle. ij. §. denique. in prima opposit. de re iudic. & Innocent. in cap. dudum. l. de i. de elec. tunc. per regulam lo. de ino. quoque. ff. de re iud. sed interlocutoria potest ferri, & valet etiam sine citatione partis, vt est gl. in l. nec

quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. proconsul. & glo. in l. diem proferre. in prin. ff. de arbit. & gl. in l. reculare. ff. ad Trebel. Quod sanē intelligas, quando interlocutoria esse leuis præiudicij, secus si esset magni præiudicij, quia tunc non valet sine citatione partis, sicut diffinitua. ita tenet. Bart. in l. mo. & doct. in l. si opus. ff. de operis no. nuntia. & Bartol. in d. §. vbi decretum. & ibi etiam lafon in v. & vj. colum. vbi multos doctores allegat. & ibi etiam declarat lafon quando interlocutoria fit modici. & quando magni præiudicij. ¶ Octauo differt, quia sententia diffinitua non valet, nisi feratur in scriptis, & descripti recitatione. l. fin. C. de sentent. ex bre. recit. & ibi Bartol. & doct. & Spec. tit. de sent. §. iuxta. col. iij. in fine. versicula. non valet etiam, & de hoc est const. regni. quia incipit, ab omnibus. Secus est in interlocutoria, quia potest ferri sine scriptis: debet tamen in scriptis postea redigi, vt apparet ex actis. ita tenet gl. in cap. quoniam contra. in versic. interlocutiones. de probat. & Spec. in d. §. iuxta. col. vj. in prin. versic. quid de interlocutoria & glo. in l. iij. ff. de app. reci. & Bart. in d. l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi. procon. & gl. in cap. si de re iud. lib. vj. & Bald. in l. hac. consulti. l. ca. qui testat. fac. post. & hanc conclusionem tanquam communem retet. lafon in d. §. vbi decretum. col. xij. vbi multos doctores allegat.

3 alleg. ¶ Sed iuxta hoc moue vnum pulcrum & quotidianū dubium. quotidie solet euenire in istis terris & ciuitatibus, vbi sunt iudices idiotæ, quod quando volunt diffinire aliquem processum, mittunt ad iurisperitum pro consilio, & secundum illud consilium proferunt sententiā, legendo solū illud consilium: quæro an valeat talis sententiā, & an censetur esse lata de scripti recitatione. dicas quod non valet: imò nulla sententiā reperitur esse lata, quia legendo consilium, illud non est sententiā, cum sit voti vnius doctoris priuati carentis iurisdictione. sed est necessē, quod antè quam legatur consilium, iudex scribat in calce ipsius: nos talis iudex pronuntiamus prout in tali supra scripto consilio continetur, & ista pauca verba relata ad consilium, faciunt sententiā. ita notabiliter tenet Angel. in consil. ccc. lxx. incip. domina. & c. Et debet tunc consilium apparere scriptum in actis, aliās sententiā relata ad consilium, quod non apparet scriptum, non valet, secundum Abbat. in cap. illa. in fi. de accus. Item ideo dixi, quod antè quam legatur consilium, debet iudex scribere sententiā, quia postea vtrunque, scilicet consilium & sententiā, legitur de scripti recitatione, aliās non valet: per prædicta. vnde si iudex primò legeret consilium, & postea notarius scriberet in calce, quod talis iudex

pronuntiauit, prout in tali consilio continetur: adhuc non valet sententiā: quia hæc verba demonstrant, quod iudex ore tenus pronuntiauit, & non de scripti recitatione. ita declarat lafon in d. l. nec quicquam. §. vbi decretum. colum. xv. ff. de offic. proconsul. de mente Angel. in d. consil. ccc. lxx. ¶ Item est aduertendum ad aliud, quod vt plurimum isti consulentes non condemnant nec absolunt in eorum consiliis, ex quo carent iurisdictiones, non possunt hoc facere, sed solum consulunt talem litigatorem esse absolendum vel condemnandum vel iudicem, & sic verba consilij habent tractum in futurum. vnde tunc iudex in sua sententiā in calce consilij debet ponere verbum, condemnamus vel absolimus, aliās si simpliciter dixeret, pronuntiamus, prout in tali consilio continetur: videretur declarare illum litigatorem esse absolendum vel condemnandum, prout in consilio dicitur, & sic non est condemnatus nec absolutus: quia ista sententiā expectaret aliam sententiā post se, per ea, quæ tenet Alexand. in l. §. si quis ita. col. l. iij. ff. de verborum obligat. vbi concludit, quod iudex pronuntians Titium esse eodemandū vel absoluedū, non censetur condemnare nec absolueret. Quod etiā tenet Bar. in l. j. C. si aduer. li. be. & ista sunt notanda perpetuo: quia multoties mihi euenerūt

in facto, & multas sententias annullari feci, per illud consi. Ang. & per illam doct. Alex. in d. §. si quis ita. De veritate tamen huius ultimi dicti, vide infra. ij. q. circa fi. ¶ Verum super illa nullitate sententiarum diffinitiuarum, quando non fertur in scriptis, fuit mihi quandoque obiectum, quod talis sententia potest in regno sustentari, per caput detestates, per quod sunt sublatae omnes solemnitates iudiciorum iuris posteriorum. vnde censetur etiam sublatae solemnitas l. j. & ij. C. de sentent. ex bre. recit. & dicitur consi. ab omnibus. pro quo facit quod not. Bal. in l. diuis. ff. de integ. rest. vbi dicitur, quod si statutum dicitur, quod procedatur omni solemnitate obmissa, potest sententia ferri viua voce & sine scriptis. Tamen ego dixi semper, quod illud c. detestantes non tollit solemnitates sententiarum, sed processum tantum, & vt patet ex tota eius serie, imò in fine sui expressè referunt solemnitates sententiarum, dum dicit in additione sui, dummodo aliis ritibus & rectè sententia profertur & c. & sic non tollit, imò referunt solemnitates sententiarum, per illud verbum, ritibus. non potuit. §. non quæuis. ff. de bonor. poss. contra tabul. & per Card. in cle. ij. in prin. de testib. & Bar. in l. lecta. ff. si certum per. & Francisc. de Aret. in l. iustè. ff. de acquirenda poss. & hanc opin. videtur tenere Paris in tractatu synd. in versiculo, sententia. colum. ij. & v. in

fin. * & probatur ex his, quæ dicit Matt. in d. const. ab omnibus. vbi tenet, quod etiam in causis summariis, in quibus non requiritur libellus, debet sententia ferri in scriptis. pro hoc est text. in cle. saepe. §. sententia. de verb. signific. vbi mandat sententiam ferri in scriptis, non obstantibus, procedatur summariè & sine figura iudicij. Et licet Bart. in exta. v. a. g. ad repr. dicit. in versic. & figura circa fi. videatur sentire, quod alia cle. non procedat de iure ciuili in casibus, in quibus proceditur sine figura iudicij: tamen puto verius esse, quod habeat locum de iure ciuili, cum non habeamus legem ciuilem contrariam: vnde in vtroque foro debet dari iuri canonico, per ea, quæ not. Abb. in c. j. de oper. non. in. tanto magis, quia per hoc minus editur ius commune, sicut licet d. l. j. & ij. C. de sentent. ex bre. recit. & similiter illa consistit, ab omnibus. Præterea, quod sententia profertur in scriptis, fuit inductum, ne veritas occultetur, quia postea alio modo scribi, quam fuit voce dictum, vt dicit gl. in d. cle. saepe. §. sententiam. in versic. in scriptis vnde non est credendum hanc fuisse mentem iuris municipalis, sicut vellet tollere illam solemnitatem, quæ fuit inducta ad veritatem conferendam, cum ipsum ius laboret super ipsa veritate: & vult, quod ad solam veritatem attendatur, vnde teneo, quod etiam

hodie

hodie in regno sententia sit ferenda in scriptis, aliis non valet. ¶ Nonò differt, quia ab interlocutoria temper debet appellari in scriptis, & cum expressione causarum grauaminis, aliis non valet appellatio. cap. cordi nobis de appell. lib. vj. & per Bar. in l. iij. ff. de appell. recip. Secus à diffinitiuâ, quia si appellatur statim tempore quo fertur, potest appellari viua voce & sine expressione grauaminis, sed si appellatur, postea infra decem dies debet appellari in scriptis, text. c. l. & ibi Bart. & Imol. in l. j. §. libelli. ff. de appellat. & dicam plenius infra in ij. actu. in materia appellations. ¶ Decimò differt, quia cõdemnatio poenalis facta per diffinitiuam durat perpetuè: secus si per interlocutoriam: non durat, nisi durate officio iudicis interlocutoris. ita tenet Felyn in c. ex literis. col. v. vers. ceteri de consti. per l. fi. ff. de poenis. ¶ Vndecimò differt, quia in sententia diffinitiuâ requiritur ordo iudicialis: qui traditur in l. prolaram. C. de sent. & in l. j. & ij. C. de sentent. ex bre. recit. sed in interlocutoria talis ordo non requiritur. ita colligitur ex dictis Ang. in cõs. cxliij. & cõs. cxv. ¶ Duodecimò differt, quia inde postquam pronuntiauit, non potest sententiam diffinitiuam circa principale negotium corrigere: nec aliquid illi addere vel diminueri, secus in interlocutoria. ita tenet Alex. in cõs. cxix.

in iij. volu. & maxime in ij. col. versic. non obstat quod not. Bald. & c. vbi loquitur de interlocutoria de qua materia vide Alex. & doct. in l. Paulus. la. ij. ff. de re iud. dic. ¶ Tertio decimò differt, quia diffinitiuâ producit actionem in factum. l. miles. §. iudiciali. & ibi Alex. & doct. ff. de re iud. sed interlocutoria non habens vim diffinitiuam, nullâ producit actionem. secundum Alex. in l. j. §. si. col. ij. ff. si quis ius dic. non obtem. ¶ Superest modò respondere ad secundum membrum huius quest. videlicet, quod duplex sit sententia super quo licet doct. in rubr. de re iud. in decretalibus plures species ac membra faciant, & Spe. in tit. de sent. §. species. nam aliqui dicunt, quod sententia alia dicitur diffinitiuâ, alia interlocutoria simpliciter, alia interlocutoria habens vim diffinitiuam: alia est sententia precepti alia sententia decreti, alia sententia multa, alia sententia baoni, vel similis. Tamen ego breuius facio duo tantum membra, videlicet, quod sententia est duplex, scilicet diffinitiuâ & interlocutoria, & ad hanc bimestrè distinctionem possunt omnia alia membra reduci: prout ex infra dicendis apparebit. Quæ autem dicatur diffinitiuâ, & quæ interlocutoria, & in quo differant adiuuante ratio, patet ex prædictis. Solum restat, hic examinare nonnullas questiones dubias, de quibusdam sententiis, de quibus dubitari

bitari potest an sint diffinitiuæ vel interlocutoriæ & hoc est vtile scire propter tot differentias. ²⁵ quæ sunt inter eas. ¶ Primò igitur quero vtrum sententia, per quam iudex pronuntiat instrumentum esse executionem mandatum contra aliquem, dicatur interlocutoria vel diffinitiuæ: rationes sunt pro & contra, nam videtur diffinitiuæ, ex quo imponit finem negotio principali, vt dictum fuit supra in prima differentia: e contra videtur interlocutoria, quia in tali processu nullus seruatur ordo iuris: vt dictum fuit supra in xj. differentia. Iam q. tangit Angel. in consi. cxliij. & consi. cxv. vbi concludit, quod est interlocutoria, non autem diffinitiuæ, ex eo quia non seruatur ordo iuris, vnde tenet cum posse reuocari per iudicem, iuxta l. quod ius sit. ff. de re iud. Breuiter quicquid dicat Ang. teneo contrarium, scilicet quod talis sententia sit diffinitiuæ nã omnis sententia, quæ diffinit principale negotium, dicitur diffinitiuæ, etiam si ibi non seruetur ordo iuris. glo. est notabilis. & ibi Bal. in l. q. restituere. ff. de rei vendic. probatur in cle. sæpe. circa fi. de verb. signifi. sed ista sententia est huiusmodi. ergo & hoc tenet in terminis Ludo. Rom. in consi. clxliij. incip. amplissime doctor & c. in prin. & in consi. cccclvj. Idem in propriis terminis contra Ang. tenet Alex. in consi. col. penul. in ij. volu. idem tenet Ang. sibi cõtrarius in d. l. qui

restituere. & Bar. in l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod metus causa. * Secus esset in sententia, qua pronuntiat sententiam esse exequendam, quia illa potest dici interlocutoria, ex quo tenet ad executionem sententia diffinitiuæ prius lata, ita tenet Ioan. de Imol. in l. ab executione. col. j. ff. de app. & Bal. in l. ab executione. C. quo app. nō recip. & Bal. in Lactori. C. de reb. cred. & Pet. Philip. Corn. in cõsi. cccxj. in fin. iij. vol. ¶ Secundo, quero, quid est sententia per quam pronuntiat appellacionem esse desertam, seu fatalia esse elapsa, vel non licere tertio prouocare? Dicit quod est interlocutoria, licet non speret aliam sententiam post se, & imponat finem liti. Ita tenet Bald. in l. ij. col. pen. in fi. C. de episc. audi. vbi dicit, quod est interlocutoria habens vim diffinitiuæ, & ideo ab ea potest appellari. idem tenet Pet. Phil. Cor. in consi. xliij. in litera b. cõsi. cclxij. in litera h. in iij. volu. ¶ Tertio quero, quid de præcepto de soluendo, an dicatur interlocutoria vel diffinitiuæ: dicas quod sit tale præceptum est factum sine cause cognitione, & cum clausula iustificata, videlicet, si senle ris te grauatum, compares & c. non est dubium, quod est sententia interlocutoria, quia comparante reo soluitur in vim citationis: vt not. Bar. in l. j. C. de execu. rei iudi. & plene Alex. in l. de pupillo. §. meminisse. ff. de oper. no.

no. nũn. & Ia. in l. nec quicquid. §. vbi decretum. col. iij. ff. de offic. proconsul. Nam quælibet citatio, est interlocutoria: ex quo omnino vox iudicis faciens ad causam, est interlocutoria, vt habetur in lex stipulatione. C. de sentent. & fuit dictum supra. Sed si reus non comparet, & accusatur sibi contumacia, præceptum remanet firmum, vt habetur in decis. clxvi. consil. Neapo. ¶ Sed dubium est de præcepto, quod fit per iudicem in confellum, vt soluat, quod non requirit clausulam iustitiæ: quia fit causa cognita: & dubium facit, quia diffinit principale negotium, & nō sperat aliam sententiam post se, vnde debet dici sententia diffinitiuæ. & propter hoc doctores multum variant super decisione huius q. communiter tamen omnes doct. inclinã, quod sit interlocutoria: ita tenet Bald. in addi. Spec. in tit. de sent. circa princ. suæ addi. & in ij. col. vers. sed an valeat præceptum & c. & Fely. in c. quærenti. col. fin. de offic. deleg. & Ange. in §. illud in auth. de hære. & falc. & Fely. in rubr. de re iudi. col. iij. & Lanfr. in c. quoniam contra. in ver. interlocutiones. col. xix. vers. vltimis adiciitur & c. de prob. & Ange. in l. si debitori. ff. de iudi. & ideo, quia est interlocutoria, dicit Lanfr. vbi supra. & Ang. in d. l. si debitori quod potest per iudicem reuocari, & idem tenet Matth. de Assis. in consit. re.

giæ maiestati. col. fin. sed Fel. in d. c. quærenti. tenet contrarium, scilicet quod nō potest reuocari, & istud tangit Fely. in d. rubr. de re iud. col. iij. & v. referendo plures autoritates doct. variant super hoc, sed pro conclusione & veritate dicere, quod aut processus habet aliquam formam: puta quia datus est libellus, & reus in liti contestatione confessus est: & tunc istum præceptum habet instar diffinitiuæ sententiæ, adeo quod potius adhaeret diffinitiuæ, quam interlocutoria. ita colligitur ex dictis Alex. in cõsi. l. col. pen. in ij. vol. & tunc sine dubio reuocari non potest, sicut nec diffinitiuæ reuocatur. Aut nō est datus libellus, sed ore tenus fuit reus cõuentus, qui in prima responsione confitetur, & iudex præcipit sibi causa cognita, vt soluat, iuxta l. si debitori. ff. de iud. & ista dicitur interlocutoria propter formam non seruatam: tamen habet vim diffinitiuæ, ex quo diffinit principale negotium. secundum Ang. in d. §. illud in auth. de hære. & falc. Verum ex quo factum est causa cognita, & quia habet vim diffinitiuæ, dico q. reuocari non potest. ita tenet Phil. in c. cum cessante. col. iij. de app. Si verò esset factum sine cause cognitione ita ex abrupto, prout est, quando habet clausulam iustificatam, & tunc potest reuocari, sicut quælibet interlocutoria, secundu Phil. ibidem. & ita puto concordari

dari poſte iſtas opin.contrarias.
 29 ¶ Quarto quero, quid de decreto, an dicatur diffinitiuua vel interlocutoria? dic quod iſtud nomen decreti, poteſt ſumi largè & ſtrictè. Quando ſumitur large, eſt nomen generale, comprehendens omne id, quod determinatur per iudicem, & ſic comprehendit diffinitiuam & interlocutoriam, vt plenè declarat laſ. in l. nec quicquam. §. vbi decretum col. j. ff. de offic. proconſul. ſed quando ſumitur ſtrictè, diſſert à diffinitiuua in pluribus, quæ cumulat laſ. ibidem col. j. & ij. & tunc dicitur omne id, quod determinatur per iudicem cum cauſæ cognitione circa abſolutionem, vel condemnationem; & hac ratione attenda non poteſt dici diffinitiuua: vt quando declarat aliquem mittendum in poſſeſſionem, vel alimenta pupillo decernit, vel ſuper alienatione rerum minoris, vel in integrum reſtituendo, vel aliquid ſimile. vnde communis cõcluſio, eſt q̄ deinceps dicitur interlocutoria, vt not. Phil. in c. cum ceſſante. col. a. ſtepen. verſi. xv. extra. de appell. & gl. in §. ſi quis autem. in auct. de hære. & ſolo pro hoc eſt text. in l. qualem. in fin. ff. de arbit. & Franc. de Arc. in l. ſi is ad quæ. ff. de acquir. hæred. & probatur in conſt. regni, quæ incipit, dubitationem. in tantum, q̄ etiã ſecundum decretũ, dicitur ſententia interlocutoria: vt tenet Bal. in l. cum & minores. in ij. oppo. C. ſi

aduert. rem iud. & glo. in l. præſenti. §. cum autem. C. de his qui ad ecel. conſug. habet tameam vim diffinitiuæ: quia imponit ſuam negotiũ, licet non determinet principale negotiũ: quia ad vnũ agit, & ad aliud deuenit per ſecundum decretum, vt not. Fel. in c. conſultationibus. col. ij. & iij. de offi. delega. & Petr. Philip. Corn. in conſil. lxx. col. final. in j. volu. & Bart. in l. nõ videtur. ff. de iudic. & in l. ſi finita. §. ſi forte. ff. de damno inſeſt. & Bald. in l. ſi præſes. C. quomo. & quando iudex. & in l. ij. C. de epiſco. audi. & an poſſit reuocari, vide Alexandr. tenentem, quod ſic, in l. quod iuſit. col. vj. ff. de re iud. ¶ Quinto quero, quid de ſententia banni: dic quod eſt interlocutoria, ſecundum Bal. in d. l. cum & minores. col. ij. verſi. & per hoc dico, & c. & Bal. in addit. Spec. in tit. de ſenten. col. ij. verſi. ſententia banni. & c. & Alex. in conſil. cxix. col. ij. in fin. in ij. vel. & conſil. c. col. iij. in princ. in j. volu. ſimiliter poſſum dicere, quod ſententia foriudicationis, qua vtimur in regno in criminalibus ſecundũ formam cõſtit. regni, quæ incipit, pœnam eorum. & conſtit. grandis vtilitas. poſt dici interlocutoria, ex quo nõ diffinit principale negotiũ, tamẽ habet vim diffinitiuæ: quia operatur pluſquam diffinitiuua, nam producit ſeptem mirabiles effectus, qui colligi poſſunt ex d. conſt. pœnam eorum. quos ibi

num

grauerat Matthias, in j. col. ¶ Sexto quero, quid de ſententia per quã irrogatur multa. dic quod eſt interlocutoria: cum non diffinit negotiorum principale, ſed venit incidenter propter inobedientiam, ſeu contumaciam. l. j. ff. ſi quis ius dica. non obtemper. ita tenet Alex. in d. l. j. ſin. col. j. vbi poſt dicit, quod poteſt reuocari, ſicut quilibet alia interlocutoria, per l. illicitas. §. finali. de officio præſid. & Bal. in addit. Spec. in tit. de ſenten. col. ij. verſi. ſententia banni & c. nam æquiparatur ſententia banni: quia vtraque irrogatur ob contumaciam, ſecundũ Bartol. in d. l. illicitas. §. finali. ſed certè, ex quo iſta ſententia multa continet aliquid dari vel ſeri, habet vim diffinitiuæ, vt infra dicam, & de iure, quando interlocutoria habet vim diffinitiuæ, reuocari non poteſt, ſicut nec diffinitiuua. iſta eſt communis concluſio, quam tenet Abb. in c. cum ceſſante. col. iij. in l. ſi. & ibi etiã Philip. in iij. col. verſi. ſed tamen limita & c. de appel. & Bar. in l. Titia. in fin. ff. de accus. quod tamen qualiter intelligatur, vide omnino, quæ dicam infra in fine huius primæ quaſt. principalis. Super hoc igitur de multa ego aliter dicerem, videlicet, q̄ iſta ſententia multa non eſt ideo reuocabilis, quia eſt interlocutoria, ſed quia à lege habet hæc naturam, vt irrogetur ſecundũ diuitias & paupertatẽ cõtunciacis: nõ pauper debet leuius multari, quàm di-

ues, præterea, illa lex illicitas. §. ſi nõ dicit, quod reuocetur iſta ſententia, ſed quod multa remittitur, ob paupertatẽ. & iſte eſt quidam actus libertatis, quo vitatur lex cauſa miſerationis: quia donat multa pauperi, vnde iudicio meo iſta non eſt propriè reuocatio: intelligendo eo modo, quo reuocantur alię interlocutorie: ſed potius eſt quedam impeditio executionis: quia talis ſententia nõ mãdatur executioni contra pauperẽ: quia lex permittit ſibi fieri remiſſionẽ multę.

¶ Septimo quero, quid de abſolutoria ab obſervatione iudicij: videtur q̄ ſit diffinitiuua: quia continet abſolutionem, ſed dic, q̄ eſt interlocutoria: ex quo nõ diffinit principale negotiũ, quod patet, quia de nouo poteſt iudiciũ inchoari. glo. eſt in l. & haru. ff. ſi ſer. vendi. & Bald. in l. prope randum. & ſi quidem. C. de iudic. & in l. ij. C. de epiſ. aud. & declarat pulchre Philip. in d. c. cum ceſſante. col. ſi de app. vbi etiam ponit, quando talis abſolutoria poteſt eſſe diffinitiuua. & eſt de mente Bart. in d. l. Titia. de accus.

¶ Octauo quero, quid de ſententia quæ fertur in iudicio intenta to ſecundum formam l. diffamari. C. de ing. & man. Dic, quod ſi lis non conſtitatur, puta quia citatus cui ſtatuitur terminus ad agendum, non agit infra terminum, quo caſu iudex imponit ſibi ſilentium perpetuum: tunc talis ſententia eſt interlocutoria.

K a ſecus

secus si comparet, & litem contestatur, quia tunc cessat diffinitiva, ita tenet Bald. & Saly. in d.l. diffamari. & Philip. in d. cap. cum cessante. col. fin. ¶ Nonò quæro, quid de sententia lata super possessorio. Fely. in cap. consulationibus. de offic. deleg. in iij. col. tenet, quòd nō est verā diffinitiva, nec vera interlocutoria: sed quasi diffinitiva: unde videtur ponere tertiam speciem sententie. Sed quia ego dixi suprā, quòd omnes sententie de mundo possunt reduci ad illam bimbembrem distinctionē, quam feci, propterea in hoc putō, quod melius loquatur Philip. in d. cum cessante. col. pen. vers. xvj. vbi dicit, & ista est veritas, quòd quando principaliter agitur possessorio, & super eo litem contestatur, talis sententia, quæ fertur super eo, est merè diffinitiva: quia diffinit causam possessorii principaliter intentatam: non obstat, quòd super petitio possit reuocari: quia illud esset nouum iudicium: sed quòd possessorium reduceretur incidenter, tunc est interlocutoria: & ita tenet etiam Card. Alexā in d. e. cum cessante. col. vij. vers. habebis etiam &c.

¶ Decimò quæro, an condēnatio expensarum dicatur interlocutoria, vel diffinitiva: Communis conclusio est, quòd si fiat in processu causæ ante sententiam diffinitiuam, est interlocutoria, Secus, si fiat vna cum sententia diffinitiva: quia tunc censetur

pars sententiæ diffinitive, ita tenet Philip. in d. ca. cum cessante. col. antep. vers. fic. xvij. de appel. & Ang. in l. qui aquiris. ff. de exceptio. & Fely. in rub. de re iudic. col. ix. * Ex hoc sequitur notabilis conclusio, quòd illa, quæ fertur ante diffinitiuā, potest reuocari quandocūq; sicut qualibet alia interlocutoria. sed illa, quæ fertur simul cum diffinitiuā, nō potest reuocari etiam eadē die, sicut nec diffinitiuā, secundum Philip. in d. e. cum cessante. col. ix. ver. vndecimò limita &c. & col. antep. vers. fic. xvij. * in d. si iudex in interlocutoria obmisisset condemnationem expensarum, potest illam facere quandocūque vsque ad sententiam diffinitiuā, etiam ad instantiam partis: ex quo ante diffinitiuā semper durat eius officium. Secus, si obmisit condemnationem ex pensarum in diffinitiuā: quia non potest illam addere, nisi eadem die, vt habetur in l. Paulus. ff. de re iudic. ita nota tenet Abb. in d. sēpe. in fin. sequendo Innoc. ibi de app. & Paul. de Cast. in l. ancimus. C. de iud. & Philip. in d. e. sēpe. col. x. iij. ver. octauo queritur &c. vbi ita limitat l. terminato. C. de fruct. & lit. exp. & ita debet intelligi quod tenet Bald. in l. patris & filij. in fin. ff. de vul. ga. & pup. ¶ Vndecimò quæro, quid de sententia lata super exceptione peremptoria? die q. si quidem iudex pronuntiat eam admittendam vel non admittendam

tenendā, est interlocutoria, ex quo sperat aliam sententiam post se. si verò pronuntiet, vtrum obstat exceptio vel nō, & tunc si quidē pronuntiat eam non obstat, est interlocutoria: quia sperat aliam sententiam post se. si verò pronuntiat eam obstat, & eius contemplatione imponit silentium actori, vel reum absolutū, tūc est diffinitiva, ita declarat Fely. in rub. de re iudic. in vij. col. v.

¶ Duodecimò quæro, quid de sententia excommunicacionis? die quòd est interlocutoria: vt not. glof. & doct. in summa ij. q. j. & Fely. in d. rubr. de re iud. col. ix. vbi idem dicit de sententia interditi, quòd est interlocutoria, idem tenet Bald. in l. j. C. de postu. & Bald. in addit. Spec. in titu de senten. col. iij. vers. sententia excommu. &c. * Quod potest corroborari: quia excommunicatio ab homine non potest irrogari ad pœnam delicti diffinitive, nisi solum per contumacia: vt declarat Philip. in e. qua froate. in ij. notab. & C. reprehensibilis. in j. & ij. notabilis de app. ergo est interlocutoria: quia venit incidenter ob contumaciam, sicut dicimus de bāno & mūlta. Multos alios casus dubios, in quibus potest dubitari, an aliqua pronuntiatio sit diffinitiva, vel interlocutoria, vide cumulatōs plenissimè per Bal. in addit. Spec. in titu de senten. & per Philip. & Card. in d. e. cum cessante, & Fely. in rub. de re iudic. Ego

tamen volui istos xij. casus declarare per has xij. quæstio. tanquam magis dubitabiles & quotidianos. ¶ Vltimò, super ista prima quæstio. principali, quæro, ex quibus cognoscitur post, quādo interlocutoria habet vim diffinitivæ: & quādo non. Die quòd ex multis cognoscitur, quæ declarabo per singulas conclusiones, quas modo subiiciam.

¶ Prima igitur conclusio est, quòd omnis interlocutoria, quæ non sperat aliam sententiam post se, dicitur habere vim diffinitivæ: quia videtur facere effectum, quem facit diffinitiva: quia imponit finem illi instanti, ita declarat Philip. in d. e. cum cessante. col. iij. & ibi etiam Ant. de But. Imol. & Abb. de app. & Bart. in l. quod iussit. ff. de re iudic. Exemplum potest esse de sententia absolutoria ab obseruatione iudicij. Item de illa, per quā pronuntiat appellacionem esse desertam. Item de præcepto de soluedo. Item de secundo decreto. Item de sententia mūlta: & de aliis

¶ Similibus. ¶ Secunda conclusio est, omnis interlocutoria per quam finitur officium iudicis, dicitur habere vim diffinitivæ, secundum Bart. in d. l. quod iussit. potest esse exemplū, quando iudex pronuntiat se esse incapotentem, vt colligitur ex dictis Alex. in d. l. quod iussit. col. vij. vers. fic.

¶ Tertia conclusio est: Omnis interlocutoria, quæ diffinit vnum articulum substantialem

causæ principalis, dicitur habere vim diffinitiuæ, gl. est in clem. si. in glo. in fi. de app. & in cle. j. de causa pos. & propriet. & Bald. in l. j. C. quando prouoc. non est necesse. & Alexan. in l. v. col. ij. ff. de verb. oblig. Pro hoc est tex. in l. intra vile. ff. de minor. vt quando minor petit restitutionem in integrum, & iudex pronuntiat super ætate. scilicet eum non esse minorem. nam tacite excluditur à restitutione petita: & sic deciditur articulus substantialis causæ. & hoc tenet in specie Alexand. in rub. ff. de re iud. in fi. col. Post hæc hanc conclusionem exemplificare in infinitis casibus: vt quædo repellitur exceptio per eproxia, vel admittitur: vt in d. clem. si. Item, quando iudex nolle admittere aliquas probationes, sine quibus producens illas, non posset obtinere: & sic de aliis similibus. * Quarta conclusio est: Omnis interlocutoria continens aliquid dari vel fieri, habet vim diffinitiuæ, secundum Bart. in l. nec quicquam. §. vbi. decretu. in prin. ff. de offic. proco. Et ad prædictis, q. sicut reperitur interlocutoria habes vim diffinitiuæ: ita etiam reperitur diffinitiuæ habes vim interlocutorie. Exemplum ponit Baldus in l. cum & miuores. col. ij. C. si aduer. rem iud. vt quando iudex pronuntiat male appellatum. * An autem indistincte non possint reuocari interlocutorie habentes vim diffinitiuæ: dic quod illæ, quæ nõ

sperant aliam sententiam post se, non possunt reuocari: aliæ verò, quæ dantur in medio processus, quæ sperat diffinitiuam post se, reuocari possunt: ita declarat Alexand. in l. quod iussit. col. v. de re iudic. & ita intelligas id quod dixi supra, in vj. quæst. Et ex his remanet expedita prima quæstio principalis.

SECVNDO principaliter
47 quæro, * qualiter sententia ferri debet: & quid debet continere ad hoc vt valeat: dic q. multa requiruntur. Primò enim debet continere nomen iudicis presentis: & dicat an sit ordinarius vel delegatus: item, nominam litigantium: item, tenorem primæ petitionis: super qua fundatur est iudicium. Item, debet facere mentionem de substantialibus processibus: puta, visa lris contestatione, iuramento calumnie, restituum depositionibus: & aliis processibus meritis: & c. Item, debet continere absolutionem vel condemnationem. Item, quod fertur partibus presentibus vel absentibus per contumaciam. Et hoc vltimum solet scribi in litera lata per notarium actorum: ita tenet Spec. in tit. de sen. §. qua liter. in fin. Item, sententia debet recitari in scriptis, & descripti recitatione: vt supra dixi. & habetur in l. j. & l. fi. & ibi Bartolus & doct. de sent. ex breui. reci. & in constit. ab omnibus: & fuit dictu in q. præcedenti, in viij. differen
48 tia. * Item, debet iudex sedere pro

pro tribunali. aliàs non valet sententia, secundum Bart. & Bald. in d. j. C. de sent. ex breui. reci. 49 * Item, debet ipse iudex legere sententiam, nõ autem potest alij 53 mandare lectionem sententia: nisi sit persona illustis, vel episcopus. vt not. Spec. in tit. de sen. §. sequitur in prin. & Alex. in rub. ff. de offi. eius, cui man. est iurif. col. pe. & est text. in c. si de re iud. lib. vj. & habetur in dicta constit. ab omnibus: & ibi per Mat- 50 thæum, in prima col. ¶ * An autem requiratur, q. iudex exprimat causam, qua mouetur in sententia: dic q. regulariter nõ requiritur. vnde valet sententia, etiam sine expressione causæ: potest tamen illam apponere, si vult. tex. est & ibi Abb. & doct. in c. sicut. de re iud. Fallit tamen in nonnullis casibus quos ponit Abba. in d. c. sicut. in vltimo 51 notab. & ibi vide. * Item, debet ferri causa cognita, aliàs non valet: vt habetur in l. prolatam. C. de sent. & in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. procon 52 * Ego autem pro clariori intelligentia, & vt faciam magis ordinatum compendium, intendo prædicta & quàmplura alia requisita ad validitatem sententiæ examinare per quatuor causas. Sicut enim secundum philosophos, in omni actu humano, vt plurimum considerantur quatuor causæ: videlicet causa efficiens, materialis, formalis: & finalis: prout aliàs in iudicio con-

sideraui illas in principio huius operis: ita etiam dico, q. in sententia debet concurrere ista quatuor causæ: ita q. appareant ex prolatione ipsius. * Primò igitur debet esse in sententia, causa efficiens: & hoc est, quod dixi supra in primo requisito: scilicet licet, q. sententia debet continere nomen iudicis: nõ ipse iudex est causa efficiens: quia ipse cõponit sententiam: & illam in esse producit: & debet exprimere, an sit ordinarius vel delegatus: vt not. Spec. in d. §. qualiter. in si 54 * quia si iudex ignorat fundamentum suæ potestatis, non valet sententia: vt nõ. Bar. in l. multurn. ff. de condi. & demon. & in l. ij. ff. de iudi. & in l. hæc autem. ff. ex quib. cau. in poss. ca. & Abb. in c. prudentiam. in prin. in fi. col. de offi. deleg. in qua causa efficiencie, si ellet aliquis defectus, non valeret sententia: vt quia iudex ellet mutus, vel furiosus, vel infans, vel excommunicatus, vel similis: quos defectus ponit Spec. in tit. de sent. §. iuxta co. j. & ij. & habetur in l. cum prætor. ff. de iudic. Et per hoc infero contra prauam obseruantiam nonnullorum iudicum: qui quando format sententias, incipiunt, in Dei nomine & c. vnde nos, qui supra & c. & supra nullam fecerunt mentionem de nomine suo proprio, nec dignitatis: sed parcendo labori, causa breuitatis, obmittunt nomen proprium, & dicunt vade nos, qui supra. nam

per hoc puto, quod dicta sententia, quæ ita scripta reperitur possit dici nulla: quia peccat in expressione causæ **efficitur**: non obstante, quod in lectione sententia exprimeretur nomen iudicis: quia sententia debet tota scribi, & postea de scripti recitatione legi: & non sufficit, quod voce proferatur: ut dixi supra in vij. differentia præcedentis. **55** per ea, quæ dicit Angel. ¶ Dixi etiam supra, quod iudex debet ledere pro tribunali: ut in §. fedebunt in auth. de iud. & c. si. de re iud. lib. vj. & ista etiam est qualitas addita, & annexa huic causæ efficienti. ut not. Bart. Bal. & doct. in d. l. j. C. de sent. ex breui. reci. ubi limitant hoc non procedere in interlocutoria, quæ non requirit plenam causæ cognitionem. Item, limitant non procedere in iudicamento potentiam alicuius: quia potest super equo, vel ex turri ferre sententiam, ut citò possit fugere. ut no. gl. in d. l. j. & gloss. in c. si. de re iud. lib. vj. de quo vide Spec. in ti. de sen. §. iuxta. ver. ite est nulla, ratione modi & Lanfrac. in c. quoniam contra. in ver. interlocutiones. col. iij. de prob. & Gem. in d. c. fi. Et propter hoc poni solet in sententis, Nos talis iudex, sedentes pro tribunali & c. hoc tamen non procedit in causis summaris, in quibus potest iudex etiam stando & non sedendo ferre sententiam: ut in t. sepe. §. sententiam. de verb.

signifi & ex hoc patet, quod hodie in regno non oportet, quod iudex sedeat: cum causæ ciuiles omnes sint summarie: ut supra pluries fuit dictum. ¶ Item dixi, quod iudex debet per se legere sententiam, & non per alium: nisi fit persona illustis, vel episcopus: ut dicto c. si. de re iud. lib. vj. de quo dicto vide Fely. in c. super quæstionum in princ. in fi. col. de offic. deleg. Certe si istud esset verum, hodie nulla sententia valeret, maximè in hoc regno: cum generaliter omnes sententia maiorum quam minorū iudicū, legantur per alios, scilicet per actorum magistros: & non per ipsosmet iudices: unde non potest aliud dici, nisi quod hoc toleratur ex generali consuetudine, quæ potest in hac solennitate derogare iuri positio: ut dicit Ge. in d. c. fi. col. ij. ver. in ea. gl. ubi Italiae & c. de re iud. lib. vj. & tenet in simili Archi. in c. statutis. ij. q. j. & Bal. & Saly. in l. hac consulsissima. C. qui test. facere pol. ¶ Item dixi, quod sententia ferat in scriptis: hoc debet intelligi, quod scriptura procedat recitatione: nec sufficeret, si iudex scribendo unico contextu voce proferret: ut declarat Gem. in d. c. fi. in ij. & iij. notab. ¶ Secundo consideratur in sententia causa materialis. & est illa, quæ in iudicis considerationi in principio huius tractatus. Materia enim dicitur, ex qua aliquid fit. unde in proposito causa materialis sententiæ est ipsa

ipsa causa deducta in iudicium per primum libellum: & ex consequenti totus processus super ea fabricatus: quia ex illo processu, & causa in eo contenta, fit sententia diffinitiuæ, & propterea dixi supra de meste spe. quod in sententia debet inferri tenor libellatū hoc ut ipsa causa materialis appareat expressa in sententia. Verum istud non est omnino necessarium: imò valet sententia, etiam si tenor libelli non exprimitur in ea. secundū Barr. in l. j. C. de sent. sufficit enim, quod sub epilogo fiat mentio de libello actoris, & relatione rei: puta, visa petitione actoris continente istud & istud & c. ut tenet Spec. in d. §. qualiter. versic. ceterum. & ita communiter seruat in practica. imò etiam si iudex nullam faceret mentionem de libello, sed simpliciter diceret: super presenti processu ita pronuntio, condemnando vel absolucendo, & c. puto sententiam valere. Nec istud contradicim hic, quæ paulo autè dixi: in quantum dixi exprimentam esse causam materiam: quia totus processus est causa materialis: & bene fit mentio de ipsa causa, saltem per relationem: quia sententia refertur ad acta: & per illa declaratur, & habetur in l. ij. C. de sent. quæ sine cer. quantia. & per Alex. in l. præles. ff. de re iud. & in l. ait prætor. §. si iudex. eod. titu. Paria enim sunt, aliqua esse certa de se, vel per relationem ad aliud.

l. certum. ff. si cer. per. l. asse toto. ff. de hære. instit. ¶ Hinc est, quod dicimus, ut supra dixi, non valere sententiam latam sine causæ cognitione, & sic sine processu: ut habetur in dicta l. prolatā. C. de sent. & ibi Bart. & in l. ex stipulatione. in fi. eo. tit. & in l. in causæ. §. causa cognita. ff. de mino. Pro hoc est text. apertus in c. quoniam contra de prob. ubi declaratur, quod ordine iudex debet causas diffinire: quia primò debet acta & processum facere in scriptis: aliàs pro eius sententia non præsumitur, quado processus per legitima documenta non apparet. Hinc etiā dicimus, quod iudex debet iudicare secundū allegata & probata: & sic secundum processum: ut habetur in l. illicite. §. veritas. ff. de off. præf. ergo sententia, quæ non habet processum, dicitur carere materia: & sic est nulla: quia secundum philosophū, ex nihilo nihil fit. ¶ Quid autem, si feratur sententia sine probationibus, an valeat: vide Socinum in consil. cxxxij. col. iij. in fi. & iij. in j. volumine. ¶ Ex hoc etiam oritur quædam solennitas materialis, quæ est in sententia feratur conformis libello: iuxta l. ut fundus. ff. communi diui. & c. licet Hely. de simo. & l. fi. C. de fideicom. lib. vbi dicit Bal. quod fatuus est iudex, qui super aliis, quàm super petitis pronuntiat: unde sententia aliter lata, non valet: quia habita relatione sententiæ ad eius materiam,

riam non potest esse conformis
tas: unde sententia reperiretur
facta ex nihilo. Nam si peto bo-
uem, & processus fabricatur, su-
per boue, & sententia fertur su-
per equo, talis sententia videtur
esse sine processu: quia nullus
processus est factus super equo:
& sic non haberet materiæ præ-
existentem correspondentem,
merito est nulla: sicut quando
aliquis vult facere librum, & ha-
bet chartas, & non vult librum
conficere ex chartis: & vult qd
sit liber: istud continet in se re-
pugnantiam: quia non potest esse
liber sine chartis. unde iste liber
non posset esse nisi imaginarius:
scilicet, mente consideratus, & in
esse non productus. ita ista senten-
tia esset imaginaria, & nullius
momenti. l. imaginaria. ff. de re-
gu. iur. ¶ Hoc tamen limitatur
non procedere in causis, in quibus
proceditur sola facti veritate
inspecta: quia potest tunc in-
dex ferre sententiam non conformem
libello: vt declarat l. inf. in l. vi-
num. col. xvij. ff. si cert. pe. vnde
hodie in regno per capit. detestantes,
posset indistinctè hoc fieri: & valerent sententia: & sic
quoad hoc, esset correctæ regula
dictæ. l. vt fundus. Idem, quan-
do vnum petitur, & aliud cõstet
per confessionem partis: quia
potest iudex ad illud condemnare
non obstante, qd non sit peti-
tum: vt habetur in decis. xxxij. in
¶ si consi. Neapo. ¶ Item, potest iudex
petentem debitum conde-

mnare ad restitutionem pignori-
ris non obstante, qd pignus non
sit petitum: vt not. Bar. in l. cum,
qui. §. qui ita. ff. de verb. oblig. &
Bal. in l. cum eorum. C. de sent. &
habetur in decisione trigesima-
secunda consil. Neapol. & ratio
est, quia dicta restitutio pignori-
ris venit ex natura actionis in-
tentatæ. plures alias fallentias ad
l. vt fundus. vide plenissimè per
Fely. in d. c. licet. Hely. col. ante-
pe. & pe. & fin. vbi cumulat xxxj.
fallentias: & aliquas etiam ponit
Ias. in d. l. viij. col. xvj. & xvij. &
in §. curare. col. v. insti. de actio.
64 ¶ Verum, quia superius dixi,
qd ex nihilo nihil fit, & ius imita-
tur naturam. §. minore. in insti.
de adop. quomodo ergo potest
subsistere sententia in istis & aliis
fallentiis, si caret materia? Ad hoc
respondeo: & do vnam genera-
lem declarationem prædictis, &
qd istæ fallentiæ procedunt, quan-
do vnum fuit petitum in libello:
& pendente iudicio incipit
constare de alio, vel per proba-
tiones vel per confessionem: nam
iudex qui habet sequi veritatè,
potest condemnare ad aliud in
istis casibus specialibus: ex quo
libi liquet ex eodem processu,
vel ex natura actionis intentatæ,
vel ex virtute probationis, ad
hoc vt veritas sortiatur effectus,
obmissis scrupulositatibus iuris
positiui generalis: volētis, quod
non feratur sententia, nisi super
eo, super quo est facta litis con-
testatio: vt dicit Barto. in dicta l.
prola

prolatam. C. de senten. & sic bene
formatur sententia ex aliquo:
quia subest materia, quæ nascitur
pendente iudicio: sed quando
vnum esset petitum, & super
eo fabricatus totus processus, vs-
que ad conclusionem, & nihil aliud
constaret ex illo processu de
aliare: tunc indubitanter dico,
quòd etiam in istis fallentiis non
valeret sententia non conformis
libello, quia nullam haberet ma-
teriam, secundum exemplum præ-
positum. Et ista debent prædi-
cta declarari. ¶ Consideratur
etiam in ista causa materiali non
solum, quòd subit materia: sed
etiam quòd sit apta materia: vnde
si libellus esset ineptus, sententia
super eo lata non valeret: non
glossa in versic. secundum. in fin.
instituit. de obligat. in princip. &
Abb. in c. cum dilecti. de emp. &
vend. & Anton. de Burr. in c. exami-
nata. de iudic. & Bald. in l. ex
hoc iure. & in l. si. ff. de iust. & iu-
re. & in l. actori. in fi. C. de rebus
cred. Sic etiam dicimus de toto
processu: quia debet aptè & secu-
dum iuris ordinem fabricari: ali-
liàs sententia est nulla: vt dicta l.
prolatam. Verum in casibus, in
quibus non requiritur libellus,
prout in summariis, & præsertim
hodie in regno, valeret sententia
lata super libello inepto:
vt declarat Alex. in d. l. vinum.
co. si. & ibi est gl. ff. si cert. pe. &
Fely. in c. cum ordin. de referi.
quia per iura municipalia sunt
sublatæ solemnitates libellorum

in ciuilibus. Vnde illa materia
inepta est reducta ad aptitudinè
quia non inspicimus alius, nisi qd
appareat intentio actoris quibus-
cunque verbis declarata, vel
per talemque petitionem, vel
per articulos, & alia merita
processus: vt pluries fuit dictum
suprà in processu huius tracta-
66 tus. ¶ Sed iuxta hoc cadit pul-
chrum dubium. Pone, quòd ali-
quis produxit libellum bene con-
ceptum, tamen in eo intentauit
actionem, quæ sibi non compe-
tebat: & sic egit sine actione.
Reus non opposuit: iudex pro-
tulit sententiam pro actore su-
per illa actione, quæ non compe-
tebat: an valeat talis sententia?
Certè videretur esse dicendum,
quòd non: quia caret materia,
nam vbi nulla est actio, nulla po-
test esse sententia: & hoc in spe-
cie tenet glo. instituit. de obligat.
in princip. d. gloss. in versic. secun-
dum. in fia. ¶ quæ expressè dicit,
67 quòd solutio debet ferri per com-
petentes actiones & iudices, & ali-
liàs non valet sententia, & illa
glossa communiter approbatur.
Pro hoc etiam est regula trita, qd
nemo sine actione experitur. l. si
pupilli. §. videamus. ff. de nego-
tius gest. vbi per Bartol. & doct.
68 ¶ Imò iudex ex officio potest re-
pellere agentem sine actione: vt
no. gl. & doct. in l. vbi pactum. C.
de transactio. contrarium tenet
Bart. in consi. incip. A domino
Cyn. & c. versic. super quarto & c.
vbi dicit, quòd valet processus:
licet

licet actor omni actione careat: & potest super eo ferri sententia valida: per l. j. C. de condic. ind. cū aliis allegatis per eum ibi. Pro hoc est tex. & ibi Albe. in l. cum putarē. ff. fami. er. & vide omnino l. in l. nam & postea. §. si dānetur. col. ij. ff. de iureiur. ¶ Puto in ista varietate posse ita distinguī: quandoque aliquis agit narrando talem causam in libello, quod ex ea apparet non competere sibi ius agēdi, vt quia dicit: peto talem fundum: quia rex est in Francia: & tunc quia communis conclusio est, quod talis libellus est ineptus, etiam parte non opponente: vt tenent Bartol. & Alex. in l. edita. C. de eden. & gl. in l. ij. §. circa. ff. de doli excep. & communiter mod. in l. j. in prin. ff. de eden. dico, quod sententia lata super tali processu & libello, non valet: quia ex forma ipsius apparet calumnia manifestā, & quod sine actione agitur, posset etiā poni exemplū, quando aliquis agit rei vindicatione contra Titium, narrando ipsum Titium non possidere: quia se ipsum excludit à iure agēdi: vnde si in isto casu iudex ferret sententiam contra Titium, talis sententia esset nulla: nec posset habere executionem contra Titium, quē ipsemet actor asserit non possidere: & sic ex ipso libello apparet, quod non competit ius agēdi. hoc probatur ex his, quę dicit Abb. in c. cum dilecti. in iij. not. de empt. & vend.

vbi etiam dixi, quod talis ineptitudo potest opponi post sententiam: ergo reddit processum nullum: per ea quę not. Bar. & doct. in l. licet. C. de. pc. idē tenet Alex. in d. l. j. in prin. col. v. ff. de eden. ¶ Quandoque aliquis agit narrando aptam causam in libello: sed exprimit ineptam actionē vt quia dicit, quod mutuavi Titio centum: ideo peto ipsum mihi condemnari, actione ex locato, & tūc cōmuni opin. doct. est, quod talis libellus valet: & simi liter sententia valet in inspecta narratione apta: ex quo nomen actionis non est necesse exprimi in libello. ca. dilecti. de iudic. vnde si fuit expressa & inepta, nō vitiat. ita tenet Alexan. in d. l. j. col. si. ff. de eden. vbi plures allegat: & tenet Innocē. Ant. Bar. & Cano. in c. examinata de iud. Dato ergo, quod non competat actio ex locato, potest tamē ferri sententia super mutuo, quod perpenditur ex narratione apta: quę concludit in mutuo. Et hūc intellectum puto esse de necessitate dandum ad illam glo. quę reputatur singularis. in titit. de oblig. in prin. cum supra allegat. & ita in terminis illam gl. intelligit ibi Ioan. Fab. vbi dicit ista formalia verba, videlicet, ea use: quia si esset competens iudex, quāuis inepta actio, teneret sententia &c. & sic videtur reprehendere illam glo. quę dicit per cōpetentes actiones &c. posset tamen saluari, intelligendō

eo modo, quo dixi in primo membro, scilicet, quando ex facie libelli apparet, quod nullo modo cōpetit ius agēdi: sed secūndum dicta in secundo membro, loquitur bene Ioannes Fab. ¶ Tertia causa principalis, quę consideratur in sententia, est causa formalis. & hinc est sciendum, quod ista causa potest considerari tripliciter. vno modo, respectu iudicis proferentis. Secundo modo, respectu litigantium. Tertio modo, respectu ipsius sententię. Primo modo, dixi respectu iudicis. istud similiter inspicitur tribus modis: videlicet, respectu loci, temporis & personę ipsius iudicis. Primo modo, scilicet respectu loci. hoc 71 ideo dixi: * quia iudex quando fert sententiā, debet stare in loco solito maiorum suorum: vbi sui prædecessores soliti sunt reddere ius: aliā sententia non valeret: text. est & ibi Bal. & doct. in l. cum sententiā. C. de senen. & not. Bart. in l. si per pronis. l. ij. C. quom & quando iud. & in l. j. C. de senen. ex bre. reci. & Bart. Bal. Iaf. & cōmuniter doct. in l. pen. per illum tex. ff. de iust. & iure. & Ang. in tract. malef. in versic. ad nostrum solitum barchum iuris &c. Et propterea in sententiis solet apponi illa clausula, Nos talis iudex &c. sedentes pro tribunali in tali loco &c. vbi curia regi solet. & ius reddi petentibus &c. ad demonstrandum, quod ista solemnitas for-

malis interuenit in sententia. ¶ L. i. tamen non procedere in iudice ordinario: qui habet certam sedem & locum reddendę iustitię: secus in delegato: quia ex quo non habet certam sedem deputatam. potest sibi eligere locum, vbi vult: etiam in camera sua: secundum Bald. in d. l. cum sententiā & Bal. in d. l. pe. in ij. lect. circa c. si. ff. de iust. & iu. vbi hoc intelligit in delegato ad vnam causam particularem: 73 ¶ Secus in delegato ad vniuersitatem causarum: quia tenetur seruare locum delegantis: secundum eum, & ita debet intelligi text. in l. si locus. ff. de iudi. vt declarat Bar. ibi scilicet, qd delegatus particularis potest sibi eligere locum: dūmodo sit congruus litigantibus & honestus: aliā secus per l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arbit. quicquid dicat Paul. de Castr. in d. l. si locus. qui tenet quod delegatus debet ferre sententiam in tribunali delegantis: quia intelligendū de particulari non est verum. nam non est idē tribunal. Quod probat: quia ab eo appellatur ad delegantem vt per Bartol. & doct. in l. j. §. si quis & iure. & Ang. in tract. malef. in versic. ad nostrum solitum barchum iuris &c. Et propterea in sententiis solet apponi illa clausula, Nos talis iudex &c. sedentes pro tribunali in tali loco &c. vbi curia regi solet. & ius reddi petentibus &c. ad demonstrandum, quod ista solemnitas for-

secundum Barr. & Paul. de Cast. in d. l. si vt proponis. la. ij. C. quo. & quando iud. & in l. j. in fi. C. de sentent. ex bre. reci. ¶ Sed iuxta hoc cadit pulchrum dubium: videlicet, an delegatus ad vnam causam possit procedere & sententiaré extra locum iurisdictionis delegationis: & an possit ibi eligere sibi locum iurisdictionis delegationis: & an possit ibi eligere sibi locum scilicet in loco non subdito delegati. Et cum iste casus quadoque mihi euenisset in facto, quia illustriss. dux Suesse delegauit mihi vnâ causam suorum subditorum: & tamen tunc residebam in ciuitate Melphæ, qui est locus extra suam iurisdictionem: & litigantes faciebant dubium, quod procedere non poteram tamen vt eis morem gererem, feci supplicationem illustrissimo principi dictæ ciuitatis Melphæ, vt deberet concedere mihi suum assensum, qui fuit mihi in scriptis concessus ad tollendum omnem ambiguitatē. Dico tamen, quod non fuit necessesse obtinere dictum assensum: sed potius fuit cautela superabundans. Et tunc respondeo ad q. prepositam: & dico q. si ambe partes consentiant, quod delegatus procedat extra territorium delegationis, valet processus & sententia: absque eo quod consentiat dominus illius territorij: textus est singularis in capit. statutum. ¶ 76. in nullo. de rescrip. lib. vj. * per quem ita in terminis tenet Ab.

in c. P. & G. col. v. versic. venio ad quartam & c. de offic. deleg. vbi tenet, quod in delegato potest fieri prorogatio de loco ad locum: & ratio potest esse. * quia iurisdictione delegati, non coheret, nec terminatur territorio: sicut iurisdictione ordinarij: vt dicit Abb. ibidem, licet secus esset in ordinarij: secundum eum, quia ordinarij non potest procedere extra territorium, nisi interueniat consensus domini illius loci, vltra consensum partium. idē tenet Bald. in l. si qui ex consensu. C. de episcop. audien. & Barto. & doct. in l. quarto. ff. de solut. & vide remissius per las. in d. l. pe. ff. de iust. & iure. in fi. col. ¶ 77. Secundo principaliter limita prædictam regulam non procedere in episcopo habente plures terras & castra in sua diocesi: quia in quolibet loco de diocesi, vbi reperitur, potest curiam regere & citare, ac sententias ferre. text. est in ca. cum episcopus, de offic. ordi. lib. vj. per que ita tenet Bald. in d. l. pe. in j. lect. versic. sed an episcopi & c. & ibi etiā Ang. & Paul. de Cast. in l. h. ff. de iustit. & iure. & Bal. in testamenta omnia. ¶ 79. C. de test. ¶ Tertiò limita, nisi iudex de consensu partium ferret sententiam in alio loco non solito: quia valet propter prorogationem, dummodo non egredietur territorium suum: ita tenet Abb. in d. c. P. & G. col. v. versic. venio ad quartam & c. de offic. deleg. & Bart. in d. l. pen. circa fi. ff. de iur.

de iust. & iure. & gl. fi. in l. cum non eo die. C. quando prouo. non est neces. ¶ Quarto limita non procedere in arbitro: qui potest eligere sibi locum dummodo honestum. l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arb. & Bal. in l. cum sententiam. C. de sentent. in dubio aut quando arbiter non eligit locum, intelligitur de loco, vbi factum est compromissum: vt tenet Ale. post Barr. in d. §. si arbiter. per illum tex. & Bald. in d. l. pen. in ij. lect. circa. fin. ff. de iustit. & iure. ¶ 81. ¶ Quintò limita non procedere in iudice appellacionis: qui potest etiam in domo sua, & in omni alio loco honesto iustitiā regere & sententiam ferre. gl. est notabilis in d. l. cum sententiā, C. de sentent. & ibi Bal. in j. lect. & Paul. de Cast. & communiter doct. ibidem. ¶ Sextò limita in istis vicariis generalibus & præsidibus prouinciarum, qui vadūt discurrendo per prouinciam, inquitendo maleficia & prouidendo oppressis, & alia faciendo, que spectat ad cultum iustitiæ: quia in quolibet loco illius prouincie possunt ius reddere ad eorū electionē. ita tenent. Alb. de Ros. & mod. in d. l. pen. ff. de iustit. & iure. & Ang. in tract. male. in ver. ad nostrū solitū bancū iuris, & c. in fi. & Bal. in testamenta omnia. ¶ 83. C. de test. ¶ Septimò limita, quod locus solitus non esset tutus: vel propter metum tyranni, vel propter guerras, vel pestem: vel quia minatur ruina: nam tunc

potest iudex eligere aliū locū, & ibi sententiaré. Debet tamē protestari, q. propter illam necessitatē elegit talem locum. ita tenet Bald. in d. l. j. colum. ij. versic. in gl. ibi. vel equo & c. de sent. ex bre. reci. pro hoc est text. in cap. statuumus. de offic. deleg. lib. vj. ¶ Octauò limita in episcopo expulso à sua sede & diocesi per vim: nam potest in aliena diocesi cōiucina exercere iurisdictionē, procedendo contra expulsores, & eorum fautores: secundum formam cle. j. de foro competenti. ¶ Nonò limita in causis, in quibus proceditur de plano. nā valet sententia lata in alio loco solito maiorum: secundum Barr. in nec quicquā. §. de plano. ff. de offic. procon. & Bal. in testamenta omnia. C. de testa. & Bar. in l. j. col. j. C. de confes. & habetur in l. ij. §. dies. ff. quis ordo in bon. poss. seruetur. prout sunt ea, que non requirunt plenam causæ cognitionem: vt est tex. cum gl. in l. voluit. §. fin. ff. de inter. actio. ¶ Decimò limita non procedere in causis voluntarij iurisdictionis: quia in omni loco, etiam in itinere & deambulo possunt expediri. ita tenet Bal. in d. l. testamenta omnia. col. j. C. de test. Barto. in d. l. j. col. j. C. de confes. & est text. in l. ij. ff. de offic. pro cō. & in §. serui verò. in d. l. de libertinis. ¶ Vndecimò limita in omnibus actis respicientibus litis ordinationē: quia in illis nō tenetur iudex seruare locum

locum maiorum. secundum Bar. in d. l. j. col. j. C. de confes. per. d. l. **88** voluit. ff. de interr. actio. ¶ **R**evertendo ad causam formalem, dixi supra. ¶ in hac causa, quæ respicit iudicem, consideratur ferendo loco tempus. hoc ideo dixi, quia sententia debet fieri cōgruo tempore: scilicet, vt dies iudicis, & non feriat: quia aliis non valet. et. l. si. C. de feris. & not. Barto. & doct. in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ier. & l. i. vt proponis. la. j. C. quæ & quando **89** iud. ¶ **I**tem consideratur tempus cōgruum: scilicet, vt feratur sententia in die & hora, in qua facta est citatio: aliis si ferretur ante vel post terminum citationis, non valet, tãquam lata parte non citata. text. est notabilis in Laut qui aliter. in prin. & in l. si vitem. §. si. & vtrouque. per Bar. ff. quod vi aut clã. & in l. cum non eod. die. C. quando prouo. non est necessi. & habetur per doct. in c. consuluit. de offi. deleg. Quod tamen intellige, quando citatus non fuit contumax: aliis secus, quia si fuit contumax in non comparendo in termino, potest iudex ferre sententiam post terminum quandoctunque sine alia citatione. ex quo propter contumaciam semper est in mora: vnde non debet amplius citari. ita notan. ter tenet Bald. in d. l. cum non eod. die. ¶ **T**ertio consideratur tempus congruum, respectu instantiæ: quia si iudex fert sententiam p̄cepta instantia, puta post tri-

nium, non valet sententia: secundum Bart. in l. properandum. in prin. in fine illius prin. C. de iudi. & ibi etiam Bald. in ij. q. Vbi idem dicit de sententia lata post defertam appellationem, vt non valeat. Idem tenet Alex. in consi. lxxij. in prin. i. iij. vol. ¶ Idem dicitur de sententia arbitri: quia si est lata post tempus p̄fixum compromisso, non valet. l. si cum dies. §. j. intra. & l. non distinguemus §. compromisso. & §. si. ff. de arbi. & Bal. in c. quintaualis. de iure iurando. ¶ **Q**uarto consideratur tempus congruum: vt sententia feratur de die, & non de nocte: aliis lata de nocte, non valet: vt not. gl. Bar. Pau. de Cast. Iaf. & communiter doct. in l. more Rom. ff. de fer. & est text. & ibi Abb. & Fely. in c. cōsuluit. de offi. deleg. & per Mod. in l. non minorem. C. de tranf. & Pet. Phi. Corn. in consi. liij. col. pen. in ij. volu. vbi dicit hanc esse magis communem opin. quod tamen limita, nisi confueudo aliter se habere: scilicet, vt feratur sententia de nocte: quia tunc valet sententia. idem si ambe partes sint presentes, & non cōtradictorie: cundũ Paul. de Ca. & mod. in d. l. more Rom. & Fel. in d. c. cōsuluit. in quibus locis traduntur plures alie limitationes: de quibus me **93** remitto ad dicta ibi. ¶ **Q**uinto consideratur tempus congruum: vt non feratur sententia pendente dilatioe. l. ius pars. C. de dil. aliis est nulla: sicut, si esset lata die feria

feriato: secundum Bald. in l. pen. col. fin. versic. considera &c. & ibi **94** etiam Cyn. de arbit. ¶ **S**exto consideratur tempus congruum vt si causa est commissa consilio sapientis: nam interim nõ potest ferri sententia ante habitũ consilium: secundum Bald. in l. ex illo. C. de appel. & Bartol. in l. prima. in prin. C. de relar. & Philip. in c. intima. de appel. si tamen feratur de facto, debet appellari: secundum Bar. in d. l. j. ¶ **S**eptimo consideratur tempus congruum: vt iudex pronuntiet tẽpore, quo vtraque pars est p̄sens, vel altera tantum absens per cõmunicam. l. de vnoquoq. ff. de re iud. iudic. aliis si vtraque pars est absens, non valet sententia. ita tenet Bald. in l. j. col. v. versic. & p̄dicta faciunt ad questio. &c. & versic. quæsitum fuit & c. C. de his, quæ p̄cne nõ. vbi plus dicit multum singulariter, quod si iudex incæpit legere sententiam, & ante completam lectioe sententię, ambe partes se absentãt, non valet sententia. quod dictum nota: quia fortẽ prima facie quilibet diceret contrariũ. Et p̄ædictis adde gloss. in l. properandum. §. si. in autem alterutra. in gl. j. C. de iudic. quod limita, nisi in casibus, in quibus iudex procedit ex officio: quia tunc valet sententia vtraque parte absentẽ: secundum Angelum in l. si quis libertatem. ff. de p̄tion. hared. & gl. in capite, cupietes. §. quod si per **96** xx de electi. vj. ¶ **T**ertio dixi

suprà, quod consideratur solennitas formalis respectu ipsius iudicis, quod ad suam persona. hoc potest intelligi multipliciter. Primo, quod sit iudex, & non priuator: aliis iudex non valet. l. priuatorum. C. de iuris. d. omnium iudic. leum qui. & ibi glo. ff. eod. **97** tit. ¶ **I**tem, requiritur, quod sit competens iudex: aliis sententia non valet: vt toto titulo. C. si nõ **98** competens. iud. ¶ **I**tem, quod sit sanus mente: secus si esset furiosus, furdus vel mutus: vt l. cum p̄tor. §. non autem. & l. iudex datus. ff. de iud. Idem, si esset impubes, vel ferus, vel mulier: vt d. nõ autem. Item, debet iudex sedere pro tribunali: vt not. Bar. in l. j. C. de senten. ex breuic. rec. **99** & dixi supra pluries. ¶ **I**tem, si esset iudex excommunicatus, non valet eius sententia: vt habetur in capite, pia. de excep. lib. vj. & no. glo. xxxv. quest. ix. in summa. & Bald. in l. j. col. penult. in fine versic. vnum obmissi & c. C. de iur. & fac.igno. & Bar. in l. si arbiter. C. de sent. vbi hoc intelligit in publicẽ excommunicato: aliis se **100** cuss * Idem, si iudex est publicẽ infamis: quia non valet eius sententia: secundum Bartol. in d. l. si arbiter. & Bar. in l. quidam consibus, in quibus iudex procedit solus. ff. de re iudic. ¶ **I**dem, si iudex ignoret se iudicẽ: vel aliter dubitet: quia non valet eius sententia: secundum Bartol. in l. quæro. in lect. Nicolai de Neap. de co. qui pro furto. ff. & doct. in l. sed si de sua. ff. de acquiren.
L hzrc

102 hæredit. * Idem, si iudex detulit
 appellationi, quia si postea pro-
 cedit, vel sententiam ferat, nihil
 valet quod agit secundum glof.
 & Card. in cle. j. in prima quæst.
 103 de dolo & contu. * Et similiter,
 quando sibi esset inhibitum per
 superiorem. c. nō solum. de appe-
 lib. vj. possunt etiam multa & va-
 ria exemplari de impedimen-
 tis respicientibus personam iu-
 dicialis, que diligens scrutator per-
 quirere poterit: & breuitatis cau-
 104 tæ obmittit. ¶ * Secundo prin-
 cipaliter consideratur causa for-
 malis in sententia, respectu liti-
 gantium. Et hoc similiter dicitur
 multis respectibus. Primò, quia
 nomina litigantium debent ex-
 primi in sententia, vt sciatur in-
 ter quos venturatur negotium: &
 quis sit absolutus vel condemnatus:
 vt dixi supra in princ. huius
 secunde quæst. principalis. Item,
 quia est necessè quòd litigantes
 sint habiles ad comparandum in
 iudicio. nam si aliquis eorū esset
 pupillus vel furiosus, & litiga-
 ret sine tutore vel curatore, non
 valet sententia. l. acta. §. si. l. con-
 tra pupillum. & ibi Barr. & Alex.
 105 ff. de re iud. * vbi idem dicitur
 de sententia lata contra minore
 indefensum, vt non valet ipso
 iure. Pro hoc est text. in l. cum &
 minores. C. si aduer. rem iudi. &
 l. si præses. & ibi Bartol. C. quo-
 modo & quando iud. De furioso
 autem, quòd non valet senten-
 tia, est text. in l. furioso. & ibi Barr.
 & Alex. ff. de re iudic. quod pro-

cedit, etiam in sententia lata in
 causa appellationis: secundum Bal.
 in l. alienam. Cod. de procurator.
 106 ¶ * Illud autem, quòd dixi non
 valere sententiam, intellige, quan-
 do fertur contra minores indefen-
 sos: focus, si pro eis: quia tunc
 bene valet. l. nō eo minus. & ibi
 Alex. & communiter doct. C. de
 procu. & Alex. in d. l. furioso. col.
 j. sed in furioso non valet senten-
 tia, etiā pro eo lata: quia pro ab-
 sente reputatur: vt d. l. furioso. &
 ibi Alexand. doct. Et per hoc in-
 fert Alexand. in d. l. furioso. quòd
 imò esset in pupillo nullum ha-
 beat intellectum: puta quia est
 infans: quia minimè valet pro
 eo sententia: & sic est pulchra li-
 mitatio ad dict. l. nō eo minus.
 107 ¶ * Similiter non valet senten-
 tia, quando fertur contra eum,
 qui est mortuus tempore prola-
 tionis sententiae. l. in summa. §. si
 ff. de re iudic. l. j. §. si alius est
 l. ij. ff. que sent. sine appel. reuoc.
 imò etiam in fauorem mortui,
 non valet sententia: secundum
 Barr. in d. l. in summa. & ibi etiam
 Alex. in fi. & ibi vide per doct.
 idem, quando sententia fertur
 contra infirmum graui infirmitate.
 l. quæritum ff. de re iudic. ve-
 rum in hoc datur cautela, vt in-
 firmus citatus mittat excusatorē
 ad significandum iudici, qualiter
 est infirmus: quia tunc, si nō obsta-
 re infirmitate iudex profert sen-
 tentiam, talis sententia est nulla
 secundum Alex. in d. l. quæsitum.
 col. fi. & ibi vide per doct. an re-
 neatur

neatur mittere procuratorem.
 108 ¶ * Quid autem, si quis litigat
 per procuratorem, & facta litis
 contestatione dominus moritur
 an possit ferri sententia contra
 procuratorem? dic, quòd si quia
 tale mandatum morte non extinguitur:
 ex quo procurator est effectus
 dominus litis: sed qualiter sint
 coacipienda verba sententiae:
 quia si nominatur mortuus, videtur
 sententia non valere, per predicta.
 Barr. tangit hæc quæst. in l. nulla. C. de procu. &
 relinquit eam indefensam. Veritas
 est, quam tenet Alexand. in d. l.
 nulla. vbi elicit comunem & magis
 tutam opin. scilicet, vt iudex
 dicat: condemno talem procurato-
 rem, quondam Titij defuncti,
 procuratorio nomine heredum,
 vel eorum, ad quos ea res pertinet:
 & ita valet sententia. * Sed
 hoc cessaret in procuratore pro-
 lato vel rectoris ecclesie: quia
 quantum efficitur dominus litis
 tamen extinguitur mandatum
 quando cumq; per mortē prelati,
 vel rectoris. text. est in cle. fin. de
 procu. & not. Iac. in d. l. nulla. vnde
 tunc non valet sententia contra
 illum procuratorem, nisi haberet
 suum mandatum a iudice
 109 cessare. ¶ * Similiter non valet
 sententia, quando fertur contra
 eum, qui nō est legitimus defen-
 sor, tam in agendo, quam in de-
 fendendo: puta in falso procura-
 tore non habente mandatum. l.
 licet. & ibi per doct. C. de procur.
 110 ¶ * & idem dicimus de eo, qui su-

scipit iudicij pro aliquo absente
 quem credebatur viuere, cum
 esset mortuus: nam nō valet sen-
 tentia lata in tali causa: vt est text.
 in l. de qua re. §. si. ff. de iudicij.
 111 ¶ * Eodem modo, quòd lis esset
 agitata cum procuratore: & iudex
 ferret sententiam in persona
 domini, nō valet text. est in
 l. j. de nã. tamen ista solennitas
 hodie in regno hoc non cura-
 tur: ex quo proceditur sine fi-
 gura iudicij in causis ciuilibus,
 vnde valeret talis sententia: se-
 cundum Barr. in extrauag. ad repri-
 112 mandam. in ver. & figura. ¶ * Si-
 militer quando sententia esset
 lata contra tutorem inhabilem, &
 minus legitime constitutum, non
 valet. textus est in l. si tutor. C. in
 qui. cau. in inte. resti. non est ne-
 cessè. ¶ * Similiter non valet sen-
 tentia lata contra carceratum, vel
 alio modo simili impedimento
 impeditū, si iudex sciuit impedi-
 mentū: secundum Alex. in l. quæsi-
 tum. col. j. in fin. ff. de re iudicata.
 113 ¶ * Tertio principaliter confi-
 deratur causa formalis, respectu
 ipsius sententiae: & hoc multipli-
 citer euenit. Primò, quia debet
 scribi & recitari de scriptis reci-
 tatione. l. fin. & ibi Barr. & doct. C.
 de sent. ex bre. reci. & dixi supra
 plenè, quòd limita pluribus mo-
 dis, de quibus per Iac. in §. cura-
 re. col. si. inf. de actio. & in l. nec
 quicquam. §. vbi decretū. col. xiii.
 114 & xv. ff. de offic. procons. ¶ * Se-
 cundò, quia debet sententia continere
 iustitiam: alius si continet

D. ROB. MARAN. PARS VI.

manifestam iniquitatē. est ipso iurenulla. c. inter ceteras. & ibi per Abb. & Fely. de re iud. Secus. si iniquitas non est manifesta quia tunc valet & debet rescindi per appellacionem tunc dicitur esse contra ius litigatoris. ita habetur per docto. in l. j. §. item cum cōtra sacras. ff. que sent. sine app. rescind. & Alex. in l. cum prolatis. ff. de re iud. & per Barto. & doct. in l. j. C. de erro. cal. & Abb. & doct. in c. j. de re iudic. de hoc articulo. vide plenē Phil. in c. ditor. §. iudex. in l. v. quest. de app. ¶ Tertio. peccat sententia in se ipsa. quādo continet expressum iuris errorem: qui potest legi oculo corporali. quo casu est nulla l. ij. C. quando prouo. non est neces. Secus. quando error iuris nō potest legi oculo corporali de quo vide plenē per Alex. in addit. ad Bar. in d. l. ij. & in d. l. cum prolatis. ff. de re iud. & Abb. & Fely. in d. c. j. de re iud. & Alex. in consil. 113. lxxix. in fi. in ij. vol. ¶ Quarto. dicitur sententia continere expressum errorem quando iudex exprimit causam in sententia. ex qua mouetur ad sententiandū. & illa causa relata ad acta. est falsa seu erronea. quo casu sententia est nulla. ita tenet Raph. Cu. in l. j. §. item cum cōtra sacras. ff. que sent. sine app. rescind. & Pet. Phi. Corn. in consil. xliij. in litera f. in iij. v. nō licet aliās in sententia non debeat exprimi causas. tamē si exprimat falsā & erronea: sententia vitiat. & non valet.

ita tenet Abb. & doct. in c. sicut. vbi est sua materia. de re iud. §. dic. vt ibi. ¶ Quinto. non valet sententia lata contra aliam sententiam. quā transiuit in rem iudicatam. l. j. & ibi Bart. & doct. C. quando prouoca. non est neces. ¶ Sexto. peccat sententia in se ipsa quando est incerta: & non valet regulariter: quod dic. vt habetur in l. j. secunda & tertia. C. de sent. que sine cer. quāti. prof. & per la. in §. curare inst. de act. & per Barto. & doct. in l. ait prator. §. si iudex. ff. de re iudicāta.

¶ Septimo. non valet sententia. quādo facit mentionē de aliquo procuratore litigante: de cuius mandato non apparet. ita tenet And. & Matth. in consil. vniuers. conclusiue debet sententia cōtinere ea. de quibus feci mentionē supra. in prin. huius scēd. de questio. principalis. & vide. quae supra dixi. ¶ Quarta causa principalis. quae consideratur in sententia. est causa finalis: quae causa consistit in vno solo verbo sententiae. videlicet. in verbo. condemnno. vel absoluo. nam ad hunc finem fit tota lis inter litigantes vt per eam sententiam mediante iudice obtineatur condemnatio vel absolutio: & quantum ad hunc effectum potest dici causa finalis. ipsa condemnatio vel absolutio: sed quantum ad verba. potest dici causa formalis & substantialis ipsius sententiae: quia si sententia non continet verbum cōdemno. vel absoluo.

solo. vel æquipollens. est ipso iure nulla. & non dicitur sententia: vt colligitur ex diffinitione ipsius. quam tradidi supra in j. q. principali. & de hoc est text. in l.

123 j. ff. de re iud. ¶ Quod autem potest esse verbum æquipollens condemnationi vel abolitioni. declarat Alex. in d. l. col. ij. in

114 fin. ff. de re iud. ¶ Inter alia nota vnum. quod si iudex declarat in sententia Titium teneri mihi ad centum. perinde est. ac si condemnasset eum ad centū. ita tenet Pet. Philipp. Corne. in consil. cccij. in litera f. in iij. volu. & est glo. in l. diem proferre §. qui pl

125 res. ff. de arbit. ¶ Quid autem. si iudex diceret. pronuntio Titium condemnandum: an censetur condemnare: dic. quod non: quia tractus futuri temporis non spectat ad iudicem. l. non quem admodum. ff. de iudi. l. j. in princ. ff. de vsur. glo. est. & ibi Bartol. & doct. in l. j. C. si aduer. liber. Iam

quest. tangit Alex. in l. j. §. si quis ira. col. iij. ff. de verbo. obliga. & plures allegat. Tandem firmat hanc opin. tanquam vtiōriōrē per iura allegata ibi per eum. Tangit etiam Alex. in d. l. j. col. ij. in fin. ff. de re iudic. Aliud enim est condemnare. & aliud pronuntiare condemnandum: nam talis pronuntiatio expectat aliam sen

126 tentiam post se. ¶ Sed stat dubium: quid si iudex mittit processum ad consilium sapiētis: & sapiens scribit votum suum. scilicet. Titium esse condemnandum.

¶ & c. & iudex dicit. pronuntio. prout in tali consilio continetur an videatur. condemnasse. decisio præcedens facit. q. non. Tamen communiter doct. tenet contrarium: quia talis est mēs iudicis relata ad cōsiliū: scilicet. vt condemnet. & ita debet interpretari: vt actus magis valeat. quam pereat. ita concludit Alex. in l. j. in fin. ff. de re iudic. Quod sanē intellige. quando iudex simpliciter diceret: & ego ita pronuntio: prout in tali consilio continetur. Secus. si adderet. pronuntio condemnandum: prout in dicto consilio. & c. quia tunc non censetur condemnasse de præfenti. ira declarat Bald. in l. cum iudex circa fi. C. de senten. & ita restringe & declara id quod dixi supra in j. q. principali huius vltimæ partis. in viij. differentia. versic. sed iuxta hoc moneo. & c. 127 & vers. seq. vbi de hoc. ¶ Quid autem. si iudex dicit. condemnno. si est probatum: an valet sententia? vide plenē de his & aliis similibus Alex. in l. ait prator. §. si iudex. col. iij. cū duabus seq. ff. de re iud. Et quid si dicat. cōdemno. imō absoluo: vide Alexand. in l. actorum eod. tit. & quid si dicat. pronuntio prout talis iudex pronuntiauit in tali causa? vide Alex. in l. si conueperit. in fin. ff. de re iudic. Et quid si dicat. condemnno vel absoluo? Tunc non valet: secundum Alex. in l. iudex postquam. colum. ij. eod. tit. Et quid si dicat. cōdemno. saluo eo.

quod infra dicam: vide Alexan. in d. iudex postquam. colum. ij.

VENIO Ad tertiam quest. principalem: & quæ, sequēdo ordinem præpositum. * in quibus casibus sententia non transit in rem iudicaram. Et quia multi & quasi infiniti sunt isti casus, colligam aliquos magis quotidianos: tamen prius volo declarare hunc terminum: quid est hoc dicere, quod sententia transit in rem iudicaram. Hoc declarat Abb. quæ tenet tangit in rub. extrâ de re iud. Et conclusio verâ est, quod quando dicimus simpliciter rem iudicatâ potest accipi largo modo, pro sententia, quæ imponit finem controversiæ per absolutionem vel condemnationem: vt l. j. ff. de re iud. & l. litigatoribus. & ibi glo. & Bartol. C. de appell. Ias. in l. & post rem. ff. de tractat. Sed quando dicimus, quod sententia transit in rem iudicaram: intelligitur, id est, quia accepit authoritatem & vires rei iudicatæ: quæ pro veritate accipitur, & pro l. habetur. l. res iudicata. ff. de reg. iur. quod est, quando per lapsum decem dierum sententia firma remanet, si ab ea non fuit appellatum infra decem dies. c. quoad consultationē de re iud. & auth. hodie. C. de appell. Idem, quando fuit appellatum, & appellatio est deserta authentici. ei qui appellat. C. de tempo appell. & habetur in constit. appellatio. 129num tempora. * est tantæ authoritatis sententiâ, quod facit de

non ente ens, & de falso verum, & de albo nigrum, secundum Ias. in l. Iulianus. in ij. ff. de cond. in debi. Primò igitur dicitur res iudicatâ largo modo, inhærendo solis verbis: sex tō, quia per iudicem iudicatum est: nō tamē assumit authoritatē rei iudicare, nisi elapsis decē diebus: & postea dicitur transiisse in rem iudicatâ: scilicet irrenocabiliter, quia vltimè per remediū appellatiōnis reuocari nō potest: nec causa reuideri, de qua materia remitto me ad dicta per Abb. in d. orub. extrâ de re iudica. * Hoc præsupposito, dico, quod multi sunt casus, in quibus sententiâ nō transit in rem iudicaram. Et primus casus est, quando sententiâ est lata de consilio alicuius doctoris seu iurisperiti. nam nunquam transit in rem iudicaram: imò semper potest retractari, quoadocumque apparebit consiliū alterius doctoris rectius sententis: ita tenet Lud. Rom. in consil. c. exxvij. col. f. & Ant. de but. in c. proposuisti. de proba. & Alexan. in l. si ab hostibus. colum. ij. ff. soluto matrim. & Philipp. in cap. intimasti. in fine de appell. & Ias. in rep. l. admonendi. colum. xxj. de iureiur. Verum hunc casum & omnes sequentes declara & limita, vt dica infra in fine huius tertii casus & vltimæ quest. * Secundus casus est in sententiâ lata ex iudicio expertorum seu peritorū in arte: quia nunquam transit in rem iudicaram: secundū Bald. &

Alex

Alex. in d. l. si ab hostibus. col. ij. ff. solu. matrim. & Fely. in d. c. pro potuisti. col. penult. versic. quarta conclusio & c. de proba. & Philip. in c. cum cessante. & c. in iust. de appell. & Ang. in l. q. si nolit. §. si mancipium. ff. de ad. l. edit. & Ias. in d. rep. l. admonendi. col. xx. quod limita, nisi illi periti in arte seu experti essent adsumpti de voluntate vtriusq. partis: quia tunc non potest vltimè retractari secundum Ias. ibidem. col. xxj.

132 * Tertius casus est in sententiâ mercatorum: quia non transit in rem iudicaram, ex quo censetur sententiâ expertorum. ita habetur in decis. xxxij. consil. Neapo.

133 * Quartus casus est in sententiâ lata ex iuris præsumptione, & sic ex probationib. præsumptiuis. text. est in l. si qui adulteri. C. de adul. & Lud. Ro. in l. cum qui dam. §. quod dicitur. ff. de acqui. hæred. & Alex. in d. l. si ab hostibus. vbi idem generaliter dicitur in omni sententiâ lata ex probationibus præuilegiatis, vt quoadocumq. retractari possit. idē tenet Fely. in d. c. proposuisti. col. penult. & Ias. in d. rep. l. admonendi. col.

134 xix. * Quintus casus est in sententiâ lata per testes deponētes de credulitate. ita tenet Anto. de But. in d. c. proposuisti. & Ias. in rub. ff. de iureiur. col. fin. * Sextus casus est in sententiâ lata in causa matrimoniali. glo. est in l. ij. §. pe. in ver. agatur. ff. de iurei. & c. Abb. & Fely. in c. lator. & c. consanguinei. & c. tenor. de

re iud. & Abb. in c. j. col. ij. extrâ, vt lite non contestata. * Septimus casus est in sententiâ lata super arte ex aspectu: quia cum sit probatio præsumptiua, non transit in rem iudicatâ, secundū Bal. in l. si minor. C. de integ. restit. & Bal. in l. ij. col. iij. in vers. hic dubitatur. & c. C. quando si vel. prius & Bar. in l. minor. xxv. annis adu. & in l. de ætate. ff. de mino. * Octauus casus est in sententiâ lata super excusatione, per quam pronuntiat bona debitoris extare vel non extare, secundū Bal. in d. l. ij. col. ij. circa fin. C. quādo si vel. vel prius. * Nonus casus est, quando victor fatetur sententiam per se latam, esse iniq. quia non transit in rem iudicatâ, & potest esse ratio: quia illa præsumptio iuris & de iure, quæ facit sententiâ, tollitur per confessionem victoris. ita tenet Inn. in c. quia pleriq. col. j. de immu. eccle. & Abb. & Anto. de but. in c. is qui fidē. de spōsa. & Abb. in c. quanto. de præsumpt. & in c. j. in fine de concess. prob. & Ias. in d. rep. l. admonendi. col. xxij. vers. ego inter alios, & c. & in l. si duo. §. idē Iulianus. in vj. no. ff. de iureiur. 139 * Decimus casus est, quando sententiâ est lata ex probationibus à iure reprobatis, puta per duellum, super experienciâ ferri candentis. nam tunc non solum non transit in rem iudicatâ: imò est sententia nulla, secundum Bal. in l. libertorum. C. de testib. & c. text. & Abb. & Fely. in c. lator. & c. consanguinei. & c. tenor. de

140 * Vndecimus casus est, quando

L 4

do iud

do iudex condēnaret delinquentem ad confiscationem bonorū in casibus prohibitis, per aucth. bona damnatorum. Cod. de bo. proscrip. quia talis sententia nō transit in rem iudicatam, secundum Bald. in c. j. col. iij. vers. sed pone iudex & c. de pace tenenda.

141 in vii. feu. ¶ **¶** Duodecimus casus est, quando sententia est taliter lata, quod ex eius tenore perpenditur iniquitas, secundū Inno. in c. cum Bertoldus de re iudic. Pro hoc est tex. in ca. inter ceteras. &

142 ibi per docto. eo. tit. ¶ **¶** Tertius decimus casus est in sententia lata in causa usuraria: secundū Alb. de rosa. in rub. C. de usur. col. pe. & sequitur Ias. in d. rep. l. admonendi. col. xx iij. in fin. & in l. j. si procurator. col. v. ff. si quis ius di.

143 non ob. ¶ **¶** Quartus decimus casus est, quando sententia fertur per testes adsignantes causam scientē: quia tum vicinus, vel consanguineus: seratio est, quia talis probatio est preiudicialis, & priuilegiata: ita tenet Ias. in l. j. col. vj. in ff. si cer. per. vnde hoc cen setur potius exemplum eorum, que dixi supra in in quarto casu.

144 ¶ **¶** Quintus decimus casus est, quando per euidentia facti apparet de iniquitate sententię: quia potest quandoquē retractari, secundum Bald. in l. j. C. senten. rescin. nō poss. & Inn. & Cano. in c. fraternitatis de frig. & malef. & Bald. in l. contra negantē in fi. C. de l. aq. & Ias. in l. eū qui. §. in popularibus. col. iij. circa fi. ff.

de iureiur. & Alex. in consil. iij. in iij. vol. ¶ **¶** Sextus decimus casus est, quando sententia ellet lata ex falsis testibus, vel instrumētis: vt probatur in l. iij. & per totum C. si ex fals. instru. & per Alex. in l. si ab hostibus. col. iij. ff. solu. ma. trimo. & Ias. in d. rep. l. admonendi. col. iij. & Alexan. & doct. in l. diuus. ff. de re iur. ¶ **¶** Decimus sextus casus est in sententię lata preteritū iuramētū necessarij falsi, vt est tex. in d. l. admonendi. & ibi Ias. in d. rep. col. iij. & col. xix. xx. & xxj. Secus in iuramēto voluntario. & que sit ratio, vide ibi.

147 ¶ **¶** Decimus octauus casus est, quādo si sententię seruaretur, tractaretur de periculo anime: quia nunq̄ transit in re iudicatā. gl. est in c. inter monasteriū. in gl. si. de re iud. & Ias. in d. rep. l. admonendi. col. xxv. ¶ **¶** Decimus nonus casus est, quando causa redit ad non causam: vt si fullo conducit vestimenta, & his amissis cōdemnatur per sententiā ad soluedum pretium locatori seu domini: nam si postea dominus inuenit vestimēta, quandoquēque potest sententiā retractari, vt fullo recuperet solum pretium. casus est in l. si fullo. ff. de cond. sine iur. causa. ¶ **¶** Vicimus casus est in sententia venali: vt quando iudex corruptus pecunia, malam profert sententiā: nam nō transit in rem iudicatam. l. venales. C. quando prouo, non est necesse.

150 ¶ **¶** Vicimus primus casus est, in causa beneficiāli: nam sententia

tia lata in causa beneficij ecclesiasticij, non transit in rem iudicatā, quoad præiudicium superioris. c. cum Bert. & ibi doct. de re iudic. sed bene transit quoad præiudicium partium: vt est gloss. & Abb. in c. j. de concess. præb. & habetur in c. cum dilectus de elect. & in c. ad audientiam de rescrip. ¶ **¶** Vicimus secundus casus est in sententia excommunicationis, que nunquam transit in rem iudicatā, propter periculum anime, & hoc quoad publicam vtilitatem, que cōcernit animas: sed quoad priuatam, bene transit. ita declarat Abb. in c. consanguinei. de re iudic. in pen. col. vbi etiam loquitur de omnibus sententijs censurarum, & interdictis ecclesiasticis, vt idē sit. Pro hoc est tex. & ibi per doct. in c. ad reprimendam. de offic. ord. & in c. sacro. de sentent. exc. & in c. venerabilibus. de exten. excom. lib. vj. & est gl. in versu suspendatur. in d. cap. ad reprimendam. & Philip. in c. qua fronte. de appell.

152 ¶ **¶** Vicimus tertius casus est, in sententia lata contra minorem ex falsis allegationibus: quia est nulla ipso iure, & non transit in rem iudicatam. l. j. & ibi Bart. C. si tutor ex fall. alleg. Idem, si contra absentem ex iusta causa. l. si pretor. §. Marcellus. ff. de iud. & Soc. in consil. xvij. col. viij. in primo

153 vol. ¶ **¶** Vicimus quartus casus est generaliter in omni sententia nulla, que nunquam transit in rem iudicatam: imo semper po-

test retractari. text. est cum gl. & ibi plenē Bart. in l. si expressim. tam, quoad appell. ¶ **¶** sed vsque ad quod tempus potest retractari, & dici de nullitate: Vera conclusio est, quod vsque ad xxx. annos, & nō vitra: vbi nō vertitur periculum anime: alias possit agi etiam vlti in perpetuū ita declarat Car. in cle. j. in xiiij. que. ff. de re iud. & Sali. in l. si prætes. C. quo. & quando iud. & Spec. in tit. de sentent. §. iuxta. in fi. & Philip. in c. dilecto. col. v. ver. quāto queritur & c. de appell. & Bal. in l. data opera. col. xv. in fi. versic. fed quid si bannitus & c. qui accu. nō pos. ¶ **¶** Vltimū super hac materia est scien dum quod in omnibus casibus, in quibus sententia nō transit in rem iudicatā, debet ab ea appellari infra decem dies, si est ab ea appellandum, sicut ab alijs sententijs, alijs elapso decennio appellari non potest, sed solum per viam querelę possunt tales sententię reuocari, & nō potest adiri iudex appellantis: quia per lapsum decem dierū tollitur remedium deuolutiui. gl. est in singularis & ibi Abb. in c. ad reprimendam. in ver. suspendatur. de offic. ord. & idem Abb. in cap. consanguinei. col. pen. & si. de re iud. & Abb. in c. ex parte. col. iij. ver. concludo breuiter & c. de rescrip. spo. & Felyn. in c. lator. col. iij. & v. versic. tertia declaratio & c. de re iud. & Philip. in c. directē. col. pen. de appell. vbi plus dicit, q̄ si ab istis sententijs contingat ap-

pellari, & appellatio deseritur, remanet sententia firma, sicut in aliis causis. Vnde conclusiue quò ad remedium appellacionis, in nihilum differit iste ab aliis causis: imò dicunt doctores in locis præalleg. maxime Abb. & Fely. quòd quando iudex aditur per viam querelæ, non debet simpliciter admittere querelam, sed debet prius summarie faltem te informare de iniuria vel errore commisso in sententia, de qua materia vide quod dixi supra in iiiij. parte in xx. distinct. vbi remissime ad ea, quod dicitur sum in in sequ. acta de appellacione.

Robertus Maranca. V. l. D.

De Appellatione. Eius definitio, cum vnde, quando qualiter, quibus, & ad quem vsu sume cõpetat. Iudicium à quo, & Iudicis ad quẽ, nomen. Idem & terminus suspensio causarum.

SECUNDVS ACTVS.

- 1 Appellatio quid sit.
- 2 Prauocatio quid sit, & in quo differat ab appellatione, & nu. 6
- 3 Appellatio fit à minori iudice, ad maiorem, non contra.
- 4 Appellatio à granamine illato & inferendo fieri potest.
- 5 Appellatio quid proprie dicatur.
- 7 Relatio quid sit, & quot modis accipiatur, & nu. 8
- 8 Consilium quando habendum est à iurisperito, debet iudex formare punctum seu casum in presentia trium

que partis, & illius dare copiam paribus.

9 Copia literarũ iudicis, in quibus scribitur casus transmittendus iurisperito pro consilio petenti dari debet non autem nomen iudicis sui iurisperitis.

10 Relatio est actus suspensiuus sicut appellatio: & ea pendente, nihil potest innovari.

11 Reclamatio quid sit, & quando licet habeat.

12 Supplicatio quid sit.

13 Remedium extraordinarium supplicationis admittitur, nisi cesset remedium ordinarium appellacionis.

14 Verus contumax non appellat, neq. potest supplicare.

15 Supplicatio in quibus differat ab appellatione, & in quibus conueniant, & nu. 16. cum plur. seq.

16 Supplicatione pendente, fit executio cum satisfacione.

17 Supplicatio fit ad eundem iudicem.

18 Supplicatio concernit gratiã & conceditur ex mera principis benignitate.

19 Supplicans non tenetur referre expensas, quatinus nihil probauerit.

20 Supplicans non potest ante diffinitiuam sententiam.

21 Supplicare non licet, nisi semel tantum.

22 Supplicans negligentiam suã vel aduersarij circumventionem allegare debet, sed non iudicis iniquitatem.

23 Supplicatio eadem die potest fieri vna voce, qua fertur sententia, sed postea non, nisi in scriptis.

24 Recusatio iudicis suspecti, quando locum habeat, & ex quibus causis potest iudicis suspicio allegari.

25 Exceptio recusationis iudicis, ante litem

tem contestatam, opponi debet ante omnes dilatorias exceptiones.

26 Causa ex quibus iudex vt suspectus recusatur, & num. 27. vsq. ad nu. 75.

27 Iudex recusatur ratione magnæ familiaritatis.

28 Vicarius potest recusari, vt suspectus ex sola suspitione sui ordinarij.

29 Iudex consanguineus vel affinis alterius partis, recusatur.

30 Iudex æqualiter conuictus vtrique parti, vt suspectus recusari nõ potest.

31 Familia recusatur, vt suspecta, ex suspitione sui domini.

32 Iudex in causa propria quis esse non potest.

33 Imperator vel rex non debet esse iudex in causa propria, sed debet illam delegare.

34 Princeps potest esse iudex in causa propria, quam habet cum suo subdito, & ceteris, si cum non subdito.

35 Inimicitia est in ista causa suspitionis iudicis.

36 Iudex consanguineus inimici mei recusatur.

37 Inimicus meus dicitur, qui copulat parentelam vel amicitiam cum inimico meo.

38 Iudex commensalis alterius partis, vel inimici alterius partis, repellitur.

39 Iudex alterius partis contreraneus, non recusari potest.

40 Subditus aduersarij, repellitur à iudice dicendo.

41 Iudex subditus inimici mei, etiam meum non contententis, recusatur.

42 Aduocatus non potest esse iudex in eadem causa, sed in alia sic.

43 Amicitia modica non sufficit ad recusandum iudicem.

44 Iudex, cui pars in auro secretè allocatur, ab altera parte potest recusari.

45 Iudex qui animosè & iniuste seu extraiudicialiter contra aliquem procedit, recusari potest.

46 Iudex habens causam consimilem causæ quam habet indicare, à iudicando remouetur.

47 Inimicitia ad recusandum iudicem causatur ex lite, quam quis habet cõ eodem iudice, tanquam privato.

48 Inimicus recusat etiam is, qui non ruit aliquem admittere ad osculum pacis maxime in ecclesia.

49 Inimicus iudicis inducunt instam causam ipsum recusandi.

50 Inimicus recusat, qui non salutat iudex in causa propria, sed debet illam delegare.

51 Prelatus in causa sua ecclesie potest delegare.

52 Princeps potest esse iudex in causa propria, quam habet cum suo subdito, & ceteris, si cum non subdito.

53 Iudex petitus ab vna parte, potest per alteram recusari.

54 Testis in vna causa, non potest in eadem esse iudex.

55 Iudex non potest recusari in causa in qua eius filius, vel consanguineus seu commensalis fuit aduocatus.

56 Canonici, coram quo eisdem ecclesie canonici litigat, post per partem aduersam recusari.

57 Suspicio excluditur ex pari ratione dicendo.

58 Iudex quis esse non potest in causa eius, cuius alius fuit familiaris suus.

59 Socius non potest esse iudex in causa, socii.

60 Iudex qui se impetrari procurant, vt suspectus recusatur.

- 61 Index, a quo est appellatus, redditur suspectus appellanti.
- 62 Index, qui ab altera partium donatione accepit, et suspectus remouetur.
- 63 Index, a quo est interrogatus index in causa appellationis, in illa suspectus redditur.
- 64 Inimicus reconciliatus, redditur suspectus in iudicando & a testimonio repellitur.
- 65 Index repellitur in causa, quae ipsius modum vel incōmodum spectat.
- 66 Index pretio vel prece corruptus, a iudicando remouetur.
- 67 Causa ardua & subiles, non sunt grossis iudicibus & imperitis committenda.
- 68 Index nimis feruus & crudelis, a iudicando repellitur.
- 69 Index indiscretus potest recusari.
- 70 Index, qui iniquus esse consuevit, recusari potest.
- 71 Index alterius partis compater, repellitur a iudicando.
- 72 Index, qui non vult audire aduocatum in causa, quamvis clara, potest recusari et suspectus.
- 73 Causa quilibet sufficiens ad remouendam procuratorem vel arbitrum, sufficit ad remouendum iudicem.
- 74 Suspectio contra iudicē superueniens in causa potest in quacunque iudicij parte opponi, etiam post conclusionē.
- 75 Exceptioni opposita renuntiare censetur litigans post reclamationem coram iudice recusato. & num. 331. & 413.
- 76 Recusari non potest index per eum, qui illum impetrat.
- 77 Restitutio in integrum, quid sit, & quis sit eius effectus.
- 78 Restitutio in integrum datur mi-

noribus.

- 79 Minor aetas de iure cōmuni dicitur, usque ad xxx. annos. & aetas xxx. annorum, legitima dicitur.
- 80 Maioribus datur in integrum restitutio ex causa a generali, si quia mihi iusta causa esse videbitur.
- 81 Maioribus lesis vltra dimidiam iusti pretij, datur restitutio in integrum.
- 82 Restitutio ex l. i. C. de rescind. vendi. petitur usque ad triginta annos: alia vero restitutiones usque ad quadringennium.
- 83 Ecclesia restituitur in integrum, tam in contractibus, quam in iudicijs, & qualiter.
- 84 Capitulum ecclesie, an & quando restituitur in integrum.
- 85 Hospitalibus, p̄ijs locis, omnibusque collegijs & congregatiōibus p̄ijs datur restitutio in integrum.
- 86 Rusticus quō non potest peritiores consulere, habet restitutionem in integrum.
- 87 Vniuersitas, ciuitas, castrum, vel villa habent beneficium restitutionis in integrum.
- 88 Militia sola non prabet beneficium restitutionis in integrum, sed occupatio in militia expellente.
- 89 Mulier, siue maior, siue minor, restituitur in regno, etiam si veniat et aulicis laudata, & non datur vltra bis, & dicitur primum & secundum beneficium.
- 90 Restitutio concessa in causa principali non datur in accessorijs.
- 91 Iuramentum per minorem super contractu prescriptum, impedit restitutionem in integrum.
- 92 Minori litiganti per procuratorem a seip

- a seipso constitutum, cū iuramento, non datur beneficium restitutio in integrum.
- 93 Vniuersitas constituens procuratorem ad contrahendum cum iuramento, non restituitur.
- 94 Mulier litigans per procuratorem cū iuramento, an restituitur in integrum.
- 95 Restitutio in integrum patens, contrahere non dicitur, sed potius rationem habere.
- 96 Pendente causa restitutionis in integrum, nihil est innovandum.
- 97 Petitio restitutionis aduersus sententiā principis, nō impedit executionē.
- 98 Executio sit contra petentem malitiosē restitutionem in integrum.
- 99 Restitutio aduersus decretum affirmationem non impedit executionem.
- 100 Restitutio in integrum, an peti possit in casu quo non licet tertio prouocare.
- 101 Actor sequitur forum rei in causa restitutionis, fallis in clerico & ecclesia.
- 102 Querela, quid sit, & in quo differat ab appellatione. Quando locum habeat, & quot modis accipiat.
- 103 Querela intentari potest contra sententias, quae non transeunt in rem iudicatam: quando ab eis non est appellatum.
- 104 Querela intentatur coram eodem iudice, sicut supplicatio.
- 105 Attentata renouantur per viā querelae: in casu, quo non ligantur manus iudicis per appellationem.
- 106 Appellans in casu prohibito, deuoluit causam iudici ad quem: et si videt gravamen, potest illum corrigere non tamen ligat iudicem ad quem.
- 107 Querela competit, quando iudex

tardat causam expedire.

- 108 Querela, terminus, quos habet significatoues.
- 109 Querela, quae sit querimonia, & lamentatio, qualiter inter se differant.
- 110 Reductio ad arbitrium boni viri, an impediatur executionem, & in quo differat ab appellatione.
- 111 Materia reductionis quotidiana est.
- 112 Reductio usque ad triginta annos, peti potest. & num. 260.
- 113 Sententia arbitri emolgetur taciturnitate x. dierum, sed arbitratoris triginta annorum.
- 114 Reductio coram quo uidet petatur.
- 115 Reductio an peti possit contra laudatū super compromisso iurato, & an saltem sit necessaria ad iuramentum absolutio.
- 116 Dilatio est actus suspensiuus, & dilazione pendente, conueniunt iudicis officium.
- 117 Appellatio qualiter fiat & num. 121.
- 118 Appellatio nomen appellantis, & appellati & continentiam sententiae, a qua appellatum continere debet.
- 119 Appellans, Apostolos in instanti petere debet, aliis non valet appellare, sed hodie in Regno non requiritur in instanti numero 405.
- 120 Appellatio facta, non expresso nomine iudicis, ad quem licet quis simpliciter dicat, appello, vel appello ad iudicem competentem, valet.
- 121 Appellatio per appellatorem coram e, a quo praesentari debet infra dies decem, si eius copia haberi potest, aliis potest interponi coram honestis personis, vel corā iudice, ad quem.
- 122 Appellatio potest praesentari iudici, etiam non sedenti pro irribnals: in omni lo

- omni loco imo fidei actorum magistro
 123 Appellatio fit etiam per verba sub-
 mitto me protestationis iudicis.
 124 Appellatio a diffinitiva potest vna
 voce incontinenti fieri: ex intervallo
 vero non nisi in scriptis
 125 Appellatio quando dicitur fieri in
 continentibus: & quando ex intervallo.
 126 Appellatio ab interlocutoria in scri-
 ptis fieri debet.
 127 Appellatio in scriptis qualiter. &
 quando dicitur fieri. & num. 129.
 128 Appellatio vna voce, que incōtinē-
 ti fit, debet fieri iudice presentē & pro-
 tribunali sedente aliis non valēt.
 130 Appellatio ab interlocutoria habēte
 vim diffinitivam fit sicut a diffinitiva
 vna voce incontinenti. & sine expres-
 sione cause graaminis. & num. 145.
 131 Appellatio semper potest fieri in cau-
 sis bi enioribus vna voce etiam ex
 intervallo.
 132 Appellatione vna voce facta cū re-
 servatione appellandi in scriptis, &
 appellatur in scriptis, que prosequen-
 da sit. num. 133. & que ad. nu. 140.
 133 Dilatio finitur, finita causa dila-
 tionis.
 134 Appellanti ad vnum iudicem per-
 mittitur variare, & appellare ad al-
 lium infra x. dies. & prima appellatio
 reuocata censetur. & num. 139.
 135 Mandatum geminatum de eodem
 alicui factum, nihil valet secundum:
 sed tantum primum.
 137 Protestatio facta de actu cuius nihil
 operatur eueniens nihil valet.
 138 Intellectus loqui aliena. §. si ius. de ac-
 quiren. hare.
 141 Appellatio ab interlocutoria, conti-
 nere debet causas graaminis in spe-

cie nominatas: & non in genere. ne
 per relationem ad processum. & cor-
 ram iudice a quo, omnes causa ex-
 primi debent, etiam si notorie sint.

142 Notorium non releuat ab onere pro-
 pondendilicet releuet ab onere pre-
 bandi.

143 Appellatio a diffinitiva, causas gra-
 minis continere debet in omnibus
 casibus in quibus appellatio est pro-
 hibita a lege, vel ab homine.

144 Appellatio ab interlocutoria, valet
 sine causa graaminis, quando dicta
 causa in mero iure consistit.

145 Appellatio extraiudicialis, an requi-
 rit ex professionem cause graaminis.

147 Appellatio ab interlocutoria iustificatur
 ex eisdem causis antiquis: sed a
 diffinitiva etiam ex nouis. & num. 149.

148 Appellari potest a diffinitiva sen-
 tentia, etiam si sit iuste lata.

149 Appellatio a diffinitiva ex nouis
 actis, potest iustificari.

150 Appellans, producere nō potest testes
 super eisdē articulis: sed solum super
 nouis dependentibus a veteribus: sed
 solum super re in causa principali de-
 ducta: non autē super alia. & num. 151.

151 Appellans, eandem rem ex noua
 causa prosequi potest.

152 Agens ex testamento, vt heres, &
 succumbens, propter testamentum
 inualidum, potest in causa appella-
 tionis agere ab intestato.

153 Appellans ab interlocutoria, non as-
 probationes producere potest, super
 causa antiqua expressa in appella-
 tione probationem requirente.

154 Appellans ab interlocutorias potest
 se iustificare ex noua causa, que sibi
 de nouo superuenit.

Appellans

155 Appellans ab interlocutoria, nouas
 causas coram iudice appellationis de-
 ducere potest, quando ad illas per iudi-
 cem a quo non fuit admissus.

156 Appellans a diffinitiva potest in ea-
 dem appellatione deducere graui-
 sibi illatum per interlocutoriam etiam
 ex nouis causis.

157 Appellatio ab interlocutoria contra
 cotumacem, potest ex nouis causis &
 ex nouis probationibus iustificari.

158 Appellans ab interlocutoria conti-
 nentem graaminem irreparabile potest iu-
 stificare ex nouis probationibus.

159 Appellans ab interlocutoria habentem
 vim diffinitivam potest per acta no-
 ua iustificare.

160 Appellatio a diffinitiva suspendit
 iurisdictionē iudicis a quo. Idem pen-
 dente decedendo dato ad appellatum.
 & num. 162.

161 Appellatio ab interlocutoria nō su-
 spendit manus iudicis ante inhibiti-
 onem & potest procedere vsq; ad diffi-
 nitivam, parte non citata. & num. 156.

163 Appellatione pendente iudex non
 innovat contra appellantem: sed sic
 contra tertium, vnde pendente appel-
 latione vnus ex reus debendi, potest
 alius conueniri.

164 Appellatione pendente potest iudex
 compellere litigantem ad cautendum.

165 Appellatione pendente potest patro-
 nus qui appellantem presentauit in
 beneficio alium presentare. & iudex
 a quo illam admittit.

166 Debitor suspectus de fuga capi po-
 test pendente appellatione.

167 Appellari non potest a sententia
 excommunicationis vel interdicti. &
 num. 340.

168 Excommunicatus beneficii fructibus
 & distributionibus quotidianis prius
 re debet etiam si appellat.

169 Excommunicatus appellare potest
 a declinatoria iudicis.

170 Appellatione pendente, a censura
 futura excommunicatio postea lata
 est ipso iure nulla.

171 Appellatione manifeste friuola &
 frustratoria contra leges interposita,
 potest iudex innovari, & procedere
 ad executionem.

172 Appellatio non ligat manus iudicis
 in omnibus casibus, in quibus appel-
 lare non licet.

173 Appellatio a possessorio non tardat
 executionem.

174 Appellatio a decreto affirmatiuo,
 non impedit executionem. & num. 310.

175 Appellatio in actis notorijs nō im-
 pedit executionem.

176 Appellare non potest notorie cri-
 minosus.

177 Fructuum sequestratio appellatione
 pendente fieri potest.

178 Carceratus appellans nihilominus
 detinetur.

179 Carceratus ad superiorem mittendus
 ad ipsius carcerati expensas cum ca-
 stodibus mitti debet.

180 Alij soli potest excommunicatus ap-
 pellatione pendente.

181 Appellatione pendente potest iudex
 pro appellante innovare.

182 Appellatione pendente potest iudex
 beneficium sequestrare.

183 Appellatione pendente iudex atten-
 tata per appellationē potest reparare.

184 Appellatione pendente potest iudex
 ponere substitutum in benefi-
 cio in contumaciam beneficiarij resi-
 dere

- dere nolentis.
- 185 Appellatione pendente, potest index attendere omnia illa, quae tendunt in faciliorem exitum cause appellationis.
- 186 Taxatio expensarum fieri potest, etiam pendente appellatione.
- 187 Administrator loci p[ro]p[ri]i, compellitur ad reddendum rationes, appellatione pendente.
- 188 Appellatione pendente, fit executio ac si nunquam esset appellatum.
- 189 Appellationem desertam esse quis index pronuntiet. & num. 398
- 190 Appellari potest à sententia, per quam pronuntiat appellatione esse desertam.
- 191 Appellatione deserta, quae practica seruat in regno circulariter obtinendas, & decretum pro executione.
- 192 Citatio partis non requiritur quando appellatio pronuntiat deserta.
- 193 Appellatio iudicis in syndicatis, non impedit executionem. & num. 281
- 194 Appellatione pendente, potest index à quo, statueret terminum appellanti ad proseguendum, & qualem terminis, & ad quid possit illum statuere. num. 224
- 195 Appellatione pendente, potest index examinare testes senes & valetudinarios ad perpetuam rei memoriam.
- 196 Inhibitio superiorum legitime interposita, cum cause cognitione, & parte citata, ligat manus iudicis, alià species, & non ligat quando appellatio est friuola & iniusta.
- 197 Inhibitio iudicis contra ius facta, non inducit nullitatem actus postea gestis.
- 198 Appellatio ab interlocutoria impe-

- dit processum ad vteriora, quando index à quo desit appellatio.
- 199 Index tenetur deserere appellationem iustè causa interposita: aliàs puniatur, & quae poena puniatur.
- 200 Appellatio admissa à iudice cum clausula si & in quantum, an habeatur pro admissa vel non admissa.
- 201 Appellatio ab interlocutoria suspendit executionem quando sententia continet grauenam irreparabile.
- 202 Appellatio hodie infra 2. dies fieri debet, siue fiat à diffinitiva siue ab interlocutoria, & a quocumque grauenam & actus, etiam extraiudiciali.
- 203 Appellari debet iure Tigestorum & Codicis in causa propria, infra biduum, in aliena, intra triiduum.
- 204 Ignoranti sententiam contra se latam non currunt decem dies statuti ad appellandum.
- 205 Appellatio etià post decem dies fieri potest, quando sententia grauenam successum continet.
- 206 Appellari potest die feriato, etiam ad honorem Dei.
- 207 Appellatio nomine alieno sine mandate facta, ratificari debet per dominum infra decem dies à die scientiae, aliàs non valet.
- 208 Appellatio infra decem dies apostolorum petere debet, de iure communi, scilicet per constitutionem regni. nu. 210. & 405
- 209 Tempus petendi apostolorum, quando currere incipiat, an à die sententiae vel à die appellationis. Quae questio superuacua est in regno. nu. 211
- 210 Apostolorum recipiendorum gratia potest index statuere breuiorem terminum de iure canonico infra quem si non petantur, appellatio deserta remanet.

Apoſt

- 213 Apostoli expensis appellantis dari debent.
- 214 Apostolorum plures sunt species in materia appellationis.
- 215 Apostoli vnde dicantur.
- 216 Apostoli an sint petendi in extraiudiciali appellatione.
- 217 Appellationum tempora in proseguendo quae sint, & quid seruiant iure communi, & quid per constitutionem regni.
- 218 Appellationis tempora inducta per constitutionem regni, non procedunt in curia ecclesiastica.
- 219 Protestatio an requiratur, quod fiat per appellatorem impeditum proseguere. & num. 222
- 220 Appellatio an dicatur deserta per lapsam primi anni: & sic primi factis, ut possit index sententiam exequi. verò debeat expectare secundum annum.
- 221 Fatale primum & secundum, quod dicitur, & vnde dicitur.
- 222 Index à quo lapsio terminus ad appellandum non potest sententiam se latam exequi, nisi prima parte citata.
- 224 Appellatio deserta efficitur, etiam elapso termino breuiore statuto per eum ad proseguendum & num. 401
- 225 Terminus proseguendi appellationem potest consensu partium prorogari, & num. 229.
- 226 Instantia cause principalis vel appellationis, an suspendatur per commisionem, & num. 231.
- 227 Instantia cause appellationis maioris est praedictis, quam causa principalis.
- 228 Appellatio deserta per decursam fatali, nec impetratione reparari potest.
- 229 Prorogare tempus & suspendere, appellationis interpetando tempus decem dierum non possunt prorogare partes nos, index.
- 232 Terminus quinquaginta dierum, astringens in regno prosecutionem appellationis, intelligitur à diffinitiva, & non ab interlocutoria, nisi vim habeat diffinitivae.
- 233 Appellatio an causam appellationis prosequi possit appellans non prosequitur, & infra quod tempus.
- 234 Libellus nec litis contestatio nō requiritur in regno, in appellationis causa: cum incipiat à processu apertura.
- 235 Appellari potest ab omnibus iudicibus: nec iniuria facti iudicis appellans. & num. 222
- 236 Appellatio, est definitio quae datur oppressis contra iniuriam iudicis, & omnibus est permessa. & nu. 329.
- 237 A principe non appellatur.
- 238 Rex Siciliae, Monarcha dicitur.
- 239 Sententia praefecti pratoris in appellabilis.
- 240 A sententia sacri consilij non appellatur.
- 241 Sententia sacri consilij, vim legis habet.
- 242 Appellari nō potest à senatoribus.
- 243 Appellari nō potest à sententia Ducis Venetiarum.
- 244 Ab episcopo prorogato, non appellatur.
- 245 A sententia iudicis prorogati vel de communi consensu partium, potest appellari.
- 246 A iudicio fortis non appellatur.
- 247 Restitutio in integrum, aduersus in dicitum fortis peti non potest.
- 248 Appellari nō potest à mereo executoro.
- 249 Appellatio non est permessa à promittente de exequendo.

- 350 Sententia arbitri parendum estimatur in pena.
- 351 Ex compromissi sententia actionem neque exceptionem nasci. & quando emolumenta tacite vel expresse dicitur. & quid in arbitratore. num. 277. & 280
- 352 Clausulato manente pacto in compromissi appofita quid operetur. & num. 277
- 353 Iuramentum in compromisso appofitum quid operetur.
- 354 Iudiciorum compromissum mandatur executioni sine alia emolagatione.
- 355 Sententia arbitri rem iudicat. & in arbitratu iniquitatem continens, rescinditur per doli exceptione quae impedit executionem, etiam post decem dies, & exigit penam & interesse.
- 356 Reductio habet locum solum in sententia arbitratoris, & non arbitri.
- 358 Compromissum bene clausulatum, proinde hodie fit a notariis in regno, rigeat nisi laudem manifestam contineat iniquitatem.
- 359 Appellare non licet hodie ab arbitri sententia.
- 360 Intell. l. fissa societatem. §. Arbitrorum. ff. pro socio.
- 361 Sententia arbitri iuris appellatur.
- 362 Arbitri electi secundum regiam pragmatice arbitri iuris dicuntur: & qualiter ab eis appellatur, & ad que.
- 363 Arbitrorum sententia hodie in regno reuocari possunt a iudice loci per viam reclamationis.
- 364 Appellari non potest a iudice, qui reuocatus grauenam, quod fuerat comminatus.
- 365 Appellari potest ad Papam ab omnibus sententiis manifestam iniquitatem
- continuentibus supremorum iudicum.
- 366 Appellari potest a vicariis supremorum iudicum: quibus ab ipsis prius capitalibus appellari nequeat.
- 367 Appellari potest non solum ab actibus iudicialibus, sed etiam extraiudicialiter factis tam a iudice, quam a parte.
- 368 Appellatio extraiudicialis, que fit in causa beneficali, habet vim citationis: & est mirabilis effectus.
- 369 Appellare non potest tertio super eisdem, qui in duplici appellatione succubuit.
- 370 Appellari potest tertio, quando per tertiam sententiam inseritur novam grauenam.
- 371 Appellatio qualis est, est communis trinijs; partu: mutatis, & licet appellatus non possit per se appellare potest tamen appellationi aduersarij anbarere.
- 372 Appellatio licet tertio fieri non possit: potest tamen de nullitate sententia di, & succens super ista nullitate potest iterum appellare, tanquam a nouo grauenam.
- 373 Continuat versus non appellat.
- 374 Continuat versus quis dicatur. & quis scilicet. num. 277. & 279
- 375 Continuat peremptorie citatus ad sententiam audiendam, non auditur appellans.
- 376 Continuat versus non allegat litem pendentiam, nec potest supplicare.
- 377 Continuat scilicet an mulctari possit, & quid seruetur in regno.
- 378 Pena contumacia in iure tatenno vel augusali, iuxta regni consuetudinem, intelligitur contra verum contumacem, & non contra scilicet.
- 380 Continuat versus non appellat a cond

- condemnatione, neque taxatione expensarum.
- 291 Conuictus & sponte confessus non appellat, secus si sit conuictus sed non confessus, vel confessus: non tamen sponte, sed formidine tormentorum.
- 292 Appellatio in factis notariis non admittitur, nisi iuratur causa rationalis.
- 293 Fabricantes falsam monetam, puniendi sunt ultimo supplicio, sine appellandi remedio.
- 294 Damnatu de rapto virginis, appellare non potest.
- 295 Latro in signis & famulos seditionis, vel aliusvis factiois auctor, non auditur appellans.
- 296 Appellatio non admittitur in crimine lese maiestatis.
- 297 Condemnatus de crimine simonie, non appellat.
- 298 Appellatio non est permessa condemnato de heresi.
- 299 Condemnatus pro debito publico seu fiscalis, non appellat: nisi quando scilicet tractat de lucro.
- 300 Officialis condemnatus a proprio iudice, in male gestis, de officio non appellat.
- 301 Officialis in syndicatu condemnatus, non potest appellare.
- 302 Ab interlocutoria non appellatur de iure ciuili. Secus de iure canonico.
- 303 Appellari non potest in causa rbi de decima agitur.
- 304 A sententia diffinitiva lata super possessorio non appellatur, ad effectum retardandae executionis.
- 305 Appellatur a possessorio de iure canonico.
- 306 Appellari potest a sententia sequestri.
- 307 Ab interlocutoria lata in possessorio, potest appellari. & quasi rati.
- 308 Appellatio in possessorio valet, & suspendit executionem quoad eius gratia non potest reparari in petitorio, id est quoad fructus expensas, & inter esse: quae impedit executionem. num. 299.
- 309 Appellari in possessorio, quando quis inuiti & sine causa possessione priuatur.
- 310 Appellari, quod possit in possessorio, quando magnum est prauidium: & quia est difficultis probatio in petitorio: & tunc suspendit executionem.
- 311 Appellatio in possessorio valet quando missus in possessionem, iuratur fructus.
- 312 Appellari potest a possessoria mista.
- 313 Appellatur a sententia dolo iudicis super possessorio lata.
- 314 Appellari potest, quando de possessorio tractatur, per viam contractus, & non per momentaneum iudicium.
- 315 Appellatio fieri non potest ab actis, quem quis semel approbant.
- 316 Appellari non potest, quando creditor hypothecaria agit ad auocandum pignus & qualiter.
- 317 Agens hypothecaria, petitorio & non possessorio agere dicitur.
- 318 Appellari quod non possit a sententia lata in Sannano interdictio.
- 319 Appellari quod non potest a decreto adfessentia, idem in omnibus decretis affirmatiuis ad effectum retardandae executionis, sed potest de nullitate dici, & quae sint ista decreta.
- 320 Testamentamentum aperitur, vel ne scriptus haeres in possessionem mittatur non appellatur.
- 321 A sententia lata in interdictio, quo

- um bonorum non appellatur.
- 313 Appellari non potest à nominatione publici muneris, vilitate primati. Secus si est publicum, etiam vilitate: quia potest appellari.
- 314 Collectas solvere tenetur exceptus, qui describitur in libro soluentium collectas. si infra decem dies non appellat.
- 315 Appellari non potest in causis minimis & breuioribus, & presertim in Regno, in causis duarum vicinarum.
- 316 Intellectus l. & in maioribus. C. de appellatio.
- 317 A sententia absolutoria lata in causa criminali, ex mero officio, vel ad denuntiam non potest appellari.
- 318 Appellari non potest à sententia torturae in casu, quo constat per unum testem de visu & publicam famam.
- 319 Appellatio non admittitur, in casibus celeritatem requirentibus.
- 320 Condemnatus super actione ad exhibendum non appellat.
- 321 Appellari non potest, quando causa decisa est per iuramentum delatum, vel relatum.
- 322 Clericus regularis non potest appellari sine correctione abbatis.
- 323 Clericus secularis appellat à correctione.
- 324 Abbat maior est potestas in monachum regularem quam episcopi in clericum secularem.
- 325 Appellari non potest, quando causa commissa est per principem appellatione remota, & qualiter hoc procedat.
- 326 Princeps solus in rescriptis clausulae appellationis remota, viuit.
- 327 Clausulae appellationis remota, qui sint effectus & quid operetur.
- 328 Clausula appellationis remota, nihil operatur in praeiudicium tertij.
- 329 Princeps potest appellationem tollere.
- 330 Appellationis potest tacite & expressè renuntiari, etiam infra decem dies, & per dictam renuntiationem non potest quis ulterius appellare.
- 331 Litigans coram iudice à quo, post appellationem interpositam appellationem renuntiare videtur. & num. 413.
- 332 Retractioni ante sententiam renuntiare non potest. Secus in appellatione.
- 333 Appellationi renuntiari non potest nolente appellato.
- 334 Appellatio finiola est ab omni actus prohibita, & qui finiole appellat potest ut contumax excommunicari, & alias penas patitur.
- 335 Limitatio de gloss. in l. j. §. fina. ff. de qui. appel. non li.
- 336 Appellatio finiola, seu frustratoria, vel temeraria, quae dicitur.
- 337 Appellari temere & finiole, iniuriam iudici facere dicitur. Secus, si iuste.
- 338 Limitatio. l. & in maioribus. C. de appellatio.
- 339 Appellari non potest à iuramento in litem, de iure civili. Secus de iure canonico.
- 341 Appellari non potest à sententia nulla.
- 342 Appellans, qui nihil produxit in causa principali, non auditur nisi reseruit expensis.
- 343 Appellatio generalis ab omni gravamine quod possit alicui irrogari, non valet.
- 344 Appellari non potest à mandato, quod quoniam in ecclesia sua resideat.
- 345 Appellatio non permittitur ab actum secundum leges factum.
- 346 Appellari non potest à breuitate termini ad probandum in causa feudali.

Appo

- 347 Appellatio non est permissa à decreto, quod quis sui habitus pro confesso, ex eo, quia voluit se examinare, ut principalem.
- 348 Conuictus de furto manifesto, appellare non potest.
- 349 Minus de crimine poena legitima, quia confessus est delicti non appellat.
- 350 Appellari non potest à mandato facto, ut quis declararet an scriptura sit sua.
- 351 A reuocatione delegationis causae non potest appellari.
- 352 Appellari non potest ab eo, cui est commissa causa secundum conscientiam.
- 353 A iudice balente potestate indicandi, secundum eius arbitrium, quod posuit appellari.
- 354 Appellari non potest ab omni actu, a lege in potestate iudicis commissum, & non in necessitate.
- 355 Appellatio ab omni interlocutoria, est permissa in omnibus casibus, in quibus non est permissum appellare à diffinitiva, & qua sit ratio.
- 356 Leges prohibentes appellationem, sunt odiosae & restringendae.
- 357 Appellatio debet fieri ad superiorem proximum: non autem ad distantem, obmissio medio.
- 358 Appellatur a quoque prince, ad Papam obmissio medio, de iure canonico: sed de iure civili non appellatur ad principem, obmissio medio.
- 359 Appellari non potest ad Papam à subdelegato, quando subdelegans alicui sibi reseruat, sed debet appellari ad proximum subdelegantem, & hoc procedit si excipiatur, alias secus. & num. 357.
- 360 Appellatur ad legatum Papae, & etià ad patriarcham, obmissio medio.
- 361 Scholaris appellare potest ad principem, obmissio medio: & ab omni gravamine.
- 362 Appellatio ad superiorem, obmissio medio valet si non opponitur.
- 363 Conuictus de inducere potest, ut appellatur ad superiorem obmissio medio.
- 364 Appellatur ad superiorem, obmissio medio quando medius est inhabitus, vel suspensus.
- 365 Arbitri eliguntur, quando episcopus cum subditio sua iungat, & ab eis ad Papam appellatur. Idem, quando appellatur ab arbitris ecclesiae super reuocatione suspecti.
- 366 Appellari hodie potest in regno, à quoque iudice, ad Regem, vel ad magnam curiam vicariam, obmissio medio.
- 367 Appellari potest ad principem obmissio medio à subdelegato principis, quando subdelegatus nihil sibi reseruat, alias secus. & nu. 375.
- 368 Appellatur obmissio medio, quando proximus superior est impediens: vel cui inferior à quo appellatur, indicauit.
- 369 A vicario non appellatur ad eum, qui eum dedit vicarium, sed ad superiorem ipsius dantis.
- 370 Appellari non potest à vicario generali ad episcopum, secus à vicario foraneo vel trinali.
- 371 Restitutio in integrum peti potest, contra sententiam episcopi, coram eius vicario: & contra.
- 372 Appellatur a vicario principis, ad ipsum principem.
- 373 Vicarius episcopi, ordinarius dicitur in his quae de iure communis in eum transferuntur: secus in his quae non transferuntur, nisi specialiter sibi per episcopum committantur, prout in his causis cri-

M 3 min

minales, & beneficiorum collationes quia in his est delegatus. & ab eo appellatur ad episcopum committentem.

374 Appellari potest à delegato episcopi ad vicarium suum.

375 Appellatur ad delegatam à sententia delegati. & non ad alium superiorem. Quid autem de subdelegato.

376 Appellari non potest ad legatum, qui ob suam suspensionem delegavit.

377 Imperio vacante appellatur ad Papam, obmissio medio.

378 Appellatur ad decuriones civitatis, quando absit iudex appellantis.

379 Episcopus civitatis adiri potest, si iudex iniustitiam facit.

380 Appellatur ad delegatam laicam, quando causam commisit episcopo non autem ad Papam.

381 Appellatur ad superiorem ecclesiasticum quando, iudex ecclesiasticus & secularis super eadem causa iudicaverunt.

382 Reductio fit ad superiorem ecclesiasticum, quando clericus & laicus sunt arbitratores.

383 Laici inquisiti simul cum clerico à iudice seculari, omnes debent remitti ad iudicem ecclesiasticum.

384 Appellatur ad capitaneum civitatis, ab iniusto decreto decurionum.

385 Appellationis iudex esse non potest, qui merum & mixtum imperium non habet.

386 Appellatio fit ad episcopum à iudice laico, pronuntiante se competentem in causa spirituali.

387 Appellari potest ad magnam curiam vicarie ab omnibus sententis & omnium iudicum ordinariarum Regni.

& etiam à delegato Regni.

388 Index à quo, tenetur omnem appellationem admittere. aliàs punitur de in re civili & canonico.

389 Index à quo, nihil potest intentare, appellatione pendente: vel decedendo ad ad appellandum; & innovata renouatio per remedium attentatorum.

390 Attentata pendente appellatione iudiciali, aliter renouantur, quam in extrajudiciali.

391 Attentata ut renouentur, debet appellatio esse intimata iudici & parti, nam attentata ab ignorantibus appellationem, non renouatur, & renouatio parte citata fieri debet.

392 Attentatorum renouatio petitur usque ad conclusionem in causa.

393 Excommunicationis exceptio non obstat potenti revocatione attentatorum.

394 Potenti revocatione attentatorum, non potest opponi proprietatis exceptio.

395 Attentans appellatione pendente, tenetur ad fructuum restitutionem.

396 Attentata duplici via renouantur.

397 Index in dubio pronuntiare debet appellationem non esse desertam.

398 Appellationem esse desertam potest iudex pronuntiare ex officio, absque exceptione.

399 Appellatio deserta efficitur ob non prosecutionem infra legitimam tempora.

400 Appellatio efficitur deserta, si appellans non praesentat processum iudici ad quem, infra quinquaginta dies. Perum in sacro consilio est sylvius, quod causa revidetur ex eisdem alit etiam post quinquaginta dies.

402 Restitutio in integrum peti potest adversus temporis lapsum appellatione deserta infra quadriennium, *Appel*

403 Appellans impeditus à iudice, qui noivnt infra terminum literarum expedire potest appellationem processus ultra terminum decursum.

404 Appellatio in causis beneficiabilibus non efficitur deserta per lapsum termini dati à iudice: nec nunquam est deserta, quoad iudicem.

405 Appellatio an & quando efficitur deserta, ab nõ petitionem apostolorum.

406 Appellans quos actus implere debet, ut appellatio non efficitur deserta.

407 Apostolos hodie in regno non est necesse petere instantes & instantes sine, seu sufficit simpliciter & semel.

408 Appellatio non efficitur deserta, per lapsum quinquaginta dierum, quando appellans facit suam diligentiam: & per iudicem sicut: sed cessante impedimento, deservit, si non solvitur, & supra nu. 403.

409 Appellatio deserta efficitur, appellante non comparente in die statuto per iudicem ad recipiendos apostolos, etiam si iudex non revertit ad locum.

410 Appellatio ab interlocutoria efficitur deserta, eo ipso, quod non admittitur, & appellans non appellat iterum à non admisso.

411 Appellatio cessatur deserta eo ipso, quod appellans aliquod contra adversarium innovat: nisi quia ipsum solvitur.

412 Appellationis renuntiat petens dilationem ad solvendum.

413 Faciens actum incompatibilem cum appellatione appellationis renuntiat.

Secundus actus principalis qui Emergit in hac ultima parte iudicij, est appellatio. nam lata sententia diffinitiva, illa pars, quae sentit se grauam, potest ap-

pellare ad superiorem infra decem dies: vt in auctent. hodie. C. de app. Et quoniam illa materia appellationis est quotidiana & proluxa, quae in rei veritate exigeret vnum magnum tractatum: ideo obmissis superfluis, nitar hic pro aliqui introductione practicum, prout breuius poterit eam attingere & ipsam examinato per octo questiones principales, referendo dicta magis notabilia & quotidiana. Et prima quærit, quid sit appellatio. Secunda, qualiter fiat appellatio. Tertia, quid sit appellatio. Quarta, à quibus iudicibus & actibus appellatur. Quinta, ad quod iudicem appellari debeat. Sexta, quibus appellationibus sit deferendum vel non. Septima, quid possit facere iudex appellatione pendente. Octava & ultima, quado & ex quibus causis appellatio dicatur deserta.

VENIO ad primam. Et quæro quid sit appellatio. Hac diffinitione ponit Bar. in l. ij. in princ. ff. de ap. & Ab. in rub. extra. de ap. & ibi etiam Philip. similiter Bald. ponit in rub. C. eo. Et breuius obmissis aliis diffinitionibus placet mihi illa diffinitio: videlicet Appellatio est prouocatio ad maiorem iudicem ratione grauamini illati vel interdicti. In hac diffinitione ille terminus, prouocatio, ponitur loco generis: quia plus continet prouocatio, quam appellatio. Nam prouocatio est omnium actus, per quod iudicis officium seu auxilium imploratur: vt dicit

Bartol. in l. i. minoris. col. ij. vers. tertio modo legitur & c. ff. de adm. tu. intant. q. prouocatio continet appellacionem iudicalem & extra iudicalem. sed appellatio ex proprio significato continet iudicalem tantum: non extra iudicalem: vt habetur in cap. cum sit Romana. & ibi Abba. in vers. no. & Philip. in vltimo no. de appel. & item Abb. in c. fin. in j. no. de seq. pos. & fruct. vbi plus dicit, quod omnis appellatio potest dici prouocatio: sed non e contra. & sequitur Fel. in rub. de ap. in prin. ergo prouocatio est genus. l. inter agnatos. ff. de legi. & l. si quid earum. §. interempti. ff. de legat. ij. ¶ Sequitur in diffinitione, ad maiorē iudicē & c. hoc ideo ponitur: quia de natura appellacionis est, vt fiat de minori iudice ad maiorem: non enim est æquum, vt minor corrigat errorem maioris iudicis: sed potius e contra: vt notat glo. in c. ij. de confuetu. l. b. vj. vbi plus dicit, q. non potest etiam confuetudine iudici, vt appelletur ad maiori ad maiorem, vt ad parem. & sequitur Philipp. in rub. de ap. pel. & ibi communiter doctores.

¶ Sequitur in diffinitione, ratione grauaminis illati vel inferendi. hoc ideo dicitur: quia non solum ab illato, verum etiam a futuro grauamine potest appellari: vt habetur per doct. in cap. vt debitus. de ap. & dicam infra, in iij. q. quando hoc habeat locum. ¶ Super ista quæst. quia hic con-

gruentius accidit, est sciendum, q. in iure habemus plures terminos suspensiuos causarum: qui sunt isti, videlicet, appellatio, prouocatio, relatio, reclamatio, supplicatio, recusatio, restitutio, querela, reductio, & dilatio.

¶ Appellatio proprie dicitur, quando aliquis in iudicio se aggrauat ab aliquo actu iudicatio tendente in eius lesionem, habet recursum ad superiorem: vt supra declarauimus in diffinitione appellacionis: & de hoc termino loquitur totus titulus ff. & extra. de appel. ¶ Prouocatio est nomen magis generale cōprehensens appellacionem iudicalem & extra iudicalem: vt habetur in d. cap. cum sit Romana. de appell. dicitur enim actus, per quem auxilium iudicis imploratur: vt supra dixi. & not. Bart. in d. l. i. minoris. col. iij. ff. de adm. tu. quicunque enim auxilium iudicis implorat, dicitur iudicem prouocare, quandoque tamen isti duo termini. s. appellatio & prouocatio confunduntur, & vnus pro alio ponitur: vt habetur in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. & l. si actor. & l. si apud. & l. si quis prouocacione. Cod. de ap. ¶ Relatio potest multipliciter intelligi. ¶ Primo enim dicitur relatio, quando iudex cōsultat principem: puta in aliqua causa ardua: & expectat responsionem principis in illa causa, qualiter habeat in ea pcedere: vno. Specu. in tit. de rela. in prin. & de hac

hac relatione loquitur text. in l. j. & si. & ibi Bar. & Bal. C. de rela. & in c. intimastr. & ibi per Philipp. & doct. de app. ¶ Secundo modo dicitur relatio, quæ fit ex necessitate delegationis: vt quando princeps vel alius superior delegat aliquam causam alicui cum potestate procedendi vsq. ad sententiam exclusiue: & completo processu lapsum transmittit ipsi principi decidendum. nam illa transmissio processus dicitur relatio. & de hac tractatur in c. constitutus. de ap. & tangitur Ab. Philipp. & Cardi. in c. intimastr. eo. ti. vbi plus dicit, quod si est statutum tempus procedendi per principem: puta vt procedat infra duos menses: & postea processum referat non potest delegatus referre, nisi finito termino: quia processus debet expediri: infra terminum: relatio verò debet fieri post terminum, alius non valet: nisi de consensu vtriusque partis. ita tenet Philip. in d. cap. intimastr. col. iij. vers. ij. fit relatio & c. & ibi etiam Cardi. in prima columna. ¶ Tertio modo dicitur relatio, quæ fit ex natura causæ: vt quia est aliqua causa maior, puta feudalis: de qua iudex inferior cognoscere non potest: nam debet eam referre ad superiorem iudicem competentem: vt habetur in capitulo maioribus: de baptis. & in dicto capitulo, vt debitus. & dicto capitulo, intimastr. & ibi etiam Philipp. in iij. col. de appel. ¶ Quarto modo

dicitur relatio, quæ fit in regno communitur in sacro consilio: & in magna curia vicariæ: videlicet, quando viceprotonotarius committit causam in cōsilio deoulatam vni ex regis consiliariis, vt fabricato processu, in sacro consilio referat. Similiter quando regens magnæ curiæ committit causam alicui iurisperito vel vni ex iudicibus: vt fabricato processu referat votum suum. nam in isto casu ille commissarius procedit solus in causa: & facit processum vsque ad conclusionem inclusiue: & deinde scribit votum suum, & ipsum refert in consilio vel in magna curia, vna cum toto processu: & secundu- dum eius voti profertur sententia per totum consilium: quatenus ipse sacro consilio iustus videtur: & figuratur sententia sub nomine consilij seu regis maiestatis: & de hac relatione est ritus magnæ curiæ in nu. 161. qui incipit, item seruat dicta curia committere causas & c. & de hac relatione loquitur duæ decisiones consilij. Neapo. quarum vna est in nu. 28. & alia in nu. 47. ¶ Quinto modo dicitur relatio, quando perit consilium iurisperiti in aliqua causa: puta quando iudex idiota vult ferre sententiam secundum consilium iurisperiti: nam transmittit processum iurisperito vna cum literis relationis: in quibus literis narrat causam, super quo consulit ipsam. ista appellatur relatio: quia refert se ad

consilium iurisperiti: & tenetur in narratione casus referre totam causam pro utraque parte: aliam pars, quæ leditur, possit appellare ab illa: formatione puncti. Ita plene Philip. in dicto cap. intimasti. iij. nota. vbi plus dicit, quod quado iudex vult figurare casum seu punctum transmittendum iurisperito, debet illum formare in præsentia vtriusq; partis & de eo debet dare copiam partibus, si voluerint: & talis copia debet esse in forma authentica cum sigillo notarij. & hoc fit, ne aliqua partium legatur in formatione casus, si forte tacerentur iura alterius partis. Si autem partes discordareat in formatione puncti, tunc iudex ex suo officio in contumaciam partium potest punctum formare. ita hæc omnia dicit Philip. in d.c. intimasti. & ibi etiam Abb. & Card. ¶ Ex quibus elicio bonam practicam in casu quotidiano, quod quado iudex vult transmittere processum ad consilium iurisperiti, vel vult referre casum vel punctum pro habendo consilio, potest litigator requirere iudicem, quod antequam transmittat processum vel formationem casus, debeat sibi dare copiam literarum, quas mittit iurisperito ad videndum, verum sit grauatus in aliquo super formatione casus: & tenetur iudex dare dictam copiam ad requisitionem litigantis: aliam possit appellari, per prædicta. Puto tamē, quod iudex nō debeat da-

re copiam nominis iurisperiti quando secretò mittitur ad iurisperitum, allegatis aliis suspectis: ad hoc ne ille iurisperitus possit subornari vel trahi ad votum alterius partis: sed quado publicè mittitur, puta de voluntate partium, tunc debet edi etiam nomen iurisperiti. Quod nota: quia quotidie euenit iste casus: & pauci aduertunt in petendo copiam dictarum literarū. & vt plurimum isti iudices idcirco pendent pro aliqua parte: & solent scribere literas commendatitias in fauorē alterius, quæ litere solent mouere animum aliquorū consultorum in præiudicium alterius partis: & mihi id pluries euenit, quado fuerūt mihi transmissi aliqui processus per iudices idiotas diuersorum locorum: nam fuerunt mihi transmissæ literæ commendatitiæ in fauorem alterius. Verum non abstraxerunt animum meum à recto iudicio: & idem rogo, quod omnes consultores faciant. & prædicta etiam tenet Spec. in tit. de rela. §. qualiter. ¶ Scias etiam ad propositum materiam nostræ, quod relatio est actus suspensiuus, sicut appellatio: nā relatione pendente nihil potest innovari. textus est & ibi Baldus in l. fisa Cod. de rela. vbi infert, quod quando causa transmissa est ad consilium iurisperiti, iudex non potest interim ferre sententiam ante consilium habitum ab illo iurisperito: & habetur in Lex illo.

&

& ibi Bald. & doct. C. de appel. & 12 per Bar. in l. j. C. de rela. & Bal. in c. intimasti. de app. An autem si iudex procedat relatione pendente, processus sit nullus: vel sit opus appellatione: vide pulchre per Car. in d. capi. intimasti. col. pen. & fin. vbi relatis omnibus opi. aliorū, finaliter ponit bonā distinctionē cū veris cōclusionibus, ad cuius dicta me remitto.

II RECLAMATIO. * Est quidam terminus generalis. & refertur ad illas sententias, à quibus de iure non appellatur. vnde potest referri ad sententias arbitrariū & tūc reclamatio est idē, quod reductio ad arbitrium boni viri: vt habetur per Sali. in l. cūm antea. §. j. C. de arbi. & Abb. in cōf. ij. col. si. in j. v. vbi in iudicio reductio appellat iudicium reclamationis: & sic æquiuocet ista duo vocabula. Item potest referri ad sententias principū vel præfecti prætorio: & tunc reclamatio est idem, quod supplicatio: de qua habetur in l. j. C. de sent. præf. præg. & per Spe. in toto tit. de supplicatione. & ita accipitur hodie in sacro consi. Neap. à cuius sententia non licet appellare, sed reclamari potest: & idem importat ista reclamatio, quod supplicatio: de qua habetur & fit mentio in decisio cxxxj. cōf. Neap. ista enim reclamatio fit ad idem consiliū: quia profert sententias sub nomine regis maiestatis. de cuius materia plene dicam infra proximè, in versic. supplicatio.

SUPPLICATIO. * Dicitur proprie, quando aliquis reclamatur à sententia principis, vel à sententia præfecti prætorio: nā ab huiusmodi sententiis propter excellentiam iudicium non potest de iure appellari: sed solum istis, qui sentit se grauatum, potest supplicare apud eundem principem vel præfectum: vt ipse idem causam reideat: & suo grauamini prouideat. & ita fit hodie in sacro consilio. & ita appellatur supplicatio, quæ alio vocabulo dicitur reclamatio: vt dixi supra proximo versic. ita habetur in d. l. j. C. de sentent. præf. præg. to. & in l. j. quis & authent. quæ supplicatio. C. de pre. imp. offe. & not. Spe. in tit. de supplicatione. §. j. & per torum. & est text. in l. j. in prin. ff. à qui. app. non licet. & in l. præfecti. ff. de min. & habetur in cap. ex literis. & ibi per Abb. de in te. restit. ¶ A mpla hoc procedere non solum in sententia principis & præfecti prætorio: verum etiam in sententiis aliorum inferiorum admittitur supplicatio, quando prohibetur appellatio: vt puta, si prohibetur per statutum, vel per principem cōmittentem causam appellatione remota: nam tunc ex quo cessat remediū ordinarium, scilicet appellatio, admittitur extraordinarium: scilicet, supplicatio: ita tenet Abb. in d. c. ex literis. in iij. not. & in glot. in ver. supplicatū aliam autem nunquam admittitur suppli-

catio.

catio; ubi potest habere locum appellatio: ut ibi habetur: & ibi etiã Abb. in d. c. ex literis. in vlti. nota. ponit descriptionem & definitionem supplicationis: dicit, qd supplicatio est quedã precum porrectio facta principi: per quã ex quadam benignitate superior restituit supplicanti aduersus sententiam, contra quam non competit remedium ordinarium, scilicet, appellatio. ¶ Nō tamen intelligas indistincte, quod in omnibus casibus in quibus remouetur appellatio, habeat locum supplicatio: quia imō in multis casibus, in quibus quis non potest appellare, 14 minimē potest supplicare: ut ecce, * verus cotumax nō appellat. l. ex consensu. §. si. ff. de appel. l. j. c. quã. app. non recip. & sicut non potest appellare, ita minimē potest supplicare, secundum Ioan. de Imol. in d. l. ex cōsensu. §. si. & Philip. Decum in consil. xxxiii. colum. ij. in prin. & super hoc tradit vnam magistrālē regulam Iaso. in authen. quæ supplicatio. col. ij. in fin. c. de preci. imp. offer. quod ubi quis prohibetur appellare propter excellentiam iudicis, & sic in priuilegium sententię late: tunc potest supplicare. Sed ubi nō potest appellare de iure cōmuni minimē 15 potest supplicare. ¶ * Differt autē supplicatio ab appellatione in pluribus: & primō, quia appellatio debet fieri infra decē dies: vt in auth. hodie. C. de app. Suppli-

catio verō potest fieri infra decē dies: & etiã infra duos annos. Verum in hoc est differentia: quia quando fit infra decē dies, si pars victrix vult petere executionem sententię non aliter fit executio, nisi præstitit satisfationem de restituendo executionem in casu, quo sententiã fuit retractatã: vt est text. in d. authent. quæ supplicatio. sed quando fit infra duos annos, fit executio, etiã sine dicta satisfatione ita declarat. Ab. in d. c. ex literis. colum. pen. ver. & in sue gl. & c. de in inte. restit. & Spec. in tit. de supplica. §. j. versiculus. solus tamen 16 & c. ¶ * Secundō differt: quia appellatione pendēte, nō potest fieri executio: vt toto titu. nihil nouari appellatione pend. sed pendente supplicatione, fit executio cum dicta satisfatione, eo modo, quo suprã dixi: vt d. authent. quæ supplicatio & not. Spe. in tit. de supplic. §. differt. & not. Bald. in d. authent. quæ supplicatio. in ij. not. Verum in hoc est prodita in regno noua declaratio per ritum magnæ curiæ: scilicet, qd licet fiat executio per iudicem pendente supplicatione: intelligitur tamen quoad causam principalem non autem quoad expensas. Nam in expensis non fit executio pēdente supplicatione: etiã si victor offerat satisfationem. de hoc est ritus magnæ curiæ in num. 10. qui incipit, item si contingat causas, & c. est de

17 c. cxxj. consil. Neap. ¶ * Ter-

tiō differt: quia appellatio fit ad alium iudicem superiorem: non autem ad eundem, quod pronuntiauit. Leos. C. de app. Supplicatio vero fit ad eundem iudicē, qui pronuntiauit. vt d. authent. quæ supplicatio. & ibi gl. & doc. & Specul. in d. tit. de supplica. §. 21 differt. versic. Item ante & c. ¶ * Septimō differt: quia appellare permittitur hic à qualibet sententiã: vt habetur in l. j. c. ne licet. ter. prouo. sed supplicari nō potest, nisi semel: vt est text. & ibi Bal. in l. si. quis. C. de prec. impe. offe. & nor. Specul. in tit. de supplica. §. 22 xxxv. consil. Neap. in fi. ¶ * Octauō differt: quia qui appellat, cōquiritur de iudice, q̄ iniquã tulit sententiam. sed qui supplicat, nō debet conquiri de iudice: quia turpe esset allegare iniquitatem tã magni iudicis: sed debet allegare negligentiam suam propriã: & petere veniam proprij erroris: vlt allegare circumventionem aduersarij: vt habetur in l. præferti. ff. de min. & no. Azo. in summa. C. de sentē. præferti. prego. & Matth. de Affict. in præiudicijs. cōsi. in x. q. in iij. fal- 23 sentia. ¶ * Cōueniunt autem supplicatio & appellatio: quia si fit eadē die, quia fertur sententiã potest tam supplicatio, quam appellatio fieri vna voce: sed si fuerit postea, non valeat: nisi fiat in scriptis. ita declarat. Ias. in d. authent. quæ supplicatio. in fin. col. 24 RECVSATIO. * Est sextus actus suspensiuus: & habet locū, quando

quando iudex ex aliqua iusta causa redditur suspectus: nā potest recusari & interim suspēditur eius iurisdictioni: quia recusatione pendente non potest ad alium quem actū procedere in illa causa: & si procedit, processus est nullus: secundum Bart. & doct. in l. quia poterat, ff. ad Treb. & dixi supra in quarta parte. in xvi. dist. vers. ij. dicitur iudicium nullum &c. Qualiter autem hodie proponatur ista recusatio iudicis maxime in regio: & an iudex recusatus possit causam alteri delegare: dixi supra in iij. parte, in quinta dist. vers. xv. differunt, &c. & vers. seq. De hac materia iudicis suspecti & eius recusationis, tractatur plenē per Lanfr. in c. quoniam contra in ver. recusationes. de prob. & per doct. in c. suspensionis. de offic. deleg. & in c. postremo. & c. ij. requir. & c. cum si. ecclialis. de appell. & per doct. maxime Iaso. in l. apertissimi. c. de iud. ¶ Et inter alia dicta nota vñ, quod exceptio recusationis debet opponi, non solum ante litem contestatam, verum etiam debet esse prima exceptio, quod opponi debet ante omnes dilatorias: quia si opponitur alia dilatoria, cēsetur provocari iudex vt super ea pronuntiet: & sic inducitur cōsensu in iudicem: vnde postea non potest recusari. ita dicit Lanfr. in d. ver. recusationes. in prin. per ea, quae notant Bartol. & doct. in l. quidam consulebant. ff. de re iud. &

gl. & doct. in c. inter monasteriū. de re iud. & dixi supra in xij. dist. vers. scias tamen pro complemento &c. & vide quae dicam infra in fine sequentium causarum. ¶ Vñ tantum q. puto hic attingendam provtilitate huius materiz, postquam hic incidit error tractari: videlicet, quae sint causae ex quibus potest iudex vt suspectus recusari: & dic, quod multa sunt: quarū aliquas, quas recole, hic subiciam. ¶ Prima igitur causa iustis suspicionis est, quando iudex est familiaris alterius partis: quae familiaritas debet esse magna: quia modica non sufficit, ext. est in c. insinuante & ibi Abb. & Felyn. & etiam gloss. de offi. dele. & ibi declaratur plenē per doct. maxime in fi. col. quis dicatur domesticus, & quis familiaris. & per Spe. in tit. de iudi. deleg. §. superest. vers. ite si est nimis &c. ¶ Secunda causa suspicionis est, quando iudex ordinarius est ex aliqua iusta causa suspectus: nā potest ex eadē causa recusari eius vicarius licet in specie contra vicarium nulla alia sit suspicio: secundum Abb. & Felyn. in d. c. insinuante. 29 colum. j. de offi. deleg. ¶ Tertia causa est, quando iudex est sanguineus alterius partis: vt habetur in c. postremo. de app. & in c. accedens. et ij. vt lite non contest. Idem si est affinis: vt habetur in dictis iuribus. & in l. qui iurisdictioni. ff. de iurisdic. 30 om. iud. ¶ quod tamen nō procedit,

dit, quando iudex esset aequaliter coniunctus vtrique parti: quae non potest tunc vt suspectus recusari: secundum Bart. in d. l. qui iurisdictioni. in j. lect. & per predicta insert Abb. in d. c. insinuante. col. ij. in prin. vers. nota ibi, &c. quod quando iudex est consanguineus praelati alicuius ecclesie, potest recusari, vt suspectus in causa illius ecclesie. Adde predictis Philip. in d. c. postremo. col. vj. de appell. ¶ Quarta causa est, quod dominus est suspectus: nam propter suspicionem domini potest tota eius familia allegari suspecta: secundum Abb. in d. c. insinuante. col. ij. in fin. de 32 offi. dele. & ibi etiā Fely. ¶ Quinta causa est, quando quis velle est iudex in causa propria: vt d. l. qui iurisdictioni. ff. de iur. om. iud. & in l. j. C. ne quis in sua causa. ¶ Instantū, quod etiam rex vel imperator nō debet esse iudex in causa propria: sed debet illam delegare: vt plenē declarat And. de Yler. in cap. imperialem. ff. praeterea si inter. col. vj. & vij. ¶ de prohib. feu. alie. per Fed. ¶ Verum si velle princeps non recognoscens superiorem, esse iudex in causa propria, quam habet cū suo subdito, potest esse iudex. Secus, si haberet causam cum non subdito. ita tenet Socia. in consi. 35 xxx. col. ix. in prin. in j. vol. ¶ Sexta causa est, quando iudex est inimicus capitalis alterius partis: vt not. Spec. in tit. de iudi. dele. §. superest. vers. uem, si est ini-

micus. & not. Abb. & Fel. in c. accedens. et ij. vt lite non contesta. & habetur in c. cum R. de offi. dele. Adde Philip. in c. postremo. col. ix. ver. xxxij. de appell. vbi dicit susficere quamlibet inimicitia, etiā non capitalē. ¶ Septima causa est, quando iudex est consanguineus inimici alterius partis: ita dicit Abb. in d. c. accedens. in primo no. & Bal. in l. quoniam libe 37 ri. C. de testib. vbi dicit, q. si copulat parentalem vel amicitiam cum inimico meo, dicitur mihi inimicus: quia censetur esse eiusdem intentionis. Idem tenet expressē Fel. in d. c. accedens. col. j. & Philip. in c. postremo. in iij. 38 de appell. ¶ Octava causa est, quando iudex est commensalis alterius partis, vel inimici alterius partis: secundum Abb. in d. c. accedens. col. j. vers. secunda causa &c. & Philip. in cap. postremo. col. vij. vers. c. xij. de appell. 39 ¶ Nona causa est, si iudex est contreraneus alterius partis: vt quia est oriundus, de eadem civitate, de qua est altera pars: secundum Abb. in d. c. accedens. col. j. vers. ij. causa &c. & in ij. col. vers. ij. hae glo. querit & quod tamē intelligitur indistincte, secundum Abb. ibi: quando sunt duo concives, qui reperiuntur extra eorum patriā: ex quo solēse vt fratres diligere, quando sunt in remoris partibus: & sequitur Fely. ibi in col. in prin. sed quando essent in eadem patriā, est iusta causa suspicionis in dele

delegato: non autē in ordinario: vt declarat Abb. in d.c. accedens, 40 col. ij. circa fin. ¶ **Decima causa** est, quando iudex est subditus ratione iurisdictionis aduersarij mei: puta, quia est suffraganeus, vel vassallus: nam ex hac causa possum allegare suspectum, textus est. & ibi Abb. & communiter doctores in cap. accedens. cl. j. extra. vt lite nō cōtest. ¶ **Idem**, quando iudex est subditus inimici mei contententis mecum: quia timore superioris sui posset à reſto tramite deuiare: ita dicit Abb. in cap. accedens. cl. ij. col. j. versū. quarta causa &c. vt lite non contest. & Philip. in c. postremo. col. vij. versū. xij. & versū. xv. 42 de appellat. ¶ **Vndecima causa** est, quando iudex fuit aduocatus alterius partis in illa causa, in qua vult iudicare: vt est textus. & ibi Alex. & doct. in l. prator. ff. de iur. omn. iud. & in cap. postremo. & ibi Abb. & Philipp. de appell. Secus tamen est, quando fuit aduocatus in alia causa penitus separata: quia aduocatus meus in vna causa, potest esse iudex in alia causa mea penitus separata: & non per hoc potest per aduersariū meū refutari. ita tenet Phil. in d.c. postremo. col. j. 43 ¶ **Duodecima causa** est, si iudex nimis fauet alteri parti, demonstrādo ei nimiam amicitia, & alteram partem grauādo. & intelligitur de nimio fauore: nā modica amicitia non sufficit ad iudicē reuandū. ita dicit Ab. in

d.c. accedens. cl. ij. col. j. in fin. & col. ij. in fine. vt lite non contest. & habetur in c. causam. que. cl. ij. de iud. & per Phil. in d.c. postremo. col. vij. versū. xxj. de appel. ¶ **Decimatertia causa** est, si altera pars alioquitur iudicem cretē in aure: potest ex hoc per alteram partem recusari, secundum Abb. in d.c. accedens. col. ij. versū. & aduerte &c. & Lanfr. in c. quoniam contra. in versū. regulacionis. col. fin. circa finem. 45 probat. ¶ **Decimaquarta causa** est, si iudex animosē & iniuste seu extrajudicialiter procedit contra aliquē: sicut idum Abb. in c. conquerētē. col. ij. de reſit. spo. & Abb. in c. cum venissent. in v. nota. de reſti. in integ. & Phil. in d.c. postremo. c. vij. versū. xxvij. 46 ¶ **Decimaquarta causa** est, si iudex habet consimilem causam cum illa, in qua vult iudicare: quia ex hoc redditur suspectus: quia præsumitur iudicare taliter, prout vellet in sua causa iudicari. gl. est & ibi Abb. & doct. in 47c. causam que. cl. ij. de iud. ¶ **Decimasexta causa** est, si pars recusans habet aliquam causam cum iudice tanquam cum priuato: vt quia litigat eū iudice in alia causa. nā ex tali litigio causatur quēdā inimicitia: que est sufficiens ad iudicem recusandum. ita dicit Abb. in c. cum super. in iij. nota. 48 de offic. deleg. ¶ **Decimaseptima causa** est, si iudex noluit exercere actum humanitatis cum parte: vt quia noluit partem

rem admittere ad osculum pacis: quia ex hoc præsumitur inimicus, & potest recusari secundum Abb. in d.c. cum super. col. j. versū. secunda causa, &c. vbi infero notanter ad vñ modū probandi inimicitias: scilicet quantum in ecclesia solitum est dari osculum pacis: quia si aliquis nō vult admittere alterum ad osculum pacis: præsumitur ex hoc inimicus. ¶ **Decimaoctaua causa** est, quando iudex fuit iniuratus alteri parti: quod ei noceret: secundum Abb. in dict. cap. cum super. col. j. versū. tertiam causa, &c. extra 50 de offic. deleg. ¶ **Decimanona causa** est, quando iudex non vult aliquē salutare: quia ex hoc censetur inimicus: secundum Abb. in d.c. cum super. col. ium. j. versū. ad quartum, &c. & Iaſ. in l. peritissimi. col. ium. ij. c. de iudi. ¶ **Vicesima causa** est, quando prælatus vellet esse iudex in causa sue ecclesie: quia licet de iure possit esse iudex tamē potest vt suspectus recusari propter præsumptā affectionem: secundum Philipp. in cap. postremo. col. ium. v. ver. v. queritur, &c. de appel. vbi multos allegat pro & contra: & concludit hanc opin. esse veriorē. 52 ¶ **Vicesima prima causa** est, quādo iudex fuit consultor tantum in aliqua causa: vt quia fuit consultus, & propalauit vōtū suum pro vna parte, nam redditur suspectus in illa causa, dato, quod non fuerit aduocatus. Secus, si non propalauit vōtū: licet fue-

rit consultus: quia non redditur suspectus: secundum Philipp. in d. cap. postremo. col. vij. versū. vij. &c. de appell. & doct. in l. pretor. ff. de iur. iud. om. iudic. ¶ **Vicesimasecunda causa** est, si iudex fuit datus ad petitionē alterius partis: quia ex hoc solo potest per alteram partē recusari. l. obseruandum. ff. de iudic. & habetur in c. inſinuaute. de offi. deleg. & Philip. in d. cap. postremo. 54 col. ium. vij. versū. xxij. ¶ **Vicesima tertia causa** est, si iudex fuit testis in eadem causa, in qua modo vult iudicare. l. fin. ff. de testibus. & Specul. in titu. de iud. deleg. §. super est. versū. item, si fuit testis, &c. ¶ **Quid autē, si filius vel alter consanguineus, vel commensalis iudicis fuit aduocatus in aliqua causa: an ex hoc possit iudex vt suspectus recusari, quod non. ita tenet Philip. in d. cap. postremo. col. ium. secunda. versū. in glo. in versū. aduocati, &c. de app. quod nota: quia prima facie quis diceret contrariū. 56 ¶ **Vicesimasecunda causa** est, si iudex est canonicus: & coram eo litigaret canonicus eiusdem ecclesie: quia potest per aduersam partem recusari: vt habetur in cap. cum R. de offic. deleg. & not. Spec. in tit. de indice deleg. §. super est. versū. item si est canonicus, & Philip. in dict. cap. postremo. col. ium. vij. versū. xj. 57 ¶ **vbi limitat nisi ambo litigantes essent canonici: quia par ratio affectionis suspicionem ex-****

8 cludit. ¶ Vicefima quinta causa est si litigator impetravit sibi iudicē in causa sua etū, qui erat suus dominus qui altera pars potest eum recusare. text. est in cap. causam, quae de offic. deleg. ¶ Vicefima sexta causa est, si iudex est socius alterius partis: vel habitat in eadem domo cum altera parte: vt not. Spec. in tit. de iudi. deleg. §. superest. versicul. quid sit socius. & Philipp. in d. cap. postremō. colum. viij. in princ. versicul. 60 xvij. de appella. ¶ Vicefima septima causa est: si ipse iudex sit impetrari procurauit: secundum Spec. in d. §. superest. vers. item si ipse. per l. quae omnia. ff. de procurato. ¶ Vicefima octaua causa est, quando est appellatum à sententia iudicis, quia partem grauauit: nam appellatione pendente, redditur suspectus appellanti, tam in illa causa, quam in omni alia: & potest recusari secundum Philipp. in d. capi. postremō. columna viij. in fin. versic. xxvij. ¶ Vicefima nona causa est, quando iudex accepit aliquam donationem ab altera partium: secundum Philipp. in d. capi. postremō. col. 63 ix. ver. xxvij. ¶ Tricesima causa est, quod iudex à quo est furrogatus iudex in causa appellationis: quare redditur suspectus in illa causa in qua pronuntiauit: secundum Philipp. in d. capi. postremō. colum. ix. versic. xxix. 64 ¶ Tricesima prima causa est, si iudex fuit quondam inimicus alterius partis. nam licet modo sit

reconciliatus: potest tamen vt sit suspectus allegari secundum Phil. in d. cap. postremō. col. ix. versic. xxxv. inimicus enim reconciliatus adhuc remanet suspectus: & etiam à testimonio repellitur. secundum Abb. in cap. cum oportet. col. ij. de accus. ¶ Tricesima secunda causa est, quando causa spectaret aliquo respectu ad eummodum vel incommodum iudicis: vt quia tenetur de euitatione rei, pro qua agitur: vel esset fidei iussor alterius partis: secundum Philipp. in d. cap. postremō. col. ix. versic. xxx. & ver. xxxj. 66 de appellat. ¶ Tricesima tertia causa est, si iudex fuit ab altera parte corruptus prece vel pretio: vel si timet aduersariū meū, vel si ex aliqua causa eum nimis diligit: secundum Spec. in tit. de iudice deleg. §. superest. versicul. item si sit inimicus. in penul. col. 67 ¶ Tricesima quarta causa est, si iudex est homo illiteratus vel imperitus, & grossus: & causa est ardua, & subtilis: quia causa subtilis non sunt cōmittenda: grossis iudicibus: secundum Bald. in l. si in xvj. quaest. C. de hered. institu. & Fely. in c. seiscitarus. col. vij. in prin. versic. dicit etiam Bal. & c. de rescript. vbi dicit hanc esse iustam causam suspicionis. & las. in l. aperitissimi. versicul. secunda 68 causa. & c. C. de iudi. ¶ Tricesima quinta causa est, si iudex esset nimis seuerus & crudelis: secundum las. in d. l. aperitissimi col. ij. in fi. versic. tertia causa, & c. per

ca,

ca, quae not. Bald. in l. ij. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iur. vbi dicit, quod potest iudicē tolli iurisdictioni propter nimiam eius crudelitatem. ¶ Tricesima sexta causa est, si iudex est indiscretus: quia potest recusari, sicut si esset iniquus: secundum Bald. in c. nostrā. in si. per illum text. extra 70 de probation. ¶ Tricesima septima causa est, si iudex consueuit esse iniquus: secundum Bald. in d. c. ad nostram. in si. de prob. 71 ¶ Tricesima octaua causa est, si iudex est compater alterius partis: secundum lmo. in d. c. prudentiam. de offic. deleg. & las. in d. l. aperitissimi. col. iij. in princip. de iud. C. & per gl. in c. cum l. & A. 72 de re iudicat. ¶ Tricesima nona causa est, si iudex non vult audire aduocātū in causa, licet causa sit clara: potest ex hoc recusari, vt suspectus secundum Lanfr. in d. clem. sepe. in versic. de plano. 73 col. j. de verb. sign. ¶ Quadragesima causa est, omnis causa, quae est sufficiens ad remouendum procuratorem vel arbitri: illa eadem sufficit ad remouendum iudicem: secundum Abbas. in cap. postremō. de appel. & ibi etiam Philipp. in iij. vol. versic. sed pro declaratione & c. & col. vij. 74 versic. ¶ Vltimo pro complemento huius materie, adde, quod in quantum dixi supra in principio huius recusatōnis, quod hec exceptio debet opponi ante litem contestatam, limita, nisi de nouo superueniret: quia potest

in quacunque parte litis opponi: etiam post conclusionem, si post superueniret: secundum Fely. in c. insinuante. col. pen. in fi. de offic. deleg. & de hoc habemus capitulum regni. in nu. 113. quod incipit, prolixitate: disponēs quod exceptio recusatōnis post litem contestatā, ita demum opponitur, si notorie & euidenter constar iudici, quod de nouo superuenialitās nō admittitur. ¶ Itē adde, quod si quis post oppositā recusatōnem litigat coram iudice recutato, videtur per hoc renuntiare recusatōni: secundum Ab. in c. inter monasterium. in iij. not. 76 de re iud. ¶ Item iudex impetratus per aliquē, nō potest per eundem reculari: nisi noua causa superueniat: vt est gl. & ibi Abb. in fi. in d. c. insinuante. de offic. deleg. & ad materiam vide Paul. de Cast. in cōsi. cccc. l. ij. col. pen. in ij. vol. 77 RESTITUTIO ¶ est leprosimus actus suspensiuus: & nihil aliud est restitutio, nisi in pristinum statum restitutio. l. quod si minor §. restitutio. & ibi Bart. ff. de mino. & Bart. in l. Gallus §. & quid sit tantum. col. ij. versic. que ro, quid si filius & c. ff. de liber. & posth. & Bar. in l. inter d. col. j. ff. de cond. indeb. & Card. in cle. jin. iij. notab. de restitu. in integ. per hanc enim restitutōnem reducit quis illi statū pristinū, in quo erat ante lesionem. ¶ Est igitur sciendum, quod multis personis conceditur ista restitutio. Primum enim conceditur mino-

ribus.& intelligitur minor de iure cōmuni is, qui est minor xxv. annis: vt in toto titulo. ff. de minoribus: * illa enim ætas xxv. annorum dicitur ætas legitima. l. fin. C. de his, qui velet. at. impe. hodie tamen in regno est correctā ista ætas per constitutionē regni, quæ incipit, minorum iura. in. si. que vult, quòd ætas minor tam in málculo, quàm in femina dicitur, vsque ad xviii. annos. & infra istud tempus datur restitutio in integrũ tam iniudiciis, quàm in contractibus. ¶ Secundo datur restitutio maioribus xxv. annis, ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur. de qua habetur in l. j. & per totũ titu. ff. ex quib. cau. maio. & in l. Pantoniũs. ff. de acquir. hered. & Spec. in tit. de locato. §. vj. versic. xv. & versic. seq. & Alex. in consi. 81. xx. & consi. lxxj. in j. vol. ¶ Tertiò datur restitutio læsis, vsq; ad mediũ iusti pretij in cōtractu: puta in venditione: & datur etiã maioribus: iuxta l. j. C. de re fin. vendi. & cap. cum dilecti. & cap. cum causa. de emptio. & vendit. quo casu, quando venditor agit ex deceptione, est in arbitrio emptoris conuēti velle rescindere cōtractu. vel iustum pretium suppleri: vt dicto cap. cum dilecti. adeo quòd si venditor peteret præcisẽ vnũ, succumberet: quia tolleret electionem emptoris: vt ibi habetur; & in d. l. j. ¶ * Differt autem ista restitutio ab aliis, quoad tempus petẽdi: quia

alię restitutiones petuntur infra quadriennium cōtinuum à tempore, quo minor effectus est maior. l. fina. C. de tempo. in integ. restit. Ista verò, quæ datur deceptis vltra dimidiũ, cõpetit vsq; ad xxx. annos. quia est ciuilibus actio & perpetua: secundum Bald. in d. l. ij. col. iij. in princ. & Abbas in d. cap. cum causa. columna iij. istud autem quadrienniu, est vitale in principio: quia nõ incipit currere nisi à die scientię: secundum Philippum Decium in cõtra silio xliij. in fine. ¶ * Quarto datur restitutio ecclesię, & maxime quando fuit læsa per negligentiam procuratoris: vt est text. in cap. cum venissent. & ibi Abbas sexto not. ib. & in quinta columna in princip. de restit. in integru. Nam ecclesia restituitur tam in contractibus, quàm in iudiciis. Quòd restituitur in contractibus, probatur in c. constitutus. & ibi Abb. de restit. in integ. Quòd restituitur in iudiciis, probatur in cap. auditis. eodem titu. & ibi per Abb. maxime in viij. not. vbi tenet, quòd ecclesia restituitur aduersus probationem obmissam absque probatione læsionis: & sic licet aliã, quando petitur restitutio, debeat probari læsio tamen secus est in isto casu, quando petitur aduersus obmissam probationem: quia eo ipso, quòd probatio non est producta, probatur & apparet læsio, quod nota: quia idem esset dicendum ab minore & muliere. Item, probatur

tur in capitulo primo. de rest. in integr. lib. sexto. vbi ecclesia restituitur aduersus sententiam: & sic in iudicio. Item, restituitur ecclesia etiam contra aliam ecclesiam: vt dicto capite, auditis. & sic priuilegiatus vitur priuilegio suo contra priuilegiatum: secundum Abb. in d. cap. auditis. col. ij. in fine. Item, restituitur ecclesia etiam aduersus præscriptiorem xl. annorum: vt habetur plenè per Philip. Deci. in cont. xxx. & Card. in clem. j. in ix. quest. de rest. in integ. vbi plenè attingit, & declarat illo d. argumentis: scilicet, quòd si datur restitutio ecclesię contra præscriptionem, sequitur quòd lex inducens præscriptionem, esset frustra imposita. & respondet, quòd non est frustra quia infinita præscriptio potest ecclesia infra solum quadriennium petere restitutione: quo elapso penitus excluditur: vt ibi per cum. per textum in cap. j. de rest. in integ. lib. vj. Item, restituitur ecclesia aduersus omnẽ lapsum temporis: vt si lapsa sunt tempora appellandi vel probandi, vel alia similia: vt est text. & ibi Card. in d. c. j. de rest. in integ. ¶ * Quinto datur restitutio etiã capitulo alicuius ecclesię, quãdo ipsi capitulo collegio emẽrit aliqua læsio. ita dicit Abb. in ca. j. col. v. in fin. de rest. in integ. & Innoc. in c. nisi. in fin. de præben. quod tamen intellige, quãdo læsio resultat in toto collegio: non autem in aliquo particulari de

capitulo: secundum Abb. ibid. & idem dicimus de ecclesia, vt tunc restituitur, quando ecclesia patitur læsionem non quando eius rector patitur vel eius canonici: quos quod declarata, vt per Card. in d. c. j. in vj. q. de rest. in integ. & Abb. in d. c. j. ¶ Sexto datur restitutio omnibus hospitalibus & pijs locis: & omnibus collegiis & congregationibus pijs. ita tenet Bald. in consi. lxxxvj. in j. volum. & Ioan. And. in cap. j. de rest. in integ. lib. vj. & Abb. in c. ij. in ij. notab. de consuet. & Lud. Roman. in consi. cccvij. Alia autẽ collegia non pia non restituntur: secundum Abb. in d. c. j. col. v. in fin. de restit. in integ. vbi limitat in collegio scholarium, quòd restituitur, secundum eum ex eo, quia solent in eo esse quãplures minores. ¶ Septimo datur restitutio rustico, qui non potuit cõsultare peritiores. ita tenet Alex. in consi. xii. j. in fi. j. vol. fa. ciãt. not. per mod. in l. iuris ignorantia. C. qui admitt. & in l. vbi. ff. de eden. ¶ * Octaudo datur restitutio iurisdictioni alicuius ciuitatis seu reipublice: vt habetur plenè per Alex. in consi. j. col. iij. in iij. vo. Pro hoc est text. in l. respub. C. ex qui. cau. maio. & l. reipublicam. C. de iure reipub. lib. xj. An autem intelligantur ista iura de sola reipublica, & ciuitate Romana, an verò de omnibus ciuitatibus: glan. d. la. es. publ. videtur tenere, quod procedat in sola ciuitate Romana, & non in aliis: quod

plenè disputat Spec. in tit. de restit. in integ. §. ij. vers. idè quoque iuris, vbi nihil clare firmat. Tamen, quocumque dicit ibi, veritas est, q. quælibet ciuitas & respublica restituitur. imò etiã omne castrum & villa, quæ regitur per syndicos & administratores, restituitur in inte. si hoc sit magna, siue parua, secundum Bart. & Bal. & communiter doct. in d. l. respublica, & ista est communis conclusio, quam tenet Phil. Decius in cons. xlij. in fi. Aliud seruat in villa, in qua sunt pauci homines, puta lex vel decem, qui singuli regitur per se: quia verum est, q. talis villa non restituitur, secundum Bar. in d. l. respublica, nam cessat ratio, quæ militat in aliis ciuitatibus: & castris, vbi est multitudo hominũ, scilicet, quia ibi sunt pupilli, vidæ & alię per sonæ miserabiles, quarum causa & contemplatione conceditur restitutio vniuersitatibus. Et istud tenet & firmat per plura Matth. de Afflic. in precludis. consil. in v. q. principali. & Albe. de rosa. in d. l. respublica. vbi etiam refert fuisse iudicatum in consilio, q. villa, quæ erat triginta foculariorum, fuit in integrum restituta. Idem firmat Paul. de Castr. in cons. xxxvij. quod incipit: vt bene atringatur &c. in ij. volumin. vbi etiam addit in fine, quòd vna respublica restituitur contra aliã.

82 ¶ Nonò, datur restitutio militibus ex privilegio militie: quod tamè intellige procedere, quan-

diu sunt occupati in expeditione militiãliã autem si nõ sunt in expeditione, non restituntur. tex. est & ibi per doc. in l. si. C. de restit. milit. ¶ Decimo, datur hodie in regno restitutio mulieribus, siue minoribus siue maioribus, tam in iudiciis, quam in contractibus: vt est consilium. que incipit, obsecratiõem. & ibi Aud. de Yler. vbi dicit, quòd etiã post conclusum in causa, potest mulier petere restitutionem in iudiciis, per ea, quæ habentur in l. si iudex ff. de mino. quia eo ipso quòd cõcluditur, læditur per renuntiationem. Et datur dicta restitutio, etiam si mulier veniat, vt auctrix laudata: vt est decisio xv. consil. Neapol. & non datur in vna causa, nisi bis, & prima restitutio appellatur primum beneficium: scõda verò dicitur secundum beneficium. ¶ Et si fuerit concessa in causa principalij, non datur in accessoriis. Ita de his omnibus habetur in deci. xxxv. & deci. cxliij. consil. Neapo. & per And. de Yler. in consil. licentiã in fin. & in c. imperialè §. prætrea, si quis, de prohi. seu alie. per

91 Fede. ¶ Quid autem, si contrahat cum iuramento is, qui poterat petere restitutionem in integrum possit eam petere ita te iuramento: die quòd in minore est expeditum, quòd non: vt not. Bart. & doct. in authen. sacramenta. C. si aduer. vendi. nam iuramentum representat eum maiorem. Vnde non potest in

integ

integrum restitui, ita plenè declarat Alex. in cõsi. xxvij. & consil. xlij. in j. volum. & Philippus Decius in cons. xxxij. volum. ij. vers. sed his. vbi plus dicit, quòd minime potest petere absolutioem & iuramento. ¶ Et ex hoc infert Bar. in l. minor. xxv. annis omnif. Bar. ff. de mino. quòd si minor litigauit in iudicio per procuratorem cum iuramento constitutũ, non potest petere restitui in integrum, si lædatur per procuratorem: ex quo promissum cum iuramento habere ratum id, quod gestum erit per procuratorem.

91 ¶ Per hoc etiam infert notabiliter Bald. in l. generaliter. columna secunda. vers. pone enim, &c. C. de reb. cred. quòd si ciuitas constituit vnum procuratorem seu syndicum ad contrahendum cum iuramento, & ille syndicus contrahit nomine vniuersitatis, & iurat, tale iuramentum non operatur vt si contrahatur, vniuersitas sit peritura: quia vniuersitas non habet animam: vnde non potest incidere in periculum, sed bene operatur, vt aduersus talem contractũ non possit vniuersitas petere restitutionem propter iuramentum. quòd dictum tenetis menti: quia est notabile

94 & quotidianum. ¶ Quid autem in muliere litigãte per procuratorem cum iuramento constitutũ: an possit restitutionem petere: hoc non inuenio ab aliis decisum, tamen dictum est quotidianum. nam semper mulieres

constituunt procuratores in iudiciis: quia ipsæ propter verecundiam sexus, non possunt personaliter interesse, & in omni procuracione quam faciunt notarij communiter apponunt iuramentum, vnde si idem diceremus in muliere quòd in minore, rarò aut nunquam mulier restitueretur in iudiciis, & sic illa cõstitutio, obsecratiõem. seruiret nobis de veato, vnde volens hunc casum decidere, puto quòd mulier restituitur, non obstante q. procuratorem cum iuramento constituitur, & sic diuersum sit in muliere, & in minore: & mouet ista consideracione. ¶ is, qui petit in integrũ restitutionem, dicitur ratum habere gestum per procuratorem, & nõ dicitur contrahere. text. est & ibi glo. in vers. stipulationem. in l. cum minor. ff. rem rat. haberi. vbi non committitur stipulatio rem ratam haberi ex eo, quia promittens petit restitutionem in integrum: ergo in proposito, licet mulier fecerit procuratorem, & promiserit habere rata gesta per eum, & iurauerit, nõ dicitur contrahere, si petit restitui in integrum ergo non dicitur iurata, & consequenter potest illam petere non obstante iuramento in mandato appposito: quia iuramentum semper regulatur, secundum naturam dispositionis, super qua apponitur, secundum Abb. in cap. quem admodum. col. ij. vers. sic. nota in vers. cul. non

N 4 obstant

obstante, & de iure iur. sed tu posses dicere: ergo idem esset dicendum in minore: quia si non dicitur contrahere, debet posse petere restitutionem contra id, quod dicit Bart. in d.l. minor xxv. annis. Ad hoc respondeo, quod in minore potest considerari alia ratio, scilicet, quia iuramentum representat eum maiorem: ut probatur in d. atheni. sacramenta. & ibi per doctores & not. gloss. in l. i. C. de rescind. ven. Unde sicut maior non restituitur, ita & minor, qui iuravit: quod non est in muliere, quae sive sit maior, sive minor, restituitur in iudiciis per confit. obsecratem. puto tamen, quod si mulier constituit procuratorem ad contrahendum & iurandum, & ille procurator contraheret & iuraret, non posset tunc mulier petere restitutionem, sicut dicitur in vniuersitate, per illud dictum Bald. in d.l. generaliter. Et ita cum accidisset in factis respondendam euadam objectionem mihi factam per quendam peritum doctorem Borolinum: qui erat doctor antiquus & magnus practicus, & volebat extendere illud dictum Bartolini in dicta l. minor xxv. annis obmissam, ut procederet etiam in muliere litigante per procuratorem cum iuramento constitutum, ego sustentavi contrarium per rationes predictas: & illi meo consilio quam plures doctores Neapolitani & provinciales fe subscripse-

runt, & ita postea fuit iudicatum. ¶ An autem restitutio in integrum impedit executionem ita ut ea pendente nihil innovari possit sicut pendente appellatione: id quod sic. text. est in l. vnica. C. in intest. restit. postul. & ibi Bald. & habetur plene in decis. cccxlvj. consil. Neapol. & Balin. l. si. col. ij. vel. item quaro, & C. si ex fals. instr. & Balin. athen. quae supplicatio. in ij. no. C. de prec. impe. offe. & Bald. in l. si causa. in iij. no. C. de transact. & per Alex. in l. iij. §. condemnatum. ff. de re iudi. ¶ Quod tamen limita non procedere, quando peteretur restitutio aduersus sententiam principis: quia tunc non impedit executionem, praesertim tamen satisfactione per alteram partem de restituendo in casu retractationis, prout dixi supra de supplicatione. casus est in C. suscitata. & ibi Abb. de in integ. restit. & habetur in d. decis. cccxlvj. Quomodo autem procedit, quod possit peti restitutio aduersus sententiam principis: videtur Abb. in C. tum ex literis. col. vj. de restit. in integ. ¶ Secundo limita, quando apparet quod malitiose peteretur restitutio: ut quia esset praesumptio contra petentem ita est text. in d. C. suscitata & ibi per Abb. in pen. col. Tunc enim non impeditur executio: ut ibi hanc tamen limitationem & procedentem limita & declara. nisi executio contineret praedictum irrefragabile: ut quia tractaretur de car

de carcerando, vel assignando aliquem in corpus, tunc enim in distincte impeditur executio per restitutionem in integrum. ita dicit Abb. in d. C. suscitata. col. pen. & Bald. in d. l. vnica. C. in integ. restit. postul. & C. & habetur in d. decis. cccxlvj. consil. Neapol. in fin. 99. ¶ Tertio, limita non procedere, quando peteretur restitutio aduersus decretum affirmatiuum: quia non suspenditur executio, sicut minimè impeditur per appellationem per ritum magne curiae vicarie. ita habetur in d. dec. cccxlvj. consil. Neapol. ¶ Quod autem, si sententia sit bis confirmata per remedium appellationis, adeo quod non potest tertio provocari: an possit saltem peti restitutio in integrum: vide Abb. in d. C. cum ex literis. in vj. no. de restit. in integ. vbi sentit, quod sic. ¶ Vltimo, possit, hic dubitari, coram quo iudice potest peti restitutio. & pone exemplum, Clericus contraxit cum laico, fuit deceptus: vult petere restitutionem: an debet adire iudicem suum ecclesiasticum: vel iudicem secularem aduersus eum: id quod regula est, quod petens restitutionem debet adire iudicem rei, non autem iudicem proprium. text. est in l. ij. C. vbi & apud quem. & ibi Bart. fallit hoc in clerico & ecclesia: quia ecclesia habet hoc privilegium, ut quando petit restitutionem, possit adire iudicem ecclesiasticum, & sic iudicem proprium & idem in clerico, & sic in istis

casibus actor non sequitur forum rei. text. est & ibi Abb. in j. nota. in C. constitutus. de rest. in integ. QUERELA, Est octauus actus suspensiuus, super quo dicitur, quod querela potest accipi largo modo, & strictè, & proprie. Quando accipitur largo modo, ponitur pro omni remedio, per quod quis recurrit ad superiores per vnam graaminis, & tunc includit appellationem & restitutionem. text. est & ibi gloss. in ver. querelam. in l. ab eo. C. quom. & quando iud. & ita illam gl. declarat Abb. in ea. querelam col. ij. in gl. j. de procu. & Fely. in ea. querelam col. penul. de iure iur. Idem etiam tenet gl. in vers. querela. in l. si ab arbitro. & ibi Bart. Ale. & doct. ff. qui fac. cog. & Socin. in consil. xcvj. col. iij. in h. j. no. Secundo modo accipitur strictè, & tunc differt ab appellatione. secundum gl. & Abb. in d. C. querelam de proc. & Fely. in d. C. querelam col. penul. de iure iur. Nam ille dicitur adire iudicem per querelam qui non potest appellare propter aliquod impedimentum iuris: & sic tunc dicitur proprie querela, quando circa remedium appellationis iudex aditur ut habetur in locis praedictis. Est enim querela, quado oppressus sus reclamat, ut sibi per viam iuris succurratur. ita dicit Phil. Decius in consil. cxxv. col. in j. vol. & habet locum querela ut plurimum quando quis grauatur in actibus extrajudicialibus: vel per ali-

quam interlocutoriam sine causa cognitione prolatam: in quibus casibus si aliquis appellauit & appellatione deferuit, potest recurrere ad querelam, & sic deferuit appellatio non pracludit viam querelae: ita pulchre declarat Card. Alexandrinus, in c. cum sit romana. col. j. in fin. & j. de appel. vbi etiam allegat dominos de rota in suis decisionibus: nam fatalia, quae currunt in appellatione, non habent locum in querela, secundum Alex. in lege, si ab arbitro. in fin. verbis. ff. qui satis. cog. pro hoc est. tex. in c. conuentioni. & ibi per doct. de appel. lib. vj. Idem tenet Matth. de affict. in const. appellatio non temporaria. col. xj. Est enim ista querela quaedam, implorare officium iudicis sine appellatione pro grauiamine, secundum Alex. in d. l. si ab arbitro. in fi. ¶ Nota tamen inter alios vnum casum in quo est necessaria ista querela: nam in omnibus casibus, in quibus sententia lata, nunquam transit in rem iudicatam, prout est, quando fertur in causa matrimonij: vt not. Abb. & docto. in c. consanguinei de re iudica. & in c. sicut. de testi. Item quando fertur ex consilio doctoris: vt not. Abb. in c. proposuisti. de probat. & Alex. in l. si ab hostibus. col. iij. ff. solu. matri. & Philip. in c. iustitiam. in fi. de appel. & Lud. Rom. in consil. ccxxvij. & idem in sententia lata ex iudicio expertorum: vt habetur in decis. xxxij. consil.

Neapol. & in quampluribus alii casibus de quibus plene dixi supra in vers. sententia. in iij. quest. principali. Si contingat in dictis casibus aliquem praetendere grauiamen de tali sententia, si vult per appellationem contradicere, debet appellare infra decem dies, & tunc deuoluit causam ad superiorem: aliter elapsis decem diebus, non potest vterius appellare. debet enim contradicere per viam querelae, si vult se grauari post decem dies. gl. est singulari in cap. ad reprimendam. versic. suspendatur de offic. ordin. quam valde exclamat ibi Abb. & idem Abb. in d. c. consanguinei. col. penul. in fi. de re iud. & Philip. in c. directe. col. penul. de appel. & Fely. in calator. col. iij. de re iud. ¶ Verum tunc non potest adiri superior, sed debet querela proponi coram eodem iudice. ita dicit Abb. in d. cap. ad reprimendam. & in d. c. consanguinei. & in hoc videtur differre querela ab appellatioe, prout hoc plene declarat Paul. de Cast. in l. fin. C. de edict. diui Adrian. tol. & ibi etiam Alexand. in xj. col. cum. circa fin. & seq. & Iaso. ¶ etiam ibi col. penul. ¶ Similiter circa reuocationem attentatorum, quando aliquod est attentatum appellatione pendente in tali causa, in qua non poterat appellari: quo casu non ligatur manus iudicis aere inhibitionem. c. non solum de app. lib. vj. nam isto casu attentata tenet ex quo

ex quo lege permittente sunt: vnde non reuocantur ex privilegio attentatorum, sed possunt reuocari per viam querelae, & tunc fit reuocatio per superiorem. ita dicit Abb. in capitulo, pastoralis. column. iij. versic. tertius effectus. & in versic. in tertia quest. & c. & ibi etiam Philip. in iij. col. 106 de appel. ¶ Plus etiam dicit Abb. in d. c. pastoralis. in d. versic. in tertia quest. & c. quod etiam in casibus, in quibus prohibita est appellatio, si aliquis appellat, operatur haec appellatio quoad iudicem ad quem: vt si videt grauiamen, possit illud emendare & corrigere: licet non operetur aliquod effectum suspensionum respectu iudicis a quo. & ad hoc ponderat gl. singulari in clem. j. in gl. in versic. oneramus. de iure patro. 107 nat. ¶ Competit etiam ista querela, vbi cumque iudex tardaret circa expeditionem causae, nam tunc ab ista tardatione non potest appellari, sed potest exponi querela superiori: ita tenet Bal. in l. si. §. illud. per illum. tex. C. de 108 tempo. appel. ¶ Plures aliae significationes habet istae terminus, querela: quia quandoque ponitur pro querela criminali: vt no. gl. in c. Maximianus. lxxj. di. fin. & est text. in l. querela. C. de falsis. & not. gl. in l. i. quis fe in iuriam. C. de accu. & de hoc dixi supra in quarta parte, in j. dicit. ver. ex praedictis infero & cetera. Item, quandoque ponitur pro querela inofficiosa testamenti, vel inof-

ficiose donationis. & hoc non est materia nostrae: ideo remitto me ad suos titulos. ¶ Quae autem sit differentia inter lamentationem, querelam, querimoniam, & querelationem? Dic q. lamentatio est extraiudicialis, querela vero iudicialis. tex. est in const. regni, quae incipit, pelsimam. & ibi Mart. in j. notab. Querimonia vero est aere litem coactam, querelatio dicitur post litem contestatam, secundum Fely. in c. j. in fi. de app. & declarat Abb. in cap. quia indicante. col. penul. de praescript. 110 REVOCTIO, ¶ sit nonus actus suspensiuus, quae dicitur esse species appellationis, licet non sit vera appellatio. Non distinguemus §. cum quidam. & ibi not. ff. de arbi. hinc dicit Spec. in tit. de arbit. §. j. versic. quid si a tempore. quod reductio ad arbitrium boni viri, non dicitur proprie appellatio, sed potius quaedam attestatio. habet tamen quandam similitudinem cum appellatione: quia sicut appellatio impedit executionem: ita etiam reductio, secundum Bal. in cap. si. col. j. versic. & nota, quod tria sunt & c. lata sententia super reductione, secundum Angelum in consilio clxxij. in fin. vbi etiam sentit Angel. quod non obstante reductione potest fieri executio praestita cautione per petentem, tunc dicitur in restitutione in integrum: quia materia dixi supra in ver. restituitur. circa fi. & per Bart. in l. defendente. in fia. ff. de

auto. tur. sed Bald. in l. tale pactu.
 §. qui prouocauit. col. ii. fin. in penultima q. ff. de pact. tenet in di-
 strictè, quòd reductio impedit
 executionē laudi, adeo quòd ea
 pendente nullo modo potest fie-
 ri executio. Sicut dicitur in ap-
 pellatione. idem tenet Abb. in c.
 quinta uallis. col. xxij. versic. sed
 hic annexo dubium & de iure
 iur. vbi etia dicit, quòd ista redu-
 ctio est quædam querela. Verum
 Saly. in l. j. C. quando pronon. non
 est necesse. tenet, quòd nō impe-
 dit executionē. & sic videtur va-
 rietas opin. inter doct. sed in tan-
 ta varietate puto vtiorem esse
 opin. Bal. & Abb. & sequaciu. scilicet,
 quòd impediatur executio-
 nem, sicut appellatio. & hoc præ-
 batur ex tex. in d. l. nō distingue-
 nus. §. cum quidā. rectè ponde-
 rando illum text. hanc etiā opin.
 in effectu tenet Soc. in col. xxvij.
 eolum. penult. in quarto volum.
 vbi dicit æquiparari ista duo: scilicet,
 esse factum cōpromissum:
 & esse petitam reductionē. vnde
 sicut non potest fieri executio
 pendente cōpromisso, ita nec pen-
 dente reductione: & cū hac opin.
 pertranseo, quæ videtur turior.

211 ¶ Super hac tamē materia redu-
 ctionis, quæ quotidiana est,
 breuiter attingam tres q. de reli-
 quis autem ad materiam facien-
 tibus, remitto me ad ea quæ ple-
 nè ponit Ab. in c. quinta uallis.
 & Barto. in l. si societate. §. arbitro-
 riu. ff. pro socio. & Ludouicus
 Roman. in rubr. de arbit. & Lan-

franc. in tracta. de arbit. quorum
 dicta esset superuacuum recepilo
 gare. Solum attingam istas tres
 quæstiones quæ videntur habe-
 re opinio. doct. hinc inde: ad hoc
 vt ponam veram & communem
 decisionem. Et prima q. erit, vsq;
 ad quod tempus potest peti ista
 reductio. Secunda, coram quo in
 dice peti potest. Tertia, quid sit
 per pactum est renūtiatum huic
 reductioni, & iuratum, an possit
 peti, nō obstante, iuramento abs-

112 que alia absoluitone? ¶ Primò
 igitur quero, vsque ad quod tē-
 pus peti potest reductio? dic, qd
 communis conclusio est, & vera
 quòd potest peti vsq; ad xxx. an-
 nos: qui quid dicant alij doctores,
 Hanc opi. tenet Bart. in d. §. arbitro-
 rorum. & Soc. in col. ccxx. col.
 iij. in ij. volum. & est decisum in
 decisio. cxxij. consil. Neap. idem
 tenet Angel. in consil. cccxiiij. in
 prin. vbi dicit, quòd est ius perso-
 nale: & ideo non præscribitur
 nisi spacio xxx. annorum, idem
 tenet Baldus in l. fina. in vericulo,
 quero vsque ad quantum tem-
 pus & c. Cide contrahen. empr. &
 Alexan. in consilio xcv. eolum. fi.
 in ij. volumi. & Philipp. Decius
 in consil. xxxix. eolum. pen. in fi.
 vbi plures allegat. & dicit hanc
 113 esse communem opinio. * Nec
 obstat. l. cum antea. C. de arbit.
 vbi dicitur, quòd taciturnitate
 decem dierum emologatur sen-
 tentia arbitri, si non fuerit con-
 tradictum: quia illa loquitur in
 arbitro, qui habetur instar iu-
 dicis

dicis: nos aut loquimur in redu-
 ctione ad arbitrium boni viri, quæ
 sit contra sententiam arbitrato-
 ris, qui est velut amicalibus com-
 positor: & procedit de facto po-
 tius quàm de iure. ista enim sen-
 tentia non emologatur, nisi spacio
 xxx. annorum. ita declarat
 Abb. in dicto capi. quinta uallis.
 col. vj. versic. octaua differentia.
 114 ¶ Secundo quero, quis erit iu-
 dex ad eudus in ista reductioe?
 Super hoc reperio varietatem
 opin. nam Bart. in d. §. arbitro-
 riu. col. iij. versic. quero, quis erit iu-
 dex & c. ff. pro socio, tenet quòd
 debet adiri iudex rei: & sic ille,
 qui esset futurus iudex, si actor
 voluisset in iudicio litigare. idē
 videtur tenere Alexan. in consil.
 cxxj. in prin. in ij. vol. vbi dicit,
 quòd iudex ordinarius litiganti-
 um est iudex in causa reductio-
 nis: non autem iudex appellatio-
 nis. Idem tenet Soc. in consil.
 xxvij. col. xij. in j. vol. & Paul. de
 Cast. in l. cum hi. §. satisfactioe.
 ff. de transact. & Abb. in d. c. quin-
 ta uallis. col. xxj. in finer. sed du-
 bitabatur quis iudex & c. de iure
 iur. Contrariū tenet Lud. Ro. in
 consil. cclxv. vbi dicit, quòd debet
 peti reductio coram illo iudice,
 qui est iudex arbitratoris ad in-
 star appellacionis. & hanc partē
 tenet Matr. de Afflic. doct. Neap-
 politan. in decis. l. consil. Neapo.
 verum dicit, quòd non fuit hoc
 decisum per sacrum consilium.
 Breuiter ego teneo primam par-
 tem, scilicet, quòd petatur coram

iudice ordinario, qui esset futu-
 rus iudex causæ, per decisiones
 prædictas, quæ videntur facere
 opin. magis communem. Quod
 potest corroborari, quia arbitra-
 mentum esse quædam transactio,
 & sicut ille qui vult agere contra
 transactioem, debet adire iudi-
 cem rei, ita etiā & veniens contra
 arbitramentum. quod tamē de-
 clara & limitata, nisi ex forma ali-
 cuius statuti haberent lauda exe-
 cutioem & actionem, quia tūc
 ad iudicem arbitratoris est re-
 currentium per ea quæ dicit Bar-
 tol. in l. j. C. vbi & apud quæ & c.
 115 ¶ Tertiò quero, an contra lau-
 dum iuratum, quando est renun-
 tiatum reductioni, possit peti re-
 ductio, & an saltem sit necessaria
 absolutio à iuramento: Breuiter
 vera & communis conclusio est,
 quòd si læsio est modica & sup-
 portabilis, non potest peti redu-
 ctio, & tunc illa renuntiatio cum
 iuramento, operatur, vt non re-
 ducatur ad arbitrium boni viri.
 ita tenet Paul. de Cast. in consil.
 cclx. col. ij. in j. vol. Si autem læ-
 sio est magna & enormis, vel e-
 normissima, tunc potest peti redu-
 ctio non obstante renuntiatio-
 ne & iuramento: quia dato, qd
 ampla verba ponantur in com-
 promisso, non tamen potest fieri
 quin reductio habet locum, si tan-
 te enormissima læsione: & sem-
 per iuramentum intelligitur, si
 æque arbitratu fuerit arbitra-
 tor, & enormissima læsio nō præ-
 sumitur cogitata, & iuramentum
 non

non extēdit ad incogitata. ita tenet Alexan. in consil. cxxxj. col. pen. in ij. vol. & Soc. in cons. cxxx. col. v. in ij. volum. & in cōf. ciij. col. iij. in fin. in iij. vol. & Philipp. Decius in consil. xj. col. vj. vers. iij. principaliter & cōf. lx. col. ij. vbi dicit, quōd nō potest dari clausula, per quā non petatur reductio. Sequitur ergo, quōd vbi est enormis iurgo, non requiritur absolutio à iuramento, sed potest indistinctē peti reductio: quia non detegitur periculum, vbi iuramento se nō extendit ad illud. Idem tenet Aug. in consil. clxxij. consilium tamen theologorum est, quōd petatur absolutio ad cautelā, à tali iuramento, quam de facili concedet episcopus, licet hoc non sit de præcepto. ita tenet Bald. in l. fin. C. de non nu. pecun. Reliqua de materia reductiōnis, dic vt habetur in d. c. quintanalis. & in d. s. arbitratorum. & ibi per doct. & de cam infra in hoc tract. de appellatione. in iij. q. principali. vers. octauo limita, & c.

116 **DILATIO**, * est decimus & vltimus actus suspensivus: nam impedit processum ad vltiora: quia dilatio pendente, officium iudicis conuenit, l. si pars. C. de dilat. c. significante. de appel. Et quia hanc materiam dilationis plenē tractat supra in secunda parte iudicij, in tractatu de dilatio: ideo ad ibi dicta nō remitto. Et per hæc sit expedita prima q. principalis.

S E C V N D O, Principaliter sequendo ordinem præpositum, quæro qualiter fiat appellatio. 117 * Dicit quōd sit à iudice inferiori, à quo lata est sententia ad iudicem superiorem: nam ad inferiorem vel parem appellari non potest. l. j. §. i. quis in appellatione ff. de app. in tantum, quōd nō valeret consuetudo permittens appellare de maiori ad minorē, vel æqualem, secundum Abb. & Fely. in rub. extrā de appel. col. j.

118 * Item, debet appellatio continere nomen appellantis & appellati, & continentiam sententiæ, à qua appellatur: vt est tex. & ibi Bar. & doct. in l. j. §. ff. de appel.

119 * Item, debet in ipsa appellatione peti apostoliālis non valere appellatio sine petitione apostolorum, secundum Ino. in c. j. de app. pro hoc est tex. in l. eos. §. apostolos. & ibi Barto. & doct. & l. quonia. la. j. C. de app. & debent apostoli peti instantius & instantissime, ac sæpius: & sufficit, q. vnicui actū sapius petatur in vno & eodem libello, vt est textus in d. c. quauis. de appel. & habetur in cap. ab eo. & cap. vt super.

120 de app. lib. vj. ¶ An autem valeat appellatio simpliciter facta & generaliter, nō expresse proprio nomine iudicis, ad quē appellatur, vt si aliquis dicat simpliciter, appello: vel si dicit, appello ad iudicem competentē: Dic quōd sic. & ita communiter tenetur per l. ij. ff. de appell. ita tenet Bar. in l. j. §. i. quis, vers. quarto, quid

quid si aliquis, & c. ff. de appel. & Bald. in l. apertissimi. C. de iudi. in j. col. & Abb. in c. inter cetera. de app. vbi limitat hoc procedere de iure ciuili, secus de iure canonico, secundum eum & per Philipp. in cap. dilecti. el. iij. in xvj. q. 121 de app. ¶ Debet autem appellatio præsentari per appellatorem coram iudice à quo: vt not. Philipp. in c. si iustus. col. iij. de app. & infra decem dies à die lator sententiæ, vt C. de app. authen. hodie. & postea proferat fit coram iudice ad quem: præsentato coram eo supplicationem & narratōem materiam causæ & sententiæ contra se latæ, & instantando pro literis inhibitorialibus. Verum, si non potest haberi copia iudicis à quo, vt quia est absens: vel per metum non potest coram eo appellari: tunc potest appellari coram honestis personis, vel potest adire iudicē ad quem, & coram eo porrigere supplicationē appellatoriā, absque eo, quōd aliter appellatum fuerit coram iudice à quo. ita dicit Bald. in d. l. apertissimi. col. j. C. de iud. & in l. j. C. de his, qui per metum iud. non app. & de hoc est gl. expressa in vers. maiori in cle. j. de app. & declarat plenē Socin. in consil. xlvij. col. in j. vol. Erit ergo practica in casu isto, quādo quis nō potest appellare coram iudice à quo, vel propter absentiam, vel propter metum: vt adhibeat secundum iudicem, notariū & testes, & corā illis declaret ac protestetur,

tur, quōd intentio sua erat appellandi in iudicio à tali grauamine per talem iudicem sibi illato. Verum quia propter eius absentiam, vel propter iustum metum non potuit iudicialiter appellare, nunc appellat extra iudicialiter coram honestis personis: & de dicta appellatione faciat scribi actum publicum. Ad quod facit, quōd habetur in ca. si iustus metus, & ibi per doct. de app. & not. Bart. in l. j. §. dies. ff. quando app. fit. Et nota, quōd vltra iudicē, notarium, & testes, debent alie honeste personæ: orā quibus appellatur, & hoc quando ista appellatio esset probanda per instrumentum, quia tunc iudex, notarius, & testes omnes simul iunxi, faciunt fidem de illo actu: & non possunt representare duas voces, scilicet testium & personarum, coram quibus appellatur. ita declarat Petr. Philipp. Corn. in consil. cxcxj. col. ij. vers. ij. in iij. vol. & Abb. in d. cap. si iustus col. j. vbi plus dicit, quōd sufficit, quōd si vnus probus vir, 122 coram quo appellatur. ¶ An autem sit necesse præsentare appellationem iudici sedenti pro tribunali? Dicit quōd non, sed potest vbiq. præsentari: imō potest præsentari solum actorum magistro seu notario absque iudice, & valere, secundum Bal. in authent. quæ supplicatio, in princip. C. de pre. impe. offic. & sequitur Alex. in l. j. §. libelli. in addi. ad Bartol. quæ incipit, qui datur, & c. ff. de appel

appel. & idem Alex. in l. j. §. dies. ff. quando appellan. sit. Et quod in omni loco possit presentari quoad effectum, vt sententia nō transeat in rem iudicatam. tenet Card. in cle. ij. §. similiter in ij. q. in fi. de appel. cūm possit etiam die feriata appellari: cūm nō sit actus iudicialis, appellatio, secundū Car. ibidem. & no. Bar. in d. l. j. §. dies. ¶ Fit etiā appellatio per hæc verba, submitto me protectioni & tutioni talis iudicis. ad ista verba important vim appellationis, secundū Bal. in l. j. in fi. C. si quacunq; prædi. pote. & est. tex. in c. ad audientia. & ibi Car.

124 Alex. de app. ¶ Vtrum sit necesse, quod semper appellatio fiat in scriptis verō sufficiat, q̄ viua voce appelletur? Communis conclusio est, vt distinguatur inter appellationem, à diffinitiuā & ab interlocutoriā. Nam à diffinitiuā si quidē appellatur incontinenti scilicet eodem instanti post latam sententiam potest appellari viua voce: & sufficit quod grauatus dicat, appello, & faciat hoc scribi in actis per notariū. Si verō appelletur ex interuallo post latam sententiam, tunc debet appellari in scriptis: aliās non valet appellatio. de hoc est text. in l. j. in fi. cum l. seq. de app. & in l. litigatoribus. & ibi glo. Bar. & Bald. C. de app. & no. Specu. in tit. de appel. §. qualiter in prin. & Per. Philip. Cor. in consil. xcv. columna. in fi. & seq.

125 in quarto volumine. ¶ Sed

quando dicatur appellari incontinenti, & quando ex interuallo? Dic quod communis conclusio est, quod incontinenti dicitur, dum iudex sedeat pro tribunali in illo sero, & non diuerit ad extraneos actus. Secus est, si iudex iret ad prandium vel ad aliū actum extraneum à iudicio: & postea reuertetur ad tribunal: quia propter actum extraneum intermedium non diceretur vltimus incontinenti fieri & idem, si appellans diuerteret ad extraneos actus, & postea appellaret: ita dicit Specu. in tit. de app. §. qualiter in prin. & ibi Ioan. And. in addi. super verbo. diuerterit. sed Bald. in d. l. litigatoribus. tenet, quod iudice sedente pro tribunali dicitur incontinenti: non distinguendo vtrum diuerteret ad extraneos actus, vel non. imò Bart. expresse tenet in d. l. litigatoribus. q̄ etiam si diuerteret ad extraneos actus, dicitur fieri incontinenti. dummodo eadē die fiat, & iudice sedente pro tribunali. diuus ff. de in te, resti. idem tenet Bar. in l. eos. §. sin autem. C. de appel. & gloss. magis expressa in l. ij. ff. de appel. & Bar. in l. j. §. libelli. col. j. eo. tit. & hoc videtur esse de mente. Bald. in d. l. diuus in ij. lect. in fi. vbi proprie loquitur de iudice surgente, & statim reuertente. idem videtur sentire Philip. in c. si iustus. versic. vj. quæritur, in fi. de appel. ¶ In ista varietate, quæ videtur esse inter Specu. & Ioannem Andr. ex vna parte

parte, & glo. Bar. & Bald. ex alia parte, ergo ita concordare opin. vt distinguamus. Aut iudex processit ad actus extraneos: scilicet, ab illa causa, quam sententiauit. ut quia post expedit illam causam incepti expedire alias in eodem tribunali: & tūc procedat opi. Bar. & sequatium: quia si tota illa die federet pro tribunali, posset appellari viua voce: quia isti actus nō videtur omnino extranei, ex quo sunt de iudicio, & pertinentes ad illud tribunal, licet videretur extranei, ab illa causa decessa & ita pondero verba Bart. in d. §. libelli. vbi super isto pūcto refert tres opi. quas etiam refert Bal. in d. l. litigatoribus. Prima est generalis: scilicet, quod tota illa die sit permisum, per d. l. ij. ff. de app. vbi fit mentio de die. Secunda opin. est strictissima, scilicet, vt intelligatur incontinenti, scilicet ante quā iudex procedat ad alia faciendā: quod intelligo, scilicet ad alias causas expediendas: non autem ad actus penitus extraneos, qui sunt extra tribunal. & hoc est de mente glo. in d. l. litigatoribus, in vers. illico. quæ reiata prius ista stricta opin. refert postea vltimā opi. Hug. quæ cōmuniter approbatur per Bar. & Bald. ibi, scilicet quod dicitur illico, dum iudex sedet pro tribunali. vnde inuit subtiliter intuenti, quod illa faciendā, ad quæ diuerterit, erant negotia, quæ expediebatur in tribunali.

& hoc eadē est de mente Bal. in d. l. diuus. in ij. lect. in j. notab. ff. de in te, resti. vbi dicitur incontinenti comparere ille, qui venit iudice pro tribunali sedente, licet ad alia iam diuerterit. Et dicitur diuertisse ad alia, quando habuit sententiā prolata & absoluita, vnde illa verba respiciunt alia negotia eiusdem tribunalis, & ita intelligo Bar. in d. l. litigatoribus. qui fundat se per d. l. diuus. & de ista diuersione non curamus. Tertia opin. reiata per Bar. in d. §. libelli. est mediocris, quæ eligit mediam viam: scilicet, quod dicitur incontinenti, donec iudex sedet pro tribunali, & ista communiter approbatur, quā tenet Lanfr. in c. quantam contra. in vers. interlocutiones, & appellationes. col. xvj. ver. sequitur aliqua videre, & c. de proba. & Phil. in d. c. si iustus. ver. sexte quæritur. in fi. Aut iudex processit ad actus penitus extraneos, surgendo à tribunali causa faciendā aliud negotium extraneum: & tunc aut surrexit cum animo statim reuertendi, non relinquendo totaliter tribunal pro illo sero: vt quia dimisit ibi actorum magistrum negotiantem in actis interim, & tunc si statim reuertitur, habetur ac si non recessisset, & potest adhuc appellare viua voce. per ea, quæ dicit Bal. in d. l. diuus. in ij. lect. in fi. Ad quod facit tex. in l. ij. ff. de duor. & in l. pleriq; ff. de ritu nup. & per ea quæ habentur

per Alex. & doct. in l. cum anti-
quitas. C. de test. aut surrexit iudex
à banco cum tota eius curia
causa eundi ad prandium vel
ad deambulandum: ita quod non
appareat de animo reuertendi
pro illo sero. & tunc dato, quòd
postea reuertetur, non dicitur
fieri incontinenti: quia illa vide-
tur alia rectio curiæ propter ill-
lâ interruptionem. vnde tunc esset
appellandû in scriptis, & ita pu-
to procedere opin. Spec. in d. §.
qualiter. in princ. quam ad hoc
sequitur Phil. in d. c. vt debitus.
col. viij. verfic. septimò quater-
tium & c. de app. & Gemi. in c. cor-
di col. iij. in prin. de app. lib. vj.

126 ¶ Et prædicta procedit, quan-
do appellatur à diffinitiuâ. si vero
appellatur ab interlocutoria,
& tunc sive statim, sive ex inter-
uallo, semper debet appella-
ri in scriptis: aliâ non valet ap-
pellatio. Tex. est in c. cordi no-
bis. de app. lib. vj. & not. Spe. in tit.
de appel. §. qualiter. post prin. &
Bar. in l. eius. ff. de appel. reci. &
Phil. in c. vt debitus. col. vij. ver-
fic. secundò quater tium & c. de app. vbi
dicit illud cõmuniter seruari, tã
de iure civili, quam canonico.
& Pau. de Cast. in cons. c. lxx. in
prin. in ij. vol. & Bal. & Aug. in l.
parris & filij. ff. de vulg. & pup.

127 & Lud. Ro. in cons. l. ¶ Quan-
do dicitur fieri appellatio in
scriptis, & an sufficiat copiare
in iudicio, & dicere notario,
scribe qualiter ego appello à ta-
li sententia, ex tali causa & c. Dic

q. nõ, sed tunc dicitur in scriptis,
quando porrigitur libellus scri-
ptus appellatorius: aliâ si viua
voce dicitur appellans, & no-
tarius redigeret in scriptis, non
dicitur appellatio in scriptis: &
elapsis decem diebus sententia
transit in re iudicatâ: non obsta-
tali appellatione inualida. ita
in terminis tenet Phil. in d. c. vt
debitus. in vij. col. vers. quartò
queritur & c. de ap. & plenè hoc
tangit Pet. Phil. Cor. in cons. xcv.
col. in fi. & seq. in iij. volu. pro
hoc est glo. & ibi Bar. in l. in sa-
cris. C. de prox. sac. ser. lib. xij. &
las. in l. j. col. iij. in prin. ff. de ede.

128 ¶ Ex prædictis hucusq; habemus
vnâ differentiam inter appel-
lationem à diffinitiuâ, & ab in-
terlocutoria: ex qua habes colligere
duas practicas pro aduocato
appellati contra appellantem:
scilicet, vt aduertat, quidõ quis
appellat viua voce à diffinitiuâ
in eadem die, si ibi extat iudex
præsens & pro tribunali sedens
quia licet aliæ appellationes in
scriptis possint porrigi quacq;
hora, loco, & die, & eua solõ no-
tario, vt supra dixi: & dicitur in-
frâ in sequenti q. principali, que-
ritur iij. q.õ huius principalis dist.
seu trac. de app. tamè ista appella-
tio viua voce non valet aliter,
nisi fiat iudice præsentè & pro
tribunali sedente, per ea que su-
pra dixi vnde si à tali appellatio-
ne viua voce facta iudice ab-
sente, vel pro tribunali sedente
laberentur decem dies: sententia
transit

transiisset in re iudicatâ. & post
129 set peti executio. ¶ Secunda
practica est: in casibus vbi est
appellandû in scriptis copiare-
ret appellas: & diceret notario
actori: scribe, qualiter ego ap-
pello, & c. sic cautus aduocatus
appellati, vt nõ apponat, quòd
appellatio non valet, sed taceat
donec labantur decem dies: &
postea petat executionem senten-
tiæ, que transit in re iudicatâ:
quia multo vidi in hoc errare.
130 ¶ Limita tamè id, quòd dixi
de interlocutoria nõ procede-
re, quãdo habet vim diffinitiuâ
quia ab ea potest appellari vi-
ua voce incontinenti, sicut à dif-
finitiuâ: & omnes solemnitates
in ea seruatur, que seruari de-
bent in appellatione à diffini-
tiuâ secundû Phil. in d. c. vt de-
bitus col. vij. ver. septimò quæ-
ritur, & c. & Ang. in cõ. c. ex vij.
& Lud. Ro. in cõ. xlij. in prin.
sicut in simili dicimus, q. licet
aliâ in appellatione ab interlo-
cutoria sit necesse inseri causâ
grauaminis, vt dicâ infra in ij.
differentia: tamen quando inter-
locutoria habet vim diffinitiu-
am, nõ est necesse, q. inseratur
causâ sicut nõ est necesse, quan-
do appellatur à diffinitiuâ, se-
cundû Bal. in l. m. maioribus. col.
ij. C. de his quib. vt indig. & Ab.
in c. perenit. col. ij. de app. &
Phil. in d. c. vt debitus. in xij. q.
131 de app. ¶ Item illud, quòd dixi
à sententiâ diffinitiuâ debere
appellari in scriptis est inter-

uallo, limita non procedere in
causis breuioribus: in quib; po-
test appellari viua voce, secundû
Bal. in l. & maioribus. in fi.
C. de ap. Quæ autè dicitur cau-
sa breuioris: remittit se ad ea,
quæ habentur in auth. nisi breui-
oribus C. de sen. ex breu. reci.
Hodie autè in regno habemus
ritum magne curiæ, in nu. 164.
qui incipit in causis. & c. quo
cauetur, q. in causis duarû vn-
ciarû ciuiliur petitarû nõ ap-
pellatur verum usquâ vidi ser-
uari illû ritû. ¶ Sed iuxta præ-
dicta quero de vna q. quæ quoti-
dianie euenit: quid si aliquis ap-
pellat viua voce cû reseruatione
appelladi in scriptis: & dein-
de appellat in scriptis: que ap-
pellatio dicitur valida, prima,
an secunda: & hoc est vtile scire,
vt sciamus, quãdo incipiat cur-
rere tempus prosequendi, an à pri-
ma appellatione, vel à die secû-
dæ appellationis. hæc q. mouit
Bar. in l. eû procurator. §. si do-
minus ff. de ope. no. nunt. v. i
in uolunt loquatur. Tamen ei
& intencio videtur esse, q. primâ
appellatio teneat: & istam opi-
nionem vericem cõmuniter
sequitur doc. ibi, m. vime. Joã.
de Imo. idè magis clarè firmat
Pan. de Cast. in cõ. vij. in j. va.
& in cõ. de lxx. eo. vol. vbi di-
cit, quòd primâ appellationem
debet prosequi appellas: & ab
illa prima currit tempus prose-
quendi: idè tenet Lud. Roma.
in cõ. xlij. & videtur magis cõ-

munis vbi. vbi. cuiusque prima appellatio valuit, quia secunda videtur frustratoria; & nullū effectum potest importare: nisi quia per secundam censetur prima redacta in scriptis: & sic secunda trahitur ad primam. Sed quādo prima non valeret, vt quia ab interlocutoria fuit appellatū viua voce, tunc secūda in scriptis valeret: & ab ea incipit currere tempus prosequendi: dummodo sit facta infra decē dies. Ita declarat Phil. in c. tua nobis. col. v. ver. secunda conclusio, & c. de app. & ibi ponit septem conclusiones super ista questione. & plenē declarat ipsam de mēte Bal. in l. appellatione. C. de app. & in c. fāncimus. quo rēpore mli. sed Alex. in d. §. si dominus. col. pen. & si videtur tenere contrariū, scilicet, quod si aliter nō apparet de mēte appellandi, debet attendi secūda appellatio: propter eius protestationē, per quā reseruat sibi ipsi appellādi in scriptis, & hanc contrariam opin. tenet Sal. in l. si quis libellos. C. de app. Mihi tamen videtur, q̄ verior sit prima opi. Bar. Lud. & Pau. de Cast. nō obstatē, quod etiā la. in d. §. si dominus. sequatur opin. Alex. & Pau. de Cast. ibidem sibi ipsi cōtrariis ab eo. quod tenuit in consiliis. Et volendo corroborare istam primam opi. Bart. & sequacium, quam habeo pro vera & indubitata, maximē hodie in Regno, per ea, quae infra dicam, considero, quod totum

fundamentum Alexan. & Iaso, & aliorum tenentium contrariam partem, consistit in eo, videlicet, quod per dictam reservationem videtur esse facta protestatio, quod si contingat me appellare in scriptis, vbi quod prima appellatio habeatur pro non facta: & in his quae dependent ex mera voluntate protestant, statim per protestationem, in loqui in aliena. §. si & ibi Bar. & doct. ff. de acqui. h. heredi. item quia in dubio debet ita interpretari illa protestatio, ex quo est vitiosus protestatē: quia maior habebit dilationē ad prosequendum, & hāc rationē etiam sentit Io. de Imol. in d. §. si dominus. Tertiū mouent per l. si quis libellos. C. de app. vbi Aug. per illum tex. tenet illam opin. contra Bart. nam ibi dicitur, q̄ permittitur appellatū reuocare suā appellatōne per penitentiam & suum arbitrium commutare. Istis ergo rationibus in effectu mouetur præfatus doct. ad tenendum contra Bart. Ego autem sequor opi. Bart. & Ludo. quā etiā tenet Abb. in c. dilecto. col. fin. de app. pro qua facio vnum nouū & vrgens fundamentū. * Et capio hoc assumptum, vbi cuiusq̄ dilatio legalis datur aliquibus ob aliquam causam, si illa causa finitur ante finitā dilatiōē, finitur etiā & dilatio. tex. est & ibi Bart. in l. filia. §. alumnus. ff. ad Treb. & in l. si quis heres. la. ij. & ibi per Frāncisc. de Aret. ff. de acqui

acquiren. heredita. quae iura solum communiter allegari, quod finita causa dilatiōis, finitur dilatio. idem tenet Bart. in l. siue pars. C. de dilat. quod procedit, etiam in d. l. anone legalis, vt est text. in l. §. si intra. ff. de success. edict. & in l. si maritus. §. si nequa uerit. ff. de adu. & gloss. in c. fin. gloss. pen. de colue. lib. vj. sed appellanti datur dilatio decem dierum a lege ad appellandū, vt in authentic. hodie. C. de app. & sic ob hanc causam datur, vt appellat. Ergo si appellauit viua voce, & appellatio valuit incontinenti, est finita causa dilatiōis, scilicet ad illud idē: ergo debet esse finita dilatio, scilicet, vt nō possit iterum eandē appellatōnem facere: nam dicta appellatio viua voce facta, ex quo permittitur de iure incontinenti fieri, fuit sortita suum effectū, scilicet suspensionē & deuolutionē causae ad superiorem, vt dicit Abb. in d. c. dilecto. col. si. & Lud. Ro. in d. consi. xxvj. & Pau. de Cast. in dictis consi. vj. & c. lxx. in j. vol. vnde alia appellatio opus nō est circa idē: arg. l. qui bis idē ff. de verb. obl. Et per hoc non immerito possent attendari, quod secunda appellatio si fit ad eundem iudicem, & continet idem, quod prima, debet censeri facta extra terminum, & sic nō valet: quia statim facta prima appellatōne viua voce, fuit finita dilatio decem dierum ad appellandum ad eundem iudicem, vnde

de necessitate tempus prosequendi, currit a prima appellatōne, 134 ¶ * sed contra hoc possent instari de l. si quis libellos, de app. C. secundū intellectum Bar. & Ang. & Salyc. ibi. Nam vult illa, quod post interpositā vnā appellatōnem, permittitur variari & appellari ad alium iudicem infra decem dies: vt plenē declarat Philip. in d. c. tua nobis. col. v. ver. quia conclusio, & c. de appell. Ergo non erit finita dilatio, quia si non finita, non valeret secunda appellatio. Ad hoc respondēdo & dico, quod facta appellatōne viua voce ad vnum iudicē, est finita causa dilatiōis, respectu eiusdē iudicis. Quod patet ad sensum: quia secunda appellatio ad eundē iudicem facta nullū habet effectum: quia omnem effectum appellatōis sortita fuit prima appellatio, vt supra dixi, arg. d. l. qui bis idem. vnde frustra duraret dilatio respectu eiusdē verum quia appellanti permittitur variari infra decem dies, & alium iudicem adire, quod ad hoc, non est extincta dilatio, ex quo ista appellatio est alia a prima: & aliam personam continet: & tūc verum est, quod videtur esse a prima recellum: quia videtur quodammodo quādam nouatio a iure permittit: ex quo secunda continet aliquid noui a prima. ¶ * Et hoc dictum corroboro per bonum simile. nō quando sit aliud vnum mandatū ali-

cui; & potest eadem, & de eodem, nihil valet secundum, sed tantum primum, vt glossa in l. licet. §. ea obligatio. in fi. de procur. & Bal. in rub. de proc. & per Mod. in d. l. qui bis. idem dicunt de venditione geminata, & de stipulatione, & de aliis contrahibus. ¶ Non obstant modo rationes Alex. & sequacium. & primo ad id, quod dicit de protestatione, ego non video vnde possit elici illa appellatio conditionalis ex illa reservatione: cum appellatio viua voce appareat facta pure & libere, potius est dicendum, quod illa reservatio iterum appellandi, sit facta ad exaggerationem animi appellantis, qui vult quod dicta sua appellatio viua voce facta, reducatur postmodum in scriptis, vt sentit Ioan. de Imo. in d. l. cum procurator. §. si dominus. ff. de oper. nun. quam quod sit facta sub illa conditione: cum hoc non foneat verba appellantis: arg. l. non aliter. ff. de leg. iij. 17* Præterea, protestatio seu reservatio facta de illo actu, cuius nihil operatur euentus, nihil valet. l. hæc stipulatio. §. diuis. ff. vt lega. no. caue. & l. non cogendum. §. fin. ff. de procu. & l. iij. §. ibidem. ff. ad exhi. sed in proposito, euentus secundæ appellacionis nihil operatur, quando prima valet: ergo reservatio fuit frustratoria. ¶ Non obstat, quod sit protestationi in his, quæ de pendet ex animo &c. quia fa-

teor quando protestatio est clara & specificat animum protestantis loquatur. d. l. qui aliena. §. si. ff. de acqui. her. sed hæc protestatio non sonat id, quod dicitur Ale. & sequaces. Similiter non obstat, quod verba debent intelligi secundum intentionem protestantis: putet ei vitiosus, quia verbi est quando verba sunt vindictæ; ambigua, & possunt pati illam interpretationem, sed in casu nostro verba appellacionis voce facta sunt clara, ex quo simpliciter & pure fuit appellatio. vnde non sunt trahenda ad alium sensum. non obstat 139 d. l. si quis libellos. ¶ quia fateor, quod appellatio ad alium iudicem, potest variari: & tunc secunda inspicitur appellatio, sed quando appellatur ad eundem, & ex eadem causa non reperitur iure cautum, quod admittatur ista variatio frustratoria quia hoc esset contra d. l. qui bis. idem est sua materia 140 ff. de ver. obi. ¶ Ex quibus omnibus concludo veram esse opi. Bar. Lud. & Abb. & istam firmo. quam opi. puto hodie in regno esse indubitamam, per const. appellacionum tempora: quæ vult quod appellator habeat quinque dicit dies ad protestandum à die interpositæ appellacionis: & sic non dicit, quod post decem dies dantur illi quinquaginta, sed quæ currunt à die interpositæ appellacionis: vnde coipso, quod quis appellat viua voce à diffinitiva incontinenti, dicitur appellatio interposita: merito ab illo die

die currunt sibi alij quinquaginta ad prosequendum, non obstante frustratoria reservatione: quia si appellans habere animum appellandi in scriptis, non debet appellare viua voce: sed sufficeret sibi dicere: ego referuo mihi ius appellandi in scriptis: & tunc tempus prosequendi correret à die appellacionis in 141 scriptis. ¶ Secunda differentia inter appellacionem ab interlocutoria, & à diffinitiva est, quia appellatio à diffinitiva non habet necesse, quod cõtineat causas grauaminis in specie: sed sufficit, quod appellans in genere dicat se grauatum: & quod dicat sententiam iniustam sine alia causa: vt est text. in l. ij. ff. de ap. & no. gl. & Abb. & Philip. in c. c. iij. ecclesia. de ap. & Bar. in l. j. §. si. ff. de app. & glo. in c. quod ad consultacionem in ver. non exprimes. de re iudi. sed appellatio ab interlocutoria, non valet aliter, nisi exprimitur causa grauaminis in ipsa appellacione. text. & est ibi Gem. in c. cordi nobis. de ap. l. vj. & no. Abb. & Philip. in d. c. iij. in ecclesia & Bar. in l. eius. qui. col. j. ff. de ap. recip. & est text. & ibi communiter doct. in c. vt de bitus. de ap. & Card. Alex. in c. cum sit Romana. col. pe. eo. ti. Et tunc causa grauaminis debent exprimi in specie, & non sufficit in genere: & si plures causas sint omnes debent exprimi nominatim: & non sufficit facere relationem ad acta, secundum Philip.

in ca. consultuit. el. iij. in ij. col. de app. per text. in cle. appellanti. de app. & Soci. in consil. v. col. iij. in j. volu. & Card. in d. cle. appellanti in iij. no. & in iij. & iij. quæ & Philip. in d. c. vt debitus. col. v. in xij. q. & Bal. in l. minoribus col. j. c. de his qui. vt indig. vnde non sufficeret dicere, appello ex tali causa, & ex aliis suo loco & tempore proponendis: nã ista clausula generalis nihil operatur, secundum Card. in d. cle. appellanti. in iij. q. & Card. in d. c. consultuit. Idem si diceret: ex aliis causis ex processu, & ex actis apparentibus: quia nihil valet, secundum Bal. in d. l. minoribus. Philip. vbi supra. Item, talis expressio causæ debet fieri coram iudice: quo: non autem coram iudice ad quem: vt est text. in d. c. vt debitus & ibi Abba. in ij. col. versic. vltimus nota, & c. & Bart. in l. ait prætor. ff. de minoribus. nota: quia sæpe vidi non nullos aduocatos errare: qui appellant simpliciter coram iudice: quo: & postea exprimunt causas grauaminis coram iudice ad quem. nam talis appellatio ab interlocutoria, non valet per d. c. vt debitus. ibi, coram eodem iudice causa probabili appellacionis exposta &c. & prædictis adde decisio. Rota vij. in nouis vbi plenè. Item debet exprimi causa grauaminis, etiã si sit notoria: quia licet notorium reu- 142 leuet ab onere probandi: non tamen releuat ab onere proponendi

nendi & allegandi: vt est glo. in versiculo iudicis in dicta c. appellanti & ibi etiam Cardin. d. v. quæstio. & Philip. in d. c. vt debitus. col. xix. in ix. q. & Gemi. in c. j. col. ij. in prin. de ap. lib. vj. Si ergo non fuerunt istæ solennitates seruatae in appellatione: ab interlocutoria transit in rem iudicatam per lapsum decem dierum, secundum Ange. in consi. cccxvij. col. iij. & Soci. in d. consi. xlv. col. iij. ¶ Vnum tamen scias, qd licet causæ grauaminis non sint specificatae in ipso libello appellationis: possunt tamen quæ docunq; postea specificari corâ iudicæ à quo: dummodo infra decem dies: aliis secus: ita declarat Philip. in d. c. vt debitus. col. xj. in xv. quæstione. ¶ Ex ista secunda differentia habes: colligere duas regulas. Prima est qd appellatio à diffinitiuâ, valet sine expressione iuris. Secunda regula est, quod non valet appellatio ab interlocutoria sine expressione causæ grauaminis. ¶ * Primam regulam limita generaliter non procedere in omnibus causis, in quibus de iure prohibetur appellatio à diffinitiuâ; nam tunc si appellat, debet exprimi causa grauaminis, aliis non valet appellatio, ita dicit Specu. in u. de exc. ient. §. nunc diendum. ver. sed nunquid. Pro hoc est glo. in versu. mandetur. in c. Romana. §. si autem. & ibi Gemi. in scol. de app. lib. vj. & Philip. in c. cum speciali. §. porro. colum. iij. ver-

siculo. ex prædictis. & c. de app. & Lud. Ro. in consi. cccxxiij. quod procedit, siue appellatio sit prohibita à legesive ab homine: vt quando committitur causa appellatione remota, secundum Gemi. in d. c. Romana. §. si autem in fi. & Philip. in c. ij. de ap. & in d. c. vt debitus. col. x. in xiiij. q. vbi ponit quatuor notabiles fallentias: ad hanc regulam, quas poteris ibi videre. Adde Fely. in c. quod ad consultatione. col. x. & xj. de re iudic. Et ratio huius fallentia: patet ad sensum: quia cum appellatio sit prohibita, appellans habet iuris præsumptionem contra se: vnde iudex non tenetur eius appellationi deferre: sed quando allegat iustam causam, cessat illa iuris præsumptio: & iudex deferretur: ut dicit Lud. Ro. in dicto consi. cccxxiij. & ista fallentia seruari potest ad infinitos casus, qui in iure reperiuntur: in quibus appellatio prohibetur, quos studiosius poterit de se seruari. ¶ * Secundam regulam limita non procedere, quando causa grauaminis consistet in mero iure: adeo qd nulla requiritur probationem in facto: quia tunc valet appellatio ab interlocutoria sine expressione causæ: quia in allegationibus iuris deduci potest: ita tenet Bal. in d. l. minoribus. C. de his, qui. & in l. per hanc. col. pe. in fi. C. de tempo. appel. & Gemi. in d. c. cordi nobis. colum. ij. & Cardin. in d. de.

de. appellanti. col. j. in j. oppo. & Philip. in d. c. vt debitus. in xj. q. 145 ¶ * Secundo limita non procedere in interlocutoria habentem diffinitiuam: quia non requiritur expressio causæ, secundum Bal. in d. l. minoribus. & Abb. in c. peruenit. col. ij. de ap. & Philip. in d. c. vt debitus. in xiiij. q. & Card. Alexan. in d. ca. peruenit. 146 ¶ * Autem in appellatione extrajudiciali: requiritur expressio causæ: vnde eundem Philip. in c. consuluit. el. ij. in j. col. de ap. & in c. bona. co. vj. in prin. versu. & permittit. & c. eod. u. vbi tenet, quod sic. & Abb. in d. c. con. 147 soluit. ¶ * Tertia differentia inter appellationem à diffinitiuâ, & ab interlocutoria est: quia appellatio à diffinitiuâ, potest iustificari ex nouis causis, & ex nouis probationibus: quia dicit appellans, non probatum probabo, & non producta producam. d. l. per hanc. & ibi Bar. & doct. C. de tempo. ap. & habetur in c. fraternitatis. de test. & no. Bart. in l. eius, qui. col. ij. in fi. ff. de ap. recip. Ad idem est text. in l. eos. §. si quid autem. C. de ap. sed appellatio ab interlocutoria, non potest iustificari, nisi ex eisdem causis antiquis, & in appellatione expressis, & nihil de nouo produci potest: vt est text. in d. de. appellanti. de ap. & no. Bar. in d. l. eius, qui. colum. ij. in fi. & Bar. in l. ait prætor. colum. j. in fi. ff. de mino. & Bar. in d. l. eos. §. si quid autem. vbi dicit, quod ap-

pellatio ab interlocutoria, iustificatur ex eisdem actis, & in d. l. per hanc. & habetur in decis. lxxix. concil. Neapo. Et ratio diuersitatis declaratur notabiliter per Bar. in d. l. ait prætor. * nam à diffinitiuâ potest appellari, etiam si iuste lata fuerit: & etiam si iudex nullâ iniuriam fecerit: quia is, qui appellat, sperat ex nouis causis & probationibus vincere in causa appellationis. vnde si de iure permittitur appellatio, etiam à sententia iustâ, fuit concessum appellanti, vt aouas causas deducat: quia aliâs ex eisdem actis vincere non posset. sed ab interlocutoria non appellatur, nisi iudex iniuriâ fecerit, & sic ista iniuria non potest detegri, nisi ex eisdem actis & ex antiquis causis corâ iudice à quo, expressis, & non ex nouis deducendis: quia non potest imputari iudici à quo, quando appellans obtinet ex nouis causis: tunc enim non derogatur iniuria iudicis à quo. ¶ * Ex ista tertia differentia habemus colligere duas regulas. Prima est, qd appellatio à diffinitiuâ, potest iustificari ex nouis actis, vnde stat in arbitrio appellantis, an velit appellare ex eisdem actis: quod est, quando per diffinitiuam patitur iniuriâ: an verò ex nouis deducendis. quod est, quando ex primis probationibus diffinitiuâ fuit iustè lata. Secunda regula est, quod appellatio ab interlocutoria, non potest iustificari ex nouis actis,

90 nisi ex primis. ¶ Primum regulam limita procedere, dummodo noue probationes, que producuntur per testes, non sint super eisdem articulis, vel directo contrariis, propter timorē subornationis: sed super nouis articulis dependentibus à veteribus & facientibus ad causam: vt est text. in cle. ij. de test. & not. Bar. in d.l. per hanc. & Abba. & Fely. in d.c. fraternitatis. de test. & Bar. & doct. in auth. at qui flect. C. de prob. in quibus locis plene declaratur materia istorum articuloꝝ. sed probationes per scripturas possunt produci, quia in scripturis non potest timeri subornatio. ¶ Secundò limita, dummodo noue probationes recipiantur & producantur super re petita & deducta in causa principali: & non super noua re & nouo libello. nam si in causa principali petij botem. non possum in causa appellationis petere equi, & producere probationes super equo. Similiter si petij rem vna actione & succubat: non possum in causa appellationis prosequi eandem alia actione, quia est nouum capitulum: Secus, quando in appellatione mutatur causa, que potest includi sub generalitate primi libelli: vt si petij rem ad me spectare iure domini, non ad stringendo me ad aliquam causam specialem, & deinde in primo processu sum prosecutus causam emptioꝝis & iucubui: pos-

sum in appellatione prosequi causam legati, vel aliam ex qua dominum potest acquiri: quia ista noua causa potest includi sub primo libello generaliter loquente de dominio. ita hæc omnia declarat Bal. in addi. Spec. in ti. de ap. in xv. colum. circa si. & Philip. in ca. cum in ecclesia. colum. fi. de ap. nam iudex causa appellationis non cognoscit nisi de eo, de quo cognouit iudex causæ principalis. ita dicit Bartolus. in l. ij. C. si aduer. libet. ¶ Hoc item limita, nisi quis egisset ex testamento, vt hæres quod testamentum fuit pronuntiatum inuaidum: quia potest in causa appellationis agere ad idē ab intestato. quia iuri quid ignorabat sibi competere, non videtur renuntiare per l. mater. fi. de inoff. testa. ita deciditur in deci. liij. consi. Neap. ¶ Secundam regulam restringe, & limita, vt procedat indagatur, quod appellans ab interlocutoria, non potest deducere nouas causas coram iudice ad quem: nec potest probationes facere super alia causa, quam super deducta in causa principali: nam bene potest producere nouas probationes super causa antiqua expressa in appellatione: quando illa causa requirit probationes in facto. vnde dispositio l. per hanc. C. de tempo. ap. habet locum etiam in appellatione ab interlocutoria: quoad probandum causas deductas, ita tenet Cy. in d. l. per hanc

in prima, & ij. q. & Philip. in d.c. tum in ecclesia. col. ij. versi. scias tamen, & c. de ap. & est glo. in d.c. cle. appellanti. in versi. probandis. quod a notr. quia multi errant super hoc: qui putant appellacionem ab interlocutoria: non posse iustificari, nisi ex eisdem actibus quia hoc non debet ita generaliter intelligi: sed vt modo supra dixi. ¶ Secundò limita, nisi causa noua superueniat de nouo: in qua nulla potest imputari culpa appellanti, quare ipsam nõ deduxit in appellatione: ex quo tunc non suberat: nõ potest tunc interlocutoria iustificari ex ista noua causa, secundum Oldra. in consi. cxx. col. si. & Bal. in iauitus. col. si. C. de proci. & Bald. in d. l. per hanc. col. pe. in fi. C. de 155 temp. ap. ¶ Tertio limita, nisi appellans obtulisset causas grauiaminis, & probationes coram iudice à quo, & non fuit admittus: quia poterit deducere & probare coram iudice appellationis: ex quo nõ flectit per cum, sed per iudicem. ita tenet Bar. in l.erus, qui col. si. ff. de app. recip. & Bal. in d. l. per hanc. col. penul. in fi. per l. ait prator. §. quid tamen. fi. de mino. ¶ Quarto limita non procedere, quando appellatur à diffinitiu: nam in ea potest reparari grauamē, etiam illatum per interlocutoriam ex nouis causis & probationibus: ex quo non directò tunc appellatur ab interlocutoria. ita tenet Bal. in l. generatiter. §. sed iura-

mento. col. ij. versi. item nota. in verbo non audiant & c. de rebus cedi & Inno. in c. quod ad consultationem col. ij. de re iudic. 157 ¶ Quintò limita non procedere, quando interlocutoria esset lata contra contumacē: quia tunc potest iustificari ex nouis causis, & ex nouis probationibus, secundum Bar. in l. ait prator. col. ij. in fi. ff. de mino. & Ale. in d. l. eius, qui in addi. ad Bart. in vltima. colum. ff. de app. i. c. i. 158 ¶ Sextò limita, quando interlocutoria continet grauamen irreparabile: quia tunc potest ex nouis causis iustificari: puta si iudex interlocuteret aliquem esse torquendum: vt alius simile, ita tenet Bal. in d. l. per hanc. 159 col. seq. C. de tempo. ap. ¶ Septimò limita, nisi ellemus in interlocutoria habente vim diffinitiu: quia potest ex nouis actibus iustificari, secundum Card. in d. cle. appellanti. col. ii. in ix. q. de app. vbi ponit exemplum in interlocutoria lata super attentatis, & Bald. in l. minoribus. C. de his, qui. vt indig. facit quod no. Bal. in l. j. colum. pe. versi. denudò quæro & c. quando prouo. non 160 est necesse. ¶ Quarta differentia inter appellationem à diffinitiu, & ab interlocutoria. est: quia appellatio à diffinitiu statim cum fuit interposita, ligat manus iudicis à quo, vt non possit procedere ad aliquem actum vltcrius in illa causa. text. est in l. appellatione. C. de appell. & in l. cii

j. in princ. ff. nil. no. app. pend. & in c. non soluta. in princ. de app. 161 lib. ij. * Sed appellatio ab interlocutoria, non ligat manus iudicis à quo, quin possit procedere ad vltiora, donec per iudicem appellacionis fuerit inhibitus, prout est tex. in d. c. nō solūm circa fin. & not. Barto. in l. eius. qui. col. ij. ff. de app. recip. & Bar. in l. intra vtile. col. ij. ff. de min. & Ang. in col. ccxij. col. v. adeo quod vsque ad diffinitiuam inclusiū procedere potest ante inhibitionem non obstantē appellacione; & tunc non requiritur aliqua citatio partis: sed iudex potest procedere ad omnem actum vsque ad sententiam parte non citata: ex quo appellando videtur se facere contumacem, & declarare animum suum, quod non vult comparere. tex. est in c. eum, qui. de dolo & conu. lib. vj. & clej. cō. triu. & no. Bar. in d. l. intra vtile. col. iij. Verum, quando iudex appellacionis pronuntiat bene appellatum omnia attentata reuocatur, secundum Bartol. ibi. & Bar. in d. l. eius. qui. col. iij. & pradicis adde Bar. in l. ij. vers. l. incidenter quero. & c. C. de epi- 162 sco. audi. * Ex ista quarta differētia habemus colligere duas regulas. Prima est, quod appellatio à diffinitiuā, suspēdit iurisdictionem iudicis, à quo, siue alia inhibitione: adeo quod nihil potest facere appellacione pēdente. Adde, quod idem est ante in-

terpositam appellacionem infra decem dies: vt est tex. in d. c. non solūm de app. lib. vj. & not. Alex. in l. iij. §. si. feruus. col. pen. ff. de acquir. pol. Secunda regula est, quod pēdēte appellacione ab interlocutoria non ligantur manus iudicis, quin possit procedere ante, quam inhibeatur. ex quo sequitur à fortiori, quod si potest procedere post appellacionem, multo magis ante appellacionem infra x. dies. glo. est & ibi Bald. in l. à procedente. Cde dila. & idem Bald. in Lita demū. vers. sic huc quēritur. & c. C. de procurat. * Primum regulam limita procedere inter ipsos principales litigātes: inter quos nō potest aliquid innouari pēdēte appellacione. Secus est contra tertium; licet sit de eadē re: vnde si sunt duo rei debēnt in solidum, & vnus conuenitur: & condemnatus appellat: pēdente appellacione potest conueniri alius & iudex à quo potest contra eum procedere. tex. est singularis in l. creditor. in princip. ff. mada. per quem tex. dixit notabiliter Bart. in l. iij. §. vbi duo ff. de duo. reis. quod pēdēte iudicio cōtra vnū ex reis debēdi, 164 potest alius conueniri. * De cūdo limita nō procedere, quo ad illos actus, qui poterant fieri & innouari pēdēte causa principali: quia possunt fieri etiam pēdente causa appellacionis: prout est cōpēllere litigantē ad cauendum iura tenere Bart. per illum

lum text. in l. postquam. §. impet- 167 mur. col. iij. de app. * Quinto limitatio nō procedere in appellacione à sentētia excommunicacionis: quia ea non obstante potest iudex à quo; denuntiare & publicare excommunicatum vt ab omnibus euitetur: text. est in c. pastoralis. §. verum. & ibi Abba. & Philip. in primo no. de 168 app. * Item potest iudex priore inter in excommunicatū fructibus sui beneficii & distributionibus quoridianis: secundum Abb. in d. §. verum colā. v. super glo. ff. & ibi etiam loan. de Imo. & Philip. col. loan. ante pen. Nam excommunicatus quēst exemptus à cōmunione ecclesie, non debet de fructibus ecclesie alimentari. vnde ipso iure est priuatus fructibus, etiā si nihil dicatur in sententia pēdētis adde Spec. in titu. de app. §. in quibus. vers. x. vij. & ibi plus declarat quid operatur appellatio ab excommunicacione, & habetur in c. per tuas. de sentent. excom. & per glo. in vers. l. suspēditur. & ibi Abb. in capi. ad repri- 169 mendam. de off. ordi. * hoc tamen intellige & declara, quando appellatur ab ipsa sententia excommunicacionis. Secus, si appellatur à declaratoria iudicis per quam declaratur aliquem incidisse in sententiam excommunicacionis: quia tunc appellatio suspendit & iudex nihil potest interim inouare. Iura tenet Fel. in c. cum non ab homine. colū. fina. de iudi. & ratio est, quia est possit